

Omgevingswaarden in de omgevingsvisie

Een onderzoek naar
de wijze waarop
omgevingswaarden
worden ingevuld in
een omgevingsvisie.

Hogeschool Utrecht
Padualaan 99
3584 CH UTRECHT
ties.peelen@student.hu.nl

CroonenBuro5
Beneluxweg 125
4900 AA OOSTERHOUT
www.croonenburo5.com

Colofon

Omgevingswaarden in de omgevingsvisie

Een onderzoek naar de wijze waarop omgevingswaarden worden ingevuld in een omgevingsvisie.

Hogeschool Utrecht

Faculteit Natuur & Techniek
Instituut voor Gebouwde Omgeving
Padualaan 99
3584 CH Utrecht

Ruimtelijke Ordening & Planologie
Afstuderen ROP TROP-V15AFO-14

CroonenBuro5

Beneluxweg 125
4900 AA Oosterhout
0162-487500
www.croonenburo5.com

Student

Ties Peelen
ties.peelen@student.hu.nl
Studentennummer: 1650477

Afstudeerrichting

Omgevingswet/omgevingsvisie/omgevingswaarden

Begeleiding CroonenBuro5

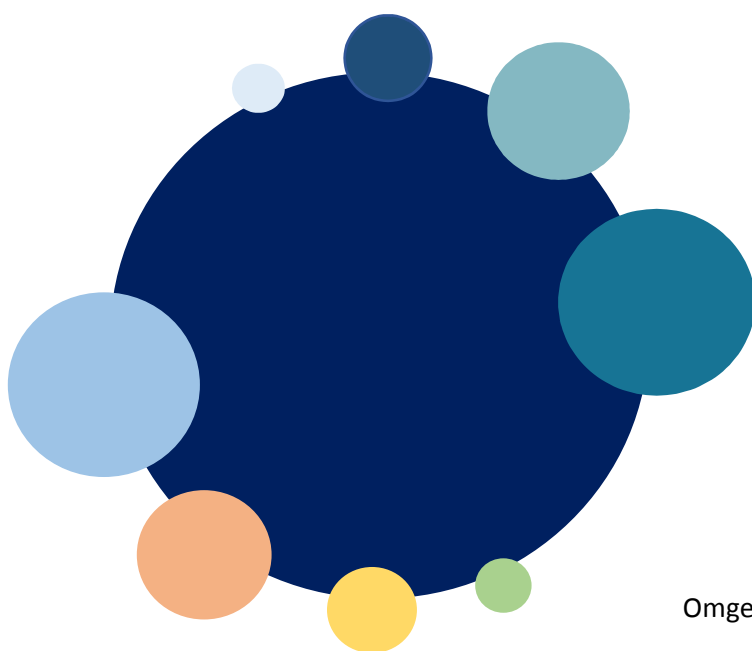
Carin Stolzenbach, hoofd ruimtelijke ontwikkeling

Begeleiding Hogeschool Utrecht

Peter Martens, eerste begeleider
Martin Verwoest, tweede begeleider

Datum

29 mei 2017

Voorwoord

Voor u ligt de scriptie 'Omgevingswaarden in de omgevingsvisie'. Ik heb deze scriptie geschreven in het kader van het afstuderen aan de opleiding 'Ruimtelijke Ordening en Planologie' aan de Hogeschool Utrecht. Ik heb mijn scriptie geschreven in opdracht van CroonenBuro5 te Oosterhout. In dit onderzoek wordt de rol van omgevingswaarden in de Omgevingswet en in omgevingsvisies uitgelicht. Ik onderzoek met mijn scriptie op welke wijze omgevingswaarden een plaats krijgen in een omgevingsvisie.

Met de komst van de Omgevingswet, vooralsnog medio 2019, gaat er een hoop veranderen in de ruimtelijke ordening en planologie. Met behulp van het schrijven van deze scriptie wil ik meer te weten komen over de Omgevingswet samen met de nieuwe instrumentaria.

Bij deze wil ik CroonenBuro5 bedanken voor het mogen uitvoeren van mijn scriptie. In het bijzonder wil ik mijn afstudeerbegeleidster vanuit CroonenBuro5, Carin Stolzenbach, bedanken voor de fijne begeleiding tijdens het afstudeertraject. Daarnaast wil ik alle medewerkers van CroonenBuro5 en Antea Group bedanken waarmee ik heb kunnen sparren met betrekking op mijn afstudeeronderzoek. Ten slotte wil ik Peter Martens en Martin Verwoest bedanken die de begeleiding vanuit de Hogeschool Utrecht op zich hebben genomen.

Ties Peelen, Oosterhout
29 mei 2017

Samenvatting

Medio 2019 vervangt de Omgevingswet 26 wetten op gebied van ruimte en milieu. Het doel van deze bundeling van wetten is onder andere een overzichtelijkere omgevingsrecht, integraal en samenhangend beleid, snellere en beter besluitvorming en een actieve en flexibele aanpak. Eén van de nieuwe instrumenten die de Omgevingswet met zich meebrengt is de omgevingsvisie. De omgevingsvisie kan gezien worden als de opvolger van de structuurvisie. Toch zijn er een aantal duidelijke verschillen te noemen tussen de twee visiedocumenten. Zo wordt de omgevingsvisie één integrale visie die zich richt op de gehele fysieke leefomgeving van het gemeentelijk grondgebied. Ook moet de omgevingsvisie meer een uitnodigingsdocument worden waarin beschreven staat welke ontwikkelingen waar mogen en waar burgers en bedrijven de mogelijkheid hebben om te participeren op zowel de inhoud als het visiedocument zelf.

Een nieuw onderdeel van de Omgevingswet zijn omgevingswaarden. Omgevingswaarden worden gekoppeld aan beleidsdoelen die in omgevingsvisies worden genoemd. Omgevingswaarden zijn normen die de kwaliteit van de fysieke leefomgeving aangegeven. Het doel van de omgevingswaarden is om de beleidsdoelen concreter en meetbaarder te maken.

Om te bepalen hoe omgevingswaarden een plek krijgen in een omgevingsvisie is de eerste stap om alle omgevingswaarden inzichtelijk te maken. Hiervoor is er een overzicht gemaakt. In dit overzicht is er begonnen om de fysieke leefomgeving in te delen in aspecten. Hierbij is er gebruikt gemaakt van de lagenbenadering. De originele lagenbenadering bestaat uit drie lagen, de ondergrond-, de netwerk- en de occupatielaag. Omdat omgevingswaarden ook betrekking hebben op de effecten die deze drie lagen met zich meebrengen wordt de lagenbenadering in dit onderzoek uitgebreid met een vierde laag, de luchtlaag. Per aspect van de fysieke leefomgeving zijn er vervolgens beleidsdoelen opgesteld die gemeenten mogelijk kunnen hebben ten aanzien van deze aspecten. Aan deze beleidsdoelen zijn vervolgens de bijbehorende omgevingswaarden gekoppeld.

Een gemeente mag zelf bepalen of en welke omgevingswaarde vastgesteld gaan worden. Ook zal de gemeente de omgevingswaarden die door hogere overheden zijn vastgesteld over moeten nemen. Het Rijk heeft inmiddels een viertal omgevingswaarden vastgesteld. Bij vaststelling van de omgevingswaarden zijn er een aantal eisen waaraan de vastgestelde omgevingswaarden moeten voldoen. Zo moet er een tijdstip, een locatie en de verplichtingen voor het behalen van de norm benoemd worden. Daarnaast moeten ook de taken en bevoegdheden worden vermeld.

Een gemeente kan niet aan elk beleidsdoel een omgevingswaarde koppelen. Een gemeente zal zorgvuldig met het vaststellen van omgevingswaarden moeten omgaan. Het omgevingswaarden-afwegingskader helpt hierbij. Aan de hand van een aantal stappen kan er bepaald worden welke omgevingswaarden wel en welke niet kunnen worden vastgesteld. De eerste stap is het uitvoeren van een inventarisatie en analyse. De tweede stap is het indelen van de verschillende aspecten van de fysieke leefomgeving in categorieën. Daarna kunnen in stap 3 de beleidsdoelen worden opgesteld. In stap 4 worden aan deze beleidsdoelen omgevingswaarden gekoppeld en getoetst aan vijf criteria om zo tot een aantal kwalitatief goede omgevingswaarden te komen. Zo moet een goede omgevingswaarden passen bij het onderscheidend vermogen en een toegevoegde waarde hebben op het behalen van het beleidsdoel en op de kwaliteit van meerdere aspecten van de fysieke leefomgeving. Ook moet de gemeente invloed hebben op de sturing van de omgevingswaarde en moet de omgevingswaarde realistisch en meetbaar zijn. In de laatste stap van het afwegingskader wordt er ingegaan hoe om te gaan als er verschillende omgevingswaarden met elkaar botsen. Een botsing tussen twee of meerdere omgevingswaarden vindt plaats als er ruimtelijke maatregelen worden opgesteld. Bij stap 2 van het afwegingskader wordt er per aspect van de fysieke leefomgeving een waarde gegeven. Bij botsende omgevingswaarden worden de aspecten met een hogere waardering in ieder geval beschermt tegenover de negatieve effecten van de maatregel.

Summary

In 2019 the Environmental Law replaces 26 laws in the area of space and the environment. The purpose of this bundling of laws is, inter alia, a clearer environmental law, integrated and coherent policy, faster and better decision making and an active and flexible approach. One of the new instruments of the Environment Law is the environmental vision. The environmental vision can be seen as the successor of the structural vision. However, there are some clear differences between the two vision documents. The environmental vision becomes one integral vision that focuses on the entire physical society of the municipal territory. Also, the environmental vision must be more an invitation document describing what developments may be and where citizens and companies have the opportunity to participate in both the content and the vision document itself.

A new part of the Environmental Law is environmental values. Environmental values are linked to policy goals mentioned in environmental visions. Environmental values are standards that indicate the quality of the physical environment. The goal of environmental values is to make the policy goals more concrete and measurable.

To determine how environmental values take place in an environmental vision is the first step to make all environmental values insightful. An overview has been made for this. In this overview, we began to divide the physical living environment into aspects. The layer approach has been used. The original layer approach consists of three layers, the underground-, the network- and the occupation layer. Because environmental values also relate to the effects that these three layers imply, the layer approach in this study is expanded with a fourth layer, the air layer. Each aspect of the physical environment has subsequently set policy goals that municipalities may have with regard to these aspects. These policy goals are then linked to the associated environmental values.

A municipality may decide whether and what environmental value will be determined. Also, the municipality will have to take on the environmental values that have been established by higher governments. The Kingdom has now established four environmental values. When setting the environmental values, there are a number of requirements that the environmental values must meet. A time, a location and the obligations for achieving the standard must be appointed. In addition, tasks and competences must also be mentioned.

A municipality can't associate an environmental value with any policy objective. A municipality will have to deal with environmental values carefully. The environmental value-assessment framework helps with this. A number of steps can determine which environment values can and can't be determined. The first step is to carry out an inventory and analysis. The second step is to categorize the different aspects of the physical environment in categories. Then, in step 3, the policy goals can be drawn up. In step 4, these policy goals are linked to environmental values and tested against five criteria to reach a number of high quality environmental values. So, good environmental values must match the distinctiveness and have added value to the achievement of the policy goal and the quality of multiple aspects of the physical environment. Also, the municipality must influence the environmental management and the environmental value must be realistic and measurable. The last step of the assessment framework deals with how to deal with different environmental values. A clash between two or more environmental values occurs when space measures are taken. In step 2 of the assessment framework, a value is given per aspect of the physical environment. In case of conflicting environmental values, the higher value aspects are protected against the negative effects of the measure.

Inhoud

Inleiding.....	5
Theoretische achtergrond.....	7
1. Omgevingswaarden.....	8
1.1 Categorisering van de fysieke leefomgeving	9
1.2 Lagenbenadering	11
1.2.1 Ondergrondlaag	11
1.2.2 Netwerklaag	12
1.2.3 Occupatielaag.....	12
1.2.4 Luchtlaag	12
1.3 Indeling van omgevingswaarden	13
2. Vaststellen van omgevingswaarden.....	15
2.1 Omgevingswaarden vastgesteld door het Rijk	16
2.1.1 Luchtkwaliteit.....	16
2.1.2 Waterkwaliteit.....	18
2.1.3 Zwemwaterkwaliteit	19
2.1.4 Waterveiligheid	20
2.2 Gemeentelijke omgevingswaarden	21
2.3 Overschrijding van omgevingswaarden.....	23
3. Omgevingswaarden en omgevingsvisies.....	24
3.1 Omgevingsvisie vs. structuurvisie.....	25
3.1.1 Vorm en Inhoud	25
3.1.2 Proces.....	25
3.2 Rol van omgevingswaarden.....	27
3.3 Afwegingen tot vaststelling van omgevingswaarden	28
Inventarisatie en analyse	29
4. Casusstudie: structuurvisie Cuijk.....	35
4.1 Verschillen in vorm, inhoud en proces:	36
4.2 Beleidsdoelen en omgevingswaarden	37
4.3 Discussie en conclusie casusstudie.....	44
Conclusies & aanbevelingen	45
Literatuur	48
Bijlagen	52

Inleiding

Op 1 juli 2015 is er nieuwe wetgeving op het gebied van ruimte en milieu aangenomen in de Tweede Kamer (Ministerie van Infrastructuur & Milieu, 2015), namelijk de Omgevingswet. Met de komst van de Omgevingswet wordt er gesproken over de grootste verandering in de wetgeving van Nederland sinds de invoering van de Grondwet in 1848 (Binnenlands Bestuur, 2017). De verwachting is dat de Omgevingswet in 2019 zijn intrede gaat doen, tot die tijd gaan overheden aan de slag met de implementatie van de Omgevingswet.

De Omgevingswet gaat dé wet worden op het gebied van ruimte. De Omgevingswet omvat een integratie van de 26 huidige wetten op gebied van ruimte en milieu (Ondernemersplein, 2016). Eén van de belangrijkste doelen van de Omgevingswet is minder regels, wat kan leiden tot meer vrijheid, voor initiatiefnemers van ontwikkelingen in de fysieke leefomgeving. De Omgevingswet maakt een omslag van een toelatingsplanologie naar uitnodigingsplanologie.

Naast de wetgeving verandert ook het instrumentaria. De gemeentelijke en provinciale structuurvisies en de gemeentelijke bestemmingsplannen die het huidige planologiestelsel kent, worden vervangen door ander instrumentaria. De Omgevingswet kent zes kerninstrumenten. Dit zijn onder andere de omgevingsvisie, het programma en de decentrale regelgeving. Een onderdeel van deze decentrale regelgeving is het gemeentelijke omgevingsplan (Ministerie van Infrastructuur & Milieu, 2015). Naast de zes kerninstrumenten spelen omgevingswaarden een belangrijke rol in de Omgevingswet. **Omgevingswaarden zijn normen voor de kwaliteit van de fysieke leefomgeving.** Omgevingswaarden bepalen voor de fysieke leefomgeving (De Auditu, 2015):

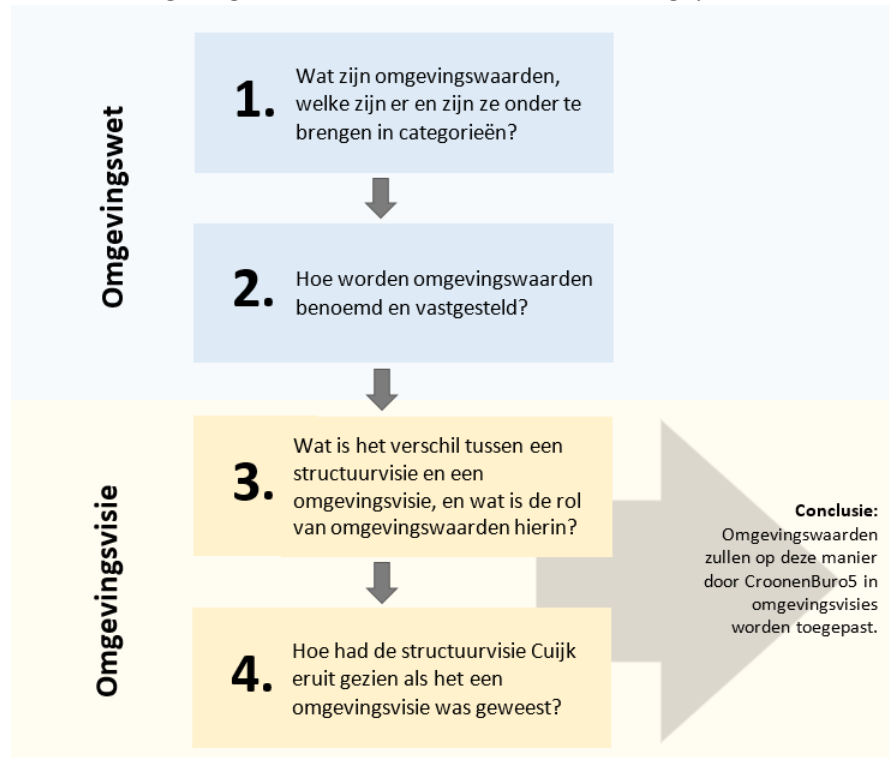
1. de gewenste staat of situatie;
2. de toelaatbare belasting door activiteiten;
3. de toelaatbare concentratie of depositie van stoffen.

Omgevingswaarden worden uitgedrukt in meetbare of berekenbare eenheden of anderszins in objectieve termen' (Gabry D. G., 2015). Omgevingswaarden zullen van belang zijn voor het concretiseren van doelen die met de Omgevingswet moeten worden bereikt. Het is echter niet duidelijk hoe de omgevingswaarden precies in de praktijk zullen gaan uitpakken. Het ontwerp- en adviesbureau CroonenBuro5 loopt hier ook tegen aan. CroonenBuro5 wil deze omgevingswaarden in beeld brengen en gaan onderzoeken welke rol omgevingswaarden in omgevingsvisies spelen met als hoger doel voorbereid te zijn op vragen vanuit gemeenten voor het opstellen van een omgevingsvisie. Dit rapport gaat over de invulling van deze omgevingswaarden in een omgevingsvisie. De hoofdvraag van dit rapport is dan ook: **Op welke wijze geeft CroonenBuro5 omgevingswaarden in de omgevingsvisies een plaats?** Het rapport richt zich op de omgevingswaarden die door gemeentes kunnen worden vastgesteld.

Het rapport is ingedeeld in vier deelvragen:

1. Welke omgevingswaarden zijn er?
2. Op welke manier benoem je omgevingswaarden voor een bepaald gebied?
3. Welke rol spelen omgevingswaarden in omgevingsvisies?
4. Hoe had de structuurvisie van Cuijk eruit gezien als het een omgevingsvisie inclusief omgevingswaarden was geweest?

In de onderstaande afbeeldingen is de opbouw van dit rapport te zien. De eerste twee deelvragen hebben betrekking op omgevingswaarden in de Omgevingswet. Na de eerste twee deelvragen zal het onderzoek zich meer richten op de omgevingswaarden in omgevingsvisie. De conclusie en aanbeveling van het rapport zal zich met name ook richten op de omgevingsvisie: namelijk hoe omgevingswaarden door CroonenBuro5 in omgevingsvisies zullen of kunnen worden toegepast.

Methoden en technieken:

Tot het komen van antwoorden op de verschillende deelvragen zijn de volgende methoden en technieken gebruikt:

- het raadplegen van de Omgevingswet met de bijbehorende besluiten;
- het nagaan wat de artikelen van de Omgevingswet zeggen over de rol van omgevingswaarde en hoe hier mee om te gaan;
- het raadplegen van informatiesite over de huidige wet- en regelgeving omtrent milieu en ruimte. Zoals site van de Rijksoverheid, Rijkswaterstaat, het RIVM en het Compendium voor de Leefomgeving;
- het raadplegen van informatiesites over recent nieuws van en over de Omgevingswet, zoals het Programma aan de slag met de Omgevingswet en Binnenlands Bestuur;
- het doornemen van de verschillende omgevingsvisies die inmiddels zijn opgesteld;
- gesprekken houden met mensen van CroonenBuro5 en Antea Group gericht op specifieke aspecten van de fysieke leefomgeving en omgevingswaarden.

Leeswijzer:

Voordat de eerder genoemde deelvragen aan bod komen zal eerst de theoretische achtergrond toegelicht worden. Daarna wordt er in hoofdstuk 1 een indeling van de omgevingswaarden gemaakt. Hoe omgevingswaarden moeten worden vastgesteld komt in hoofdstuk 2 aan bod. In hoofdstuk 3 zal er dieper op het instrument de omgevingsvisie ingegaan worden en welke rol de omgevingswaarden hierin spelen. In hoofdstuk 4 wordt de laatste deelvraag in een casusstudie behandeld. Hierna volgt er een terugblik op het onderzoek met conclusies en aanbevelingen die een antwoord geven op hoe CroonenBuro5 omgevingswaarden een plek in omgevingsvisies zal geven.

Theoretische achtergrond

De aanleiding voor het veranderen van de wet- en regelgeving op gebied van ruimte en milieu is dat de huidige wet- en regelgeving niet meer aansluit op de huidige en toekomstige ontwikkelingen, waar duurzaamheid en regionale verschillen steeds meer aandacht eisen. Ook biedt het huidige stelsel weinig overzicht. Tientallen wetten, met ieder eigen regels en procedures zorgen voor onoverzichtelijkheid bij beleidsmakers en initiatiefnemers. Hierdoor is het lastig om integraal beleid te voeren en afwegingen te maken. (KuiperCompagnons, 2017)

De Omgevingswet moet het uitvoeren van integraal beleid makkelijker maken. De concrete doelstellingen van de Omgevingswet zijn (Ministerie van Infrastructuur & Milieu, 2015):

1. Een inzichtelijker en voorspelbaarder omgevingsrecht;
2. Een integraal en samenhangend beleid, besluitvorming en regelgeving voor de fysieke leefomgeving;
3. Een actieve en flexibele aanpak vergroot de bestuurlijke afwegingsruimte bij het bereiken van doelen in de fysieke leefomgeving;
4. Snellere en betere besluitvorming bij projecten in de fysieke leefomgeving, met verplichte burgerparticipatie bij grote projecten.

Bij het derde punt komen de omgevingswaarden aan bod. Omgevingswaarden zijn normen voor de kwaliteit die een gemeente, provincie of Rijk voor de fysieke leefomgeving wil bereiken. Het doel van deze omgevingswaarden is om een veilige en gezonde fysieke leefomgeving te krijgen en om een goede omgevingskwaliteit te bereiken en in stand te houden. (Programma Aan de slag met de omgevingswet, 2017).

Omgevingswaarden zullen dus van belang zijn voor het concretiseren van beleidsdoelen. Het is echter niet duidelijk hoe de omgevingswaarden precies in de praktijk zullen gaan uitpakken. De Omgevingswet regelt niet concreet over welke onderwerpen omgevingswaarden kunnen worden vastgesteld (Hollander, 2014). Wel heeft het Rijk zelf reeds een aantal omgevingswaarden vastgesteld. Dit viertal omgevingswaarden heeft betrekking op normen voor luchtkwaliteit, waterkwaliteit, zwemwaterkwaliteit en waterveiligheid. Een gemeente of provincie moet zich aan de gestelde normen van de omgevingswaarden houden en kan zelfs deze normen scherper stellen. Omgevingswaarden en normen/grenzen kunnen per gebied verschillen. Als een gemeente of provincie een omgevingswaarde minder scherp mag stellen, moet dit in de Algemene Maatregel van Bestuur (hierna AMvB) zijn vermeld (Programma Aan de slag met de Omgevingswet, 2017). Ook voor andere onderwerpen, met betrekking op de fysieke leefomgeving, waar geen omgevingswaarden door het Rijk zijn vastgesteld kunnen gemeenten en provincies zelf omgevingswaarden vaststellen. Een gemeente is meer in staat om gebiedsgerichte omgevingswaarden vast te stellen, een gemeente is immers meer op de hoogte van wat er binnen haar gemeente speelt in vergelijking met de provincie of het Rijk.

Voor gemeenten is het geen verplichting om omgevingswaarden vast te stellen. Wel kunnen gemeenten verplicht worden door hogere overheden tot het vaststellen van omgevingswaarden in omgevingsplannen. Dit kan via instructieregels (Hollander, 2014). Een gemeente kan kiezen of zij omgevingswaarden in de omgevingsvisie of in het omgevingsplan vaststelt.

Tot nu toe is er nog geen totaal overzicht van de omgevingswaarden die gemeenten kunnen vaststellen. Voor gemeenten is het nog niet duidelijk uit welke omgevingswaarden een keuze gemaakt kan worden. Enkele gemeentes en provincies hebben het aangedurfd om de stap te nemen voor het opstellen van een omgevingsvisie. Echter worden er in deze omgevingsvisies door bijna geen enkel orgaan omgevingswaarden benoemd en vastgesteld. Alleen in de omgevingsvisie van de Gemeente Giessenlanden (BugelHajema, 2017) worden er omgevingswaarden benoemd. Dit zijn echter kwalitatieve omgevingswaarden, die globaal en niet meetbaar zijn vastgesteld.

1.

Omgevingswaarden

Omgevingswaarden zijn normen die de kwaliteit van de fysieke leefomgeving bepalen. Zoals in de theoretische achtergrond aangegeven, heeft het Rijk vier omgevingswaarden vastgesteld die betrekking hebben op luchtkwaliteit, waterkwaliteit, zwemwaterkwaliteit en waterveiligheid. Dit zijn de enige omgevingswaarden die bekend zijn. Maar welke andere omgevingswaarden zijn er nou eigenlijk? In deze paragraaf wordt deze vraag beantwoord. Ook wordt er gekeken naar of de te benoemen omgevingswaarden in categorieën zijn onder te brengen.

Om een antwoord te geven op de vraag welke omgevingswaarden er zijn moet er dieper op het begrip omgevingswaarden ingegaan worden. Nogmaals: omgevingswaarden zijn normen die de kwaliteit van de fysieke leefomgeving bepalen. Het gaat hier dus over twee verschillende begrippen: de **kwaliteit** en de **fysieke leefomgeving**.

Omgevingswaarden geven een bepaalde kwaliteit aan. 'De kwaliteit van iets is de mate waarin datgene goed is of aan bepaalde normen voldoet (Ensie, 2017)'. De ruimtelijke kwaliteit is in te delen in gebruikswaarde, belevingswaarde en toekomstwaarde (Werkpartners, 2017). Hierbij gaat het bij de gebruikswaarde om de doelmatigheid en de functionele samenhang in een ruimtelijk gebied, bij de belevingswaarde gaat het om de diversiteit, identiteit en schoonheid van een ruimtelijk gebied en bij de toekomstwaarde gaat het om duurzaamheid, aanpasbaarheid en de beheerbaarheid van een ruimtelijk gebied.

1.1 Categorisering van de fysieke leefomgeving

Om uiteindelijk tot een indeling te komen van omgevingswaarden is er eerst gekeken naar uit welke aspecten de fysieke leefomgeving bestaat. In het wetsvoorstel Omgevingswet wordt over de fysieke leefomgeving gezegd dat 'de fysieke leefomgeving gaat over fysieke onderdelen van de omgeving' (Mohuddy, 2014). In artikel 1.2 (fysieke leefomgeving) van het wetsvoorstel wordt het begrip fysieke leefomgeving verder uitgewerkt (De Audit, 2015). In de wet staat dat de fysieke leefomgeving in ieder geval gaat over bouwwerken, infrastructuur, watersystemen, water, bodem, lucht, landschappen, natuur en cultureel erfgoed. De tekst 'in ieder geval' suggereert dat er meerdere aspecten zijn die betrekking hebben op de fysieke leefomgeving.

Om uit te zoeken of er andere aspecten van de fysieke leefomgeving zijn, is er gekeken naar andere indelingen van onderwerpen van de fysieke leefomgeving. Zo zijn in tabel 1 de indelingen van de Laan van Leefomgeving (Ministerie van Infrastructuur & Milieu, 2014) de Atlas Leefomgeving (RIVM, 2016), MKBA-informatie (MKBA-informatie, 2013), KuiperCompagnons met OOG voor de omgeving (Gabry G., 2016) en Provero (Provero, 2016) naast de indeling van de Omgevingswet geplaatst. Om duidelijk te laten zien waar de verschillen en overeenkomsten tussen de verschillende manieren van indelingen zitten, zijn de thema's die niet zijn benoemd in de Omgevingswet geel gemarkeerd.

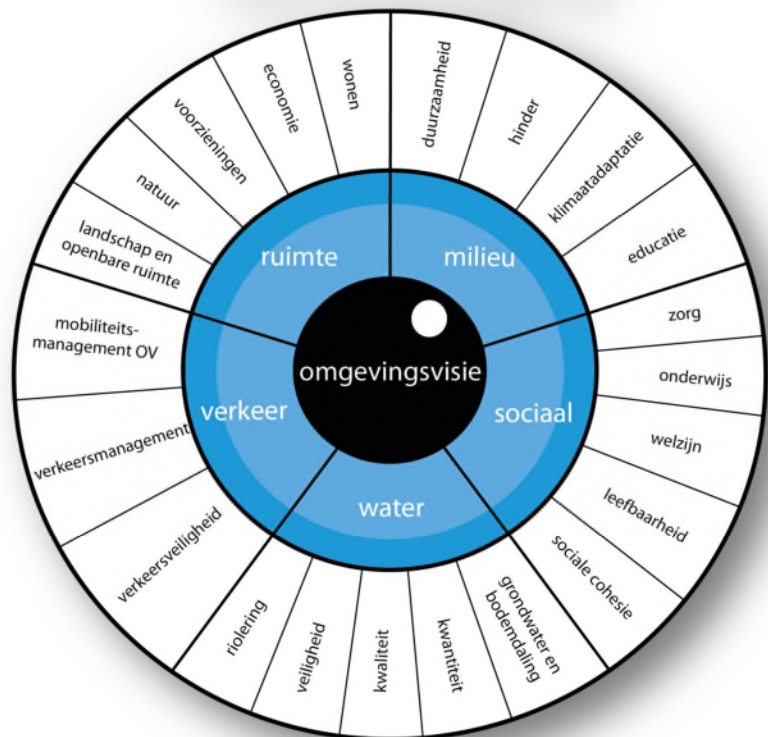
Tabel 1. Indeling aspecten leefomgeving

Omgevingswet	Laan van Leefomgeving (I&M)	Atlas Leefomgeving (RIVM)	MKBA-informatie	KuiperCompagnons	Provero
Bouwwerken	Bouwen	Gezondheid	Stedenbouwkundig	Ruimte	Ruimte
Infrastructuur	Ruimte	Ruimtelijk Ordening	Verkeerskundig	Milieu	Samenleven
Watersystemen	Geluid	Geluid	Landbouw	Sociaal	Functioneel
Bodem	Water	Water	Water	Water	Duurzaamheid
Lucht	Bodem	Bodem	Energieopwekking	Verkeer	Veiligheid
Natuur	Lucht	Luchtkwaliteit	Recreatie		Identiteit
Cultureel Erfgoed	Natuur	Groen	Natuur		
Landschappen	Cultuurhistorie	Cultureel Erfgoed	Sociaal		
Landschappen	Externe veiligheid	Veiligheid	Economisch		
		Licht			

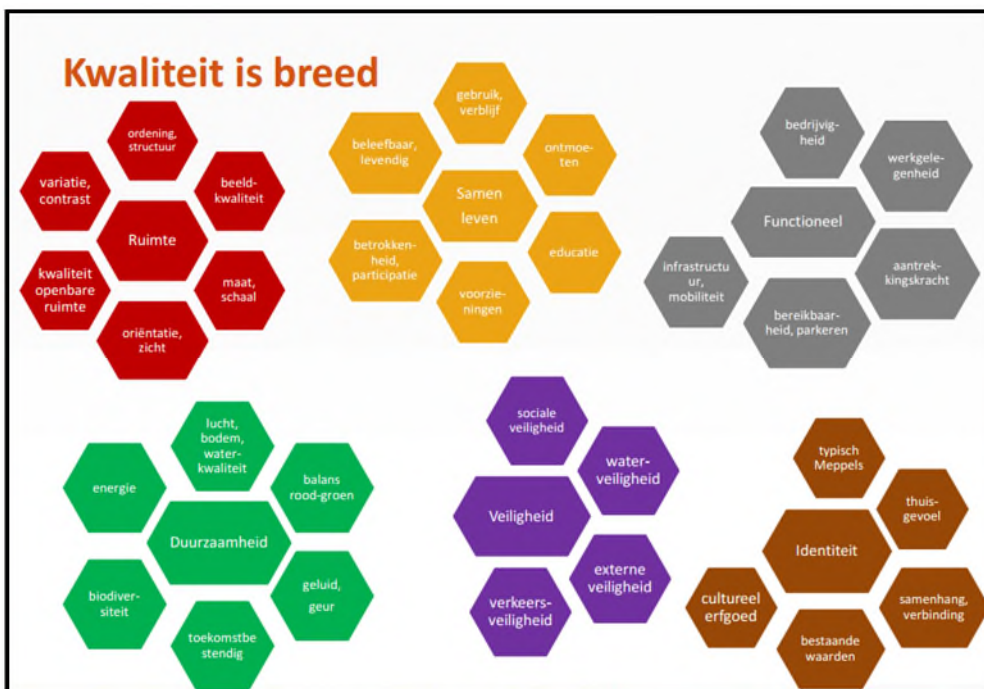
OOg voor de omgeving

De laatste twee indelingen van de tabel (KuiperCompagnons en Provero) gaan dieper in op de kwaliteiten van de fysieke leefomgeving. In beide gevallen gebeurt dit met een afbeelding.

In figuur 1 is de indeling van Gerwin Gabry van KuiperCompagnons getoond. Onder het mom van 'OOg voor de omgeving' verdeelt hij de fysieke leefomgeving in vijf onderdelen (Gabry G. , 2016), namelijk ruimte, milieu, sociaal, water en verkeer. Deze vijf hoofdthema's worden vervolgens weer onderverdeeld in specifiekere aspecten. In het figuur is de indeling te zien, weergegeven als een oog: het 'OOg voor de omgeving'.

Figuur 1. Voorbeeld van indeling aspecten fysieke leefomgeving KuiperCompagnons (Gabry G. , 2016)

Figuur 2. Voorbeeld van indeling van de aspecten van de fysieke leefomgeving (Provero, 2016)

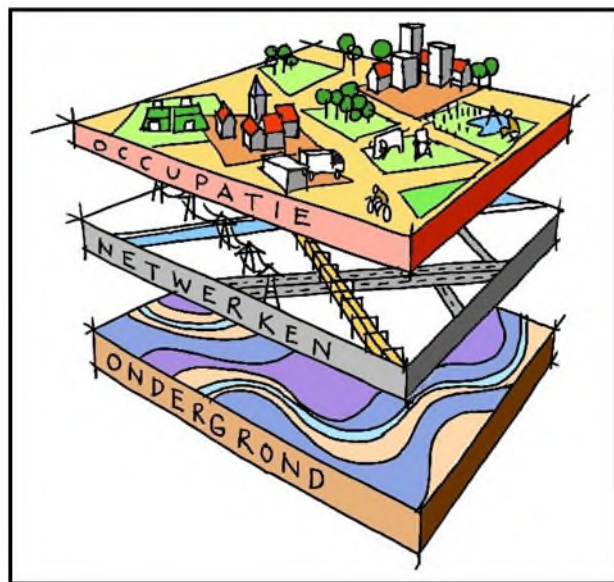
De tweede afbeelding is te zien in figuur 2 en is van Provero, de vereniging voor de digitale aspecten van de leefomgeving (Provero, 2016). In deze afbeelding is te zien dat er zes hoofdthema's zijn, namelijk: ruimte, samenleven, functioneel, duurzaamheid, veiligheid en identiteit.

1.2 Lagenbenadering

De fysieke leefomgeving is dus een breed begrip met vele aspecten. Om deze aspecten te ordenen in een overzichtelijk geheel, zonder dat er aspecten worden vergeten, is er behoefte aan een vereenvoudigde weergave van de fysieke leefomgeving. In de ruimtelijke ordening is het gebruikelijk de ruimte te zien in drie lagen. De ondergrondslaag, de netwerklaag en de occupatielaag.

De indeling van de fysieke leefomgeving in de drie lagen wordt de lagenbenadering genoemd. In figuur 3 is een illustratie hiervan te zien. Ook bij CroonenBuro5 wordt er met deze lagenbenadering gewerkt. Zo worden de analyses als voorbereiding voor het opstellen van een gemeentelijke structuurvisie benaderd volgens deze lagenbenadering. Een voorbeeld hiervan is te zien in het bijlagenboek van de Structuurvisie van de gemeente Cuijk (CroonenBuro5, 2015). De lagenbenadering bestaat dus uit drie lagen. Bij de lagenbenadering wordt er van beneden naar boven naar de fysieke leefomgeving gekeken.

De fysieke leefomgeving stopt echter niet bij de occupatielaag. Zo hebben activiteiten in de netwerken en occupatielaag invloed op de lucht en de kwaliteit ervan. Omgevingswaarden richt zich juist op de kwaliteit en daarom is het van belang om de lagenbenadering uit te breiden met een vierde laag: de luchtlaag.

Figuur 3. Illustratie van de lagenbenadering
(Ruimtemettoekomst.nl, 2014)

1.2.1 Ondergrondslaag

In de ondergrondslaag gaat het om de systemen en kenmerken die zich onder de grond bevinden (Ruimtemettoekomst.nl, 2015). Hierbij gaat het bijvoorbeeld om planten en kwel die het biotische systeem vormen, het grondwater en de afwatering van de bodem wat het watersysteem vormt en de kenmerken van een ondergrond. Bij het ondergronds bouwen (ondergrondse infra of kabels en leidingen e.d.) en bovengronds bouwen (wegen en steden) moet er rekening worden gehouden met de eigenschappen en systemen die de ondergrond kent. Daarbij komt ook het feit dat de ondergrondslaag steeds voller wordt. Denk hierbij naast ondergrondse infra en kabels en leidingen aan elektraleidingen, riolering en erfgoed in de bodem. Ook komen er steeds meer nieuwe ondergrondse ontwikkelingen zoals Warmte/Koude Opslag en geothermie. Door deze 'volle' ondergrond zit het ondergrondse ruimtebeslag elkaar soms in de weg en/of heeft het gevolgen voor de inrichting van het bovengrondse ruimtegebruik. Het is van belang dat de ondergrondse kwaliteiten een grotere rol gaan spelen bij de (ondergrondse) ruimtelijke ordening.

De ondergrondslaag wordt in de praktijk niet altijd even goed meegenomen in analyses en besluitvormingen. Vaak wordt er alleen maar naar het zichtbare, de netwerklaag en de occupatielaag, gekeken (Hooimeijer & Husslage, 2017). In de ondergrondslaag komen de omgevingswaarden als bodemtype, bodemverontreiniging, archeologie, (drink- en grondwaterkwaliteit, grondwaterkwantiteit en waterinfiltratie aan bod.

1.2.2 Netwerklaag

Bij de netwerklaag gaat het om de 'netwerken' die zich bovengronds bevinden (Ruimtemet toekomst.nl, 2014). Hierbij gaat het om het verkeersnetwerk (wegen- en spoorwegennetwerk), het groennetwerk (ecologische- en landschappelijke verbindingen), het waternetwerk (oppervlaktewater) en het energienetwerk (transport van energie). Energietransport vindt met het transport van onder andere gas ook ondergronds plaats.

De omgevingswaarden uit de netwerklaag komen voort uit deze vier netwerken. Hier gaat het bijvoorbeeld om de doorstroming op hoofdwegen, verkeersveiligheid, groenstructuren, groenbeleving, waterberging, waterveiligheid, energieverbruik en externe veiligheid bij transport van energie en gevaarlijke stoffen.

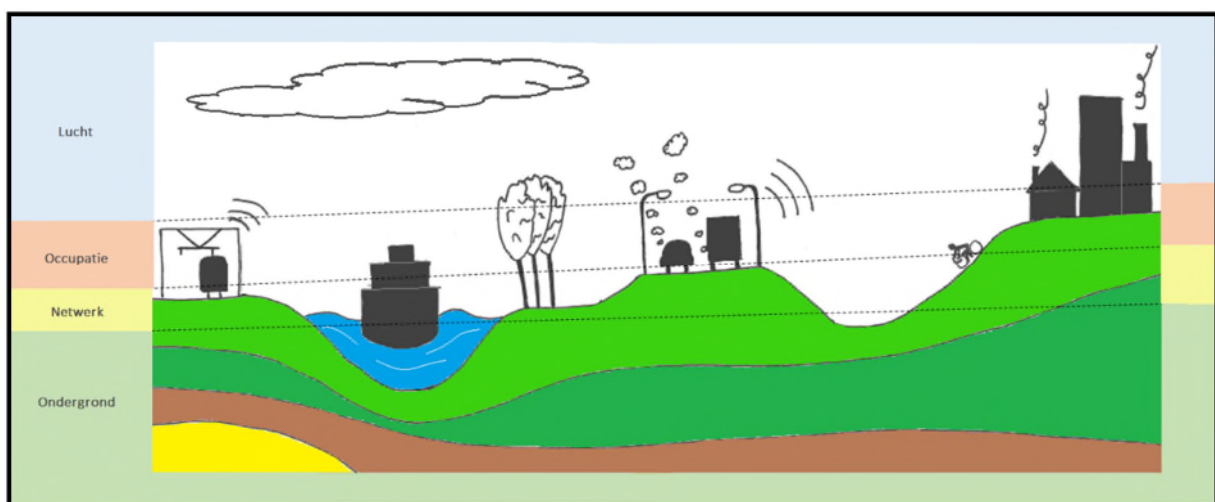
1.2.3 Occupatielaag

De occupatielaag, de bovenste laag van de oorspronkelijke lagenbenadering, wordt gezien als het ruimtegebruik (Ruimtemet toekomst.nl, 2014). Het ruimtegebruik vormt het gebruik van de mens van de fysieke leefomgeving. Onderdelen van de occupatielaag zijn bijvoorbeeld wonen, werken, voorzieningen en recreatie. Het zijn de functies die de ruimtelijke ordening kent. De omgevingswaarden uit deze laag komen ook voort uit deze functies. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om de sociale aspecten van de functie wonen zoals sociale cohesie en de woningvoorraad maar bijvoorbeeld ook de economische concurrentiekracht van een gebied, de leegstand van voorzieningen, de belevingswaarde van recreatie en cultuurhistorische waarden.

1.2.4 Luchtdlaag

In de bovenste laag van deze lagenbenadering, de luchtdlaag, worden de omgevingswaarden benoemd die betrekking hebben op de milieuaspecten in de lucht. Luchtkwaliteit en licht-, geur- en geluidhinder komen hier ter sprake. Hier gaat het bijvoorbeeld om de uitstoot van auto's en industrie, de geluidsoverlast door het vlieg- en treinverkeer en de lichthinder veroorzaakt door glastuinbouw.

In figuur 4 is een schematische tekening van de lagenbenadering met de vierde laag te zien.

Figuur 4. Lagenbenadering met vierde laag (eigen afbeelding)

1.3 Indeling van omgevingswaarden

Om een totaal overzicht te maken van de omgevingswaarden, is ervoor gekozen dit ook door middel van de lagenbenadering te doen. De lagenbenadering wordt als startpunt van het overzicht van omgevingswaarden gebruikt om alle aspecten op het gebied van de fysieke leefomgeving op een eenvoudige methode zichtbaar te maken.

Dit onderzoek richt zich op de omgevingswaarden die in een gemeentelijke omgevingsvisie vast gesteld kunnen worden. Omgevingswaarden worden altijd gekoppeld aan doelen die met de Omgevingswet behaald dienen te worden. Deze (beleids)doelen worden in de omgevingsvisie benoemd (Programma Aan de slag met de Omgevingswet, 2017). Daarom wordt er per onderdeel van de lagenbenadering beleidsdoelen genoemd die gemeentes kunnen hebben en die daarmee in hun omgevingsvisie vastgesteld kunnen worden. Dit overzicht is te zien in tabel 2. Na de beleidsdoelen wordt de omgevingswaarde genoemd en de norm waarmee de kwaliteit van de omgevingswaarde gemeten kan worden.

Het overzicht, in tabel 2, is tot stand gekomen door het bekijken van de beleidsdoelen die worden benoemd in verschillende omgevingsvisies. De volgende (concept) omgevingsvisies zijn bekeken:

- Concept omgevingsvisie Giessenlanden (BugelHajema, 2017),
- Concept omgevingsvisie Gelders Eiland van de gemeente Rijnwaarden (Over Morgen, 2017),
- Concept omgevingsvisie Korendijk (Spacevalue, 2016),
- Concept omgevingsvisie gemeente Oirschot (Rho, 2017),
- Omgevingsvisie Uden (Rho, 2015)
- Omgevingsvisie Tilburg (Gemeente Tilburg, 2015)
- Omgevingsvisie Voerendaal (BRO, 2016),
- Omgevingsvisie Westvoorne (Kuiper Compagnons, 2017),
- Regionale agenda omgevingsvisie 2040, Het Hart van Holland (Het Hart van Holland, 2016)

Ook zijn enkele beleidsdoelen naar eigen inzicht opgesteld. Samen met projectleiders van zowel CroonenBuro5 als Antea Group is het overzicht meerdere malen bekeken om het compleet en inhoudelijk correct te maken.

Tabel 2. Indeling van de aspecten van de fysieke leefomgeving, beleidsdoelen en omgevingswaarden

	Leefomgeving	Beleidsdoel	Omgevingswaarde	Norm van kwaliteit
	Luchtkwaliteit	Voorkomen van ernstige geurhinder, verminderen van geurhinder of toestaan van geurhinder Handhaven/verbeteren van de luchtkwaliteit bij landbouw, het verminderen van emissie ammoniak. Handhaven/verbeteren van de luchtkwaliteit bij veehouderij, het verminderen van emissie stikstof. Handhaven/verbeteren van de luchtkwaliteit bij infrastructuur, het verminderen van emissie fijnstof, stikstofdioxide en roet.	Geurhinder Luchtkwaliteit landbouw Luchtkwaliteit veehouderij Luchtkwaliteit infrastructuur	% geurhinder en ernstige geurhinder Normen concentratie ammoniak Normen concentratie stikstofdioxide Normen concentratie fijnstof, stikstofdioxide en roet
	Geluidskwaliteit	Handhaven/verbeteren van geluidskwaliteit of geluidsoverlast beperken/toestaan bij horeca. Handhaven/verbeteren van geluidskwaliteit of geluidsoverlast beperken/toestaan bij sport- en recreatielocaties. Handhaven/verbeteren van geluidskwaliteit of geluidsoverlast beperken of toestaan bij industrie. Handhaven/verbeteren van geluidskwaliteit of geluidsoverlast beperken/toestaan bij wegverkeer. Handhaven/verbeteren van geluidskwaliteit of geluidsoverlast beperken/toestaan bij spoorwegverkeer. Handhaven/verbeteren van geluidskwaliteit of geluidsoverlast beperken/toestaan bij vliegverkeer. Handhaven/verbeteren van geluidskwaliteit of geluidsoverlast beperken/toestaan bij of in de buurt van windmolens.	Geluidskwaliteit horeca Geluidskwaliteit recreatie Geluidskwaliteit industrie Geluidskwaliteit infrastructuur Geluidskwaliteit spoorinfrastructuur Geluidskwaliteit vliegverkeer Geluidskwaliteit windmolens	geluidsoverlast in dB(A) of geluidsc contouren geluidsoverlast in dB(A) of geluidsc contouren geluidsoverlast in dB(A) of geluidsc contouren geluidsoverlast in dB(A) of geluidsc contouren geluidsoverlast in dB(A) of geluidsc contouren geluidsoverlast in dB(A) of geluidsc contouren geluidsoverlast in dB(A) of geluidsc contouren
	Lichthinder	Beperken of toestaan van lichthinder bij sportvelden en -locaties. Beperken of toestaan van lichthinder bij industrie en/of glastuinbouw. Beperken of toestaan van overige lichthinder (zoals terrein- sier- en reclame verlichting en skybeams). Beperken of toestaan van lichthinder bij slagschaduw windmolens.	Lichthinder recreatie Lichthinder industrie en glastuinbouw Overige lichthinder Lichthinder windmolens slagschaduw	Lichtemissie in W/cm²/sr Lichtemissie in W/cm²/sr Lichtemissie in W/cm²/sr Aantal meldingen hinder slagschaduw
	Wonen	Nieuwbouw bij woningbouw zoveel mogelijk plaats laten vinden binnen bestaand stedelijk gebied. Aantrekken/handhaven van inwoners d.m.v. het handhaven/versterken van een aantrekkelijk woongebied. Het realiseren van woningen t.b.v. de woningvoorraad. Voorkomen van leegstaande woningen/handhaven van huidige niveau leegstand. Ouderen en zorgbehoevenden kunnen langer zelfstandig thuis wonen. Uitbreiden van sociale huurwoningen. Burgers betrekken bij de invulling van projecten en ontwikkelingen. Handhaven/versterken van een onderling sterk sociaal leefbaar- en veilig woongebied.	Duurzame verstedelijking Woonkwaliteit Woningvoorraad Maximaal aanvaardbare leegstand woningen Levensloopbestendigheid Voorraad sociale huurwoningen Burgerparticipatie Sociale cohesie	% van de gerealiseerde woningen binnen het bestaand stedelijk gebied ten opzichte van het totaal aantal gerealiseerde woningen Aantal verhuizen van binnen naar buiten de gemeente Aantal te bouwen woningen in een bepaalde periode in een bepaald gebied % maximale leegstand Aantal levensloopbestendige woningen % sociale huurwoningen Aantal burgers dat zich heeft laten horen bij projecten of ontwikkelingen % van aanwezigheid buurtpreventie WhatsApp in de buurten van de gemeente, % buurten dat buurtdagen organiseert
	Werken	Handhaven/versterken van een aantrekkelijke economisch vestigingsklimaat en concurrentiekracht. Handhaven/versterken van de bereikbaarheid van bedrijven en bedrijventerreinen. Het waarborgen van een gezonde leefomgeving rondom bedrijvigheid. Groeiende bedrijven hebben de mogelijkheid om zich verder te ontwikkelen en door te groeien binnen de gemeente. Geen (zeer) kwetsbare objecten binnen veiligheidscontouren van industrie. Voorkomen van leegstand van bedrijfspanden/handhaven van huidige niveau leegstand. Handhaven/versterken van de werkgelegenheid. Handhaven/versterken van gezonde werkplekken. Handhaven/versterken van duurzame ontwikkelingen bij landbouw, veehouderij en bedrijvigheid.	Aantrekkelijk vestigingsklimaat Bereikbaarheid bedrijven(terreinen) Kwaliteit woon- en werkomgeving Doorgroeiemogelijkheid bedrijven EV Industrie Maximaal aanvaardbare leegstand bedrijven Werkgelegenheid Gezonde werkomgeving Duurzame landbouw /bedrijvigheid	Groei van aantal bedrijven en groei van vermogen van bedrijven Aantal knooppunten rondom het bedrijventerrein, en het aantal mogelijke reis- en vervoersmogelijkheden Contouren in meters van lichte- en zware milieucategorieën Aantal verhuizingen van bedrijven binnen de gemeente. % van totaal aantal verhuizingen/groei in klanten/groei in omzet/groei in oppervlakte PR 10^6-6 risicocontour en afstand aandachtsgebieden in meter % maximale leegstand Totaal aantal plaatsen op arbeidsmarkt Aantal uitvallen in arbeidsproces De groei van het aantal bedrijven dat met haar bedrijvigheid rekening houdt met het verminderen van de uitstoot, het handhaven van de biodiversiteit, natuur- en landschapskwaliteiten en het verminderen van het energieverbruik.
	Voorzieningen	Voorkomen van leegstand van voorzieningen/handhaven van huidige niveau leegstand. Handhaven/versterken van de bereikbaarheid voor, alle doelgroepen, van primaire voorzieningen. Stimuleren van initiatiefnemers van nieuwe ontwikkelingen. Handhaven/versterken van het voorzieningsniveau. Hulpdiensten zijn optijd ter plaatsen tijdens calamiteiten en ongelukken	Maximaal aanvaardbare leegstand voorzieningen Bereikbaarheid voorzieningen Nieuwe ontwikkelingen Voorziingsniveau Hulpdienst ter plaatsen	% maximale leegstand Contouren maximale loopafstand Groei van aantal voorzieningen/ontwikkelingen in gebied (in% of aantallen). Aantal voorzieningencusters in een gebied Responstijd/aanrijdtijd (binnen x minuten)
	Openbare Ruimte	In stand houden van de bestaande cultuurhistorie of cultureel erfgoed. Zichtbaar maken van cultuurhistorie en het cultureel erfgoed in het landschap. Handhaven/vergroten van de toegankelijkheid van cultuurhistorie en het cultureel erfgoed. Beschermen/handhaven van monumentale panden/bomen. Handhaven/toevoegen van groen in bebouwd gebied. Handhaven/verbeteren van de kwaliteit van groen in bebouwd gebied. Handhaven/verbeteren van de toegankelijkheid en veiligheid van openbare ruimtes. Hulpdiensten kunnen altijd openbare ruimtes en woningen bereiken	Cultureel erfgoed Zichtbaarheid cultureel erfgoed Toegankelijkheid cultureel erfgoed Monumenten Kwantiteit stedelijk groen Kwaliteit stedelijk groen Toegankelijk- en veiligheid openbare ruimte Bereikbaarheid hulpdiensten	cultuurhistorische waarden en -verwachtingen Aantal bezoekers Aantal initiatieven, aantal bezoekers Aantal monumentale panden/bomen %groen in bebouwd gebied/aantal m² groen binnen een straal van 500 m bebouwd gebied De aanwezige biodiversiteit, berekend d.m.v. natuurlpunten (natuurlpuntenstelsel) Aanwezigheid verlichting, straatmeubilair en vuilnisbakken, dalende aantal drempels en obstakels Breedte van straten
	Recreatie	Handhaven/verbeteren van de zwemwaterkwaliteit. Handhaven/stimuleren van de recreatie Handhaven/versterken van de belevingswaarde van recreatie. Recreatie en/of evenementen tasten de ecologie, cultuurhistorie, veiligheid en/of duurzaamheid niet aan. Stimuleren van beweging door burgers in de leefomgeving. Met identiteit/onderscheidend vermogen van het gebied inspelen op de recreatie en toerisme	Zwemwaterkwaliteit Aantrekkingskracht recreatie Belevingswaarden Zoneren van recreatie Bewegende en recreërende samenleving Onderscheidend vermogen	Normen zwemwaterkwaliteit volgens de Europese zwemwaterrichtlijn Stijging aantal toeristen/recreanten in een bepaald gebied Aantal verschillende functies in een gebied (functiemenging) Recreatievrije contouren (in m) rondom belangrijke ecologische- of cultuurhistorische waarden % modal split fiets- en wandelgebruik, aantal knooppunten in routestructuur, aantal leden sportverenigingen Stijging aantal toeristen/recreanten in een bepaald gebied
	Infrastructuur	Handhaven/versterken van de parkeercapaciteit. Handhaven/verbeteren van de doorstroming Handhaven/verbeteren van de bereikbaarheid van een gebied Druk op een modaliteit verminderen, het verdelen van de verkeersdrukke over de mogelijke modaliteiten. Handhaven/versterken/verminderen van transport over weg/water/spoor Handhaven/versterken van duurzame ontwikkelingen van mobiliteit. Handhaven/Verbeteren van de verkeersveiligheid. Geen (zeer) kwetsbare objecten binnen veiligheidscontouren van transportroutes gevaarlijke stoffen.	Parkeren Doorstroming (hoofd)ontsluitingswegen Gebiedsbereikbaarheid Modal split Modal split transport Duurzame mobiliteit Verkeersveiligheid EV transport gevaarlijke stoffen	Bezettingsgraad van parkeerplaatsen (in %) Vertraging in minuten Aantal knooppunten in een gebied, aantal mogelijke manieren om te te bereiken % per modaliteit % per vervoerswijze Groei gebruik elektrische fiets, -auto, -trein en/of bus Aantal incidenten bij verkeerssituaties PR 10^6-6 risicocontour en afstand aandachtsgebieden in meter
	Groen	Handhaven/versterken van het Provinciaal Natuur Netwerk. Handhaven/uitbreiden/verbinden van de gemeentelijke groenstructuren. In het kader van klimaatadaptatie het handhaven/tegenaan van hittestress en droogte. Behouden/verbeteren van de kwaliteit van natuur en landschappen. Handhaven/versterken van de groenbeleving. Aanwezigheid van diersoorten en hun beschermde leefgebied.	Provinciaal Natuur Netwerk Groenstructuur Hittestress Kwaliteit van de natuur Groenbeleving Beschermde dier- en habitatsoorten	Begrenzingen ten opzichten van Provinciaal Natuur Netwerk Begrenzing/aantal verbindingzones Aantal m² groen, aantal m² hoog groen (schaduwontwikkeling) en m² water in een gebied De aanwezige biodiversiteit, berekend d.m.v. natuurlpunten (natuurlpuntenstelsel) Aantal verschillende functies rondom het groen (functiemenging) Wel/niet aanwezig, aantal aanwezigen soorten, broedseizoen
	Water	Handhaven/verbeteren kwaliteit oppervlaktewater. Waarborgen van de kwaliteit van waterkeringen. In het kader van klimaatadaptatie het handhaven/vergroten van het vermogen om water op te kunnen vangen bij hoogwaterstand Handhaven/vergroten van de ruimte voor water in bebouwd gebied.	Kwaliteit oppervlaktewater Waterveiligheid Waterberging Kwantiteit oppervlaktewater	Normen voor chemische- en ecologische kwaliteit Overstromingskans / overstromingsrisico Normbuien % van water binnen bebouwd gebied
	Energie	Verminderen van huidig energieverbruik. Handhaven/versterken van de transitie van fossiele naar duurzaam opgewekte energie. Geen (zeer) kwetsbare objecten binnen veiligheidscontouren van LPG-stations. Geen (zeer) kwetsbare objecten binnen veiligheidscontouren van transportleidingen.	Energieverbruik Opwekking duurzame energie EV LPG-stations EV energietransport	kWh of euro Rendement PR 10^6-6 risicocontour en afstand aandachtsgebieden met de schillen: brand, explosie en gifwolk (in meter) PR 10^6-6 risicocontour en afstand aandachtsgebieden met de schillen: brand, explosie en gifwolk (in meter)
	Bodem	Preventie van nieuwe bodemverontreiniging. Saneren van bestaande bodemverontreiniging. Ondergronds en bovengronds bouwen gaat in rekening houdend met de bodemtypen. Beschermen van archeologie in de bodem. Beschermen van archeologie onder water.	Bodemverontreiniging Bodemsanering Bodemtypen Archeologie Onderwaterarcheologie	Achtergrondwaarden / Interventiewaarden / Tussenwaarden Achtergrondwaarden / Bodemfunctieklasser industrie / Bodemfunctieklasser wonen Wel/niet geschikt voor ondergronds bouwen, wel/niet geschikt voor bovengronds bouwen Archeologische- waarden en verwachtingswaarden Archeologische- waarden en verwachtingswaarden
	Watersysteem	Handhaven/verbeteren van de kwaliteit van het drinkwater. Handhaven/verbeteren van de kwaliteit van het grondwater. Voldoende (zoet) grondwater in voorraad.	Drinkwaterkwaliteit Grondwaterkwaliteit Grondwaterkwantiteit	Normen en parameters drinkwater Normen waterverontreiniging Aanwezigheid van reserveringsgebieden voor drinkwaterwinning

De normen/aantallen/percentages zijn ten opzichte van een 0-punt

Vastgesteld door het Rijk

2.

Vaststellen van omgevingswaarden

In het vorige hoofdstuk is gebleken dat er aan het begrip omgevingswaarden een aantal aspecten hangen. Het belangrijkste is dat omgevingswaarden normen aangeven waar de kwaliteit van de fysieke leefomgeving aan moet voldoen. Omgevingswaarden zijn dus normen die meetbaar en/of objectief zijn. Het gaat vaak om feitelijke informatie die een grens van de gewenste staat van de fysieke leefomgeving aangeeft.

Omgevingswaarden kunnen richtinggevend zijn, maar het kunnen ook grenswaarden of eisen zijn. Dus soms mag er absoluut geen overschrijding plaats vinden, en in sommige gevallen/gebieden is dat minder erg. Om per omgevingswaarde duidelijkheid te scheppen wordt er bij het vaststellen van omgevingswaarden een aantal verplichtingen gegeven (De Auditu, 2015).

Een gemeente die een omgevingswaarde vaststelt, wordt verplicht om bij de vaststelling:

1. de resultaatverplichting, inspanningsverplichting of andere verplichtingen gekoppeld aan de omgevingswaarde te benoemen. Een resultaatverplichting verplicht de opsteller van de omgevingswaarde om ten minste aan de waarde te voldoen. Bij een inspanningsverplichting wordt de opsteller verplicht om te streven naar een betere kwaliteit (Van Dinter Advocaten, 2016).
2. het tijdstip waarop, of de termijnen waarbinnen, aan verplichtingen moet worden voldaan te benoemen;
3. de locaties waarop de omgevingswaarde van toepassing is te benoemen;
4. te onderbouwen welke taken en bevoegdheden worden ingezet om de omgevingswaarde samen met het beleidsdoel te verwezenlijken.

Om te voorkomen dat er voor een belangrijke omgevingswaarde door verschillende gemeenten verschillende normen worden vastgesteld heeft het Rijk een viertal omgevingswaarden in de Omgevingswet benoemd waarvan gemeenten verplicht zijn om deze over te nemen. Deze omgevingswaarden hebben betrekking, zoals eerder in dit stuk aangegeven, op normen voor luchtkwaliteit, waterkwaliteit, zwemwaterkwaliteit en waterveiligheid. Het benoemen van deze omgevingswaarden gebeurt bij een AMvB. De Algemene Maatregel waar de bovenstaande normen benoemd worden is het Besluit Kwaliteit Leefomgeving. In dit Besluit worden voor de vier

omgevingswaarden benoemd voor welke locatie de omgevingswaarde geldt, voor welk tijdstip de omgevingswaarde geldt en ook of het gaat om een resultaat- of inspanningsverplichting. (Rijksoverheid, 2016). Het vaststellen van deze vier omgevingswaarden gebeurt *‘met het oog op het waarborgen van de veiligheid, het beschermen van de gezondheid en het milieu en het beheer van natuurlijke hulpbronnen’* (De Auditu, 2015). In de AMvB wordt dus ook benoemd of aan het door het Rijk vastgestelde omgevingswaarde een resultaat- en/of inspanningsverplichting verbonden is en of een gemeente er van af mag wijken. Afwijken ten koste van desbetreffende kwaliteit kan, maar er dienen dan voordelen van anderen aspecten van de fysieke leefomgeving zich aan te dienen. Een voorbeeld hiervan kan zijn dat er wel een minder geluidgevoelig object, zoals een kantoor, binnen een bepaalde geluidscontour gebouwd kan worden. Hiermee kan bereikt worden dat het bouwen buiten stedelijk gebied voorkomen kan worden.

Aan de hand van hoe de vier, door het Rijk vastgestelde omgevingswaarden, in de Omgevingswet genoemd worden zal in de volgende paragraaf worden ingegaan hoe deze omgevingswaarden, met de eerder genoemde verplichten, vastgesteld moeten gaan worden. Daarna zal er ingegaan worden op de vaststelling van de gemeentelijke omgevingswaarden. De verwachting is dat er ook voor de aspecten bodem en geluid omgevingswaarden door het Rijk worden vastgesteld. Dit gebeurt met aanvullingswetten (Omgevingsportaal, 2017). Deze aanvullingswetten zijn momenteel nog in ontwikkeling. Hierdoor worden deze type omgevingswaarden in dit onderzoek als gemeentelijke omgevingswaarden opgenomen.

2.1 Omgevingswaarden vastgesteld door het Rijk

2.1.1 Luchtkwaliteit

Huidige wetgeving

Op het gebied van de kwaliteit van de buitenlucht kent de huidige wetgeving een zelfde soort systeem als die van de omgevingswaarden in de Omgevingswet. In de Wet Milieubeheer worden in hoofdstuk 5 milieukwaliteitseisen benoemd. ‘Milieukwaliteitseisen zijn eisen die worden gesteld aan de kwaliteit van onderdelen van het milieu’ (Milieu Focus, 2008). Deze milieukwaliteitseisen zijn normen die Europees en landelijk zijn vastgesteld in de Europese richtlijn Luchtkwaliteit (Europese Unie, 2008). Bij milieukwaliteitseisen wordt er onderscheid gemaakt tussen richtwaarden, grenswaarden en alarmdrempels.

De normen die in de richtlijn Luchtkwaliteit worden benoemd zijn Europese normen. Geen enkel lidstaat van de Europese Unie mag deze grenswaarden overschrijden (Rijksoverheid, 2017). De verandering die in de Nederlandse wetgeving plaats gaat vinden heeft geen invloed op de normen die op Europees schaalniveau gesteld worden.

Het Ministerie van Infrastructuur en Milieu heeft een overzicht gemaakt van de normen voor de landelijke luchtkwaliteit. Dit overzicht is opgenomen in bijlage 1 van het voorliggend rapport. In het overzicht komen niet alle stoffen aan bod. Het overzicht bestaat eigenlijk alleen maar uit stikstofdioxide (NO₂) en fijnstof (PM). Dit komt omdat in Nederland alleen nog maar sprake is van een overschrijding van NO₂ en PM₁₀ (Ministerie van Infrastructuur en Milieu, 2017).

In dit overzicht staat vermeld:

- welke normen er zijn voor welke stof;
- waar de norm op gebaseerd is. Dit kan onder andere het uurgemiddelde, daggemiddelde of het jaargemiddelde van de concentratie van de desbetreffende stof in de lucht zijn;
- wat het niveau van de norm is. Hier gaat het vaak om een maximale concentratie van de desbetreffende stof in de lucht;
- en welke status de norm heeft. Hier wordt een onderscheid gemaakt in een streefwaarde, een grenswaarde of een alarmdrempel.

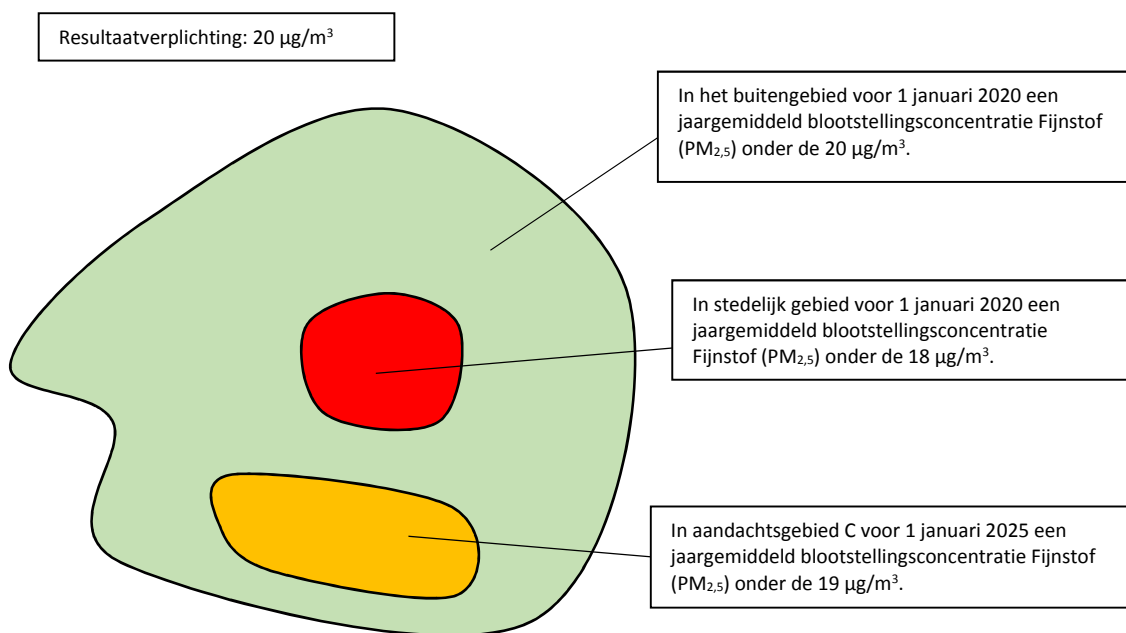
Grenswaarden moeten binnen een bepaalde termijn door Nederland behaald worden. Bij een overschrijding van een alarmdrempel is er sprake van matige smog. De overheid dient dan direct kwetsbare bevolkingsgroepen te informeren.

Omgevingswet

De normen voor de luchtkwaliteit in de Wet Milieubeheer komen overeen met die van de vastgestelde omgevingswaarden in de Omgevingswet. In bijlage 3 van het voorliggend rapport is hoofdstuk 2 van het Besluit Kwaliteit Leefomgeving gegeven. In dit hoofdstuk van het Besluit Kwaliteit Leefomgeving worden de normen van de vastgestelde omgevingswaarden genoemd. In artikel 2.2 tot en met artikel 2.9 komen de normen van de verschillende stoffen, behorende bij de omgevingswaarde luchtkwaliteit, aan bod.

Voorbeeld blootstellingsconcentratie Fijnstof ($PM_{2,5}$):

In het schema van bijlage 1 is te zien dat voor Nederland een jaargemiddeld blootstellingsconcentratie van Fijnstof ($PM_{2,5}$) een grenswaarde van $20 \mu\text{g}/\text{m}^3$ geldt en dat er in stedelijk gebied een streefwaarde van $18 \mu\text{g}/\text{m}^3$ geldt. De grenswaarde is in dit geval de resultaatverplichting. Een gemeente kan deze normen overnemen, zoals te zien in figuur 5. Maar een gemeente kan ook normen scherper stellen, of gebieden aanwijzen waar de norm scherper wordt gesteld, zoals aandachtsgebied C in figuur 5.

Figuur 5. Voorbeeld vaststelling omgevingswaarde blootstellingsconcentratie Fijnstof ($PM_{2,5}$) (eigen afbeelding)

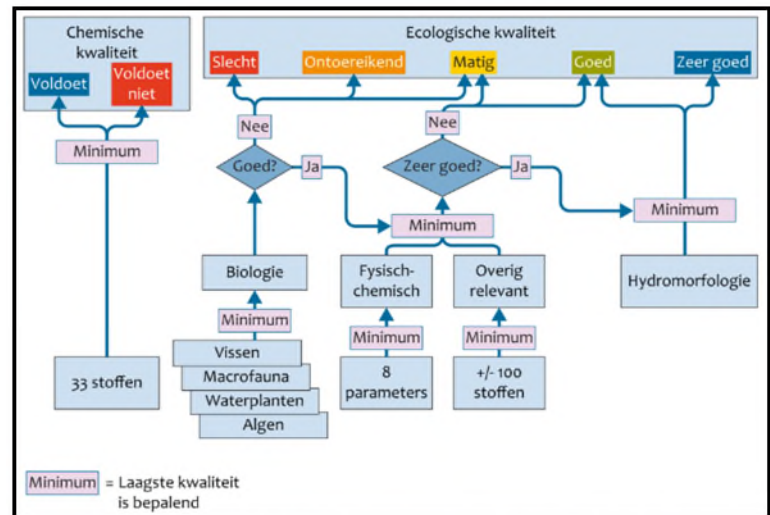
De gemeente heeft in dit geval dus de resultaatverplichting benoemd (verplichting 1), locaties aangewezen (verplichting 2) en periodes voor het behalen ervan genoemd (verplichting 3). De gemeente moet in dit geval nu alleen nog maar aangeven welke taken en bevoegdheden worden ingezet (verplichting 4).

2.1.2 Waterkwaliteit

Huidige wetgeving

Het beleid voor de beoordeling van de kwaliteit van het oppervlakte- en grondwater voor Europa is vastgelegd in de Europese Kaderrichtlijn Water. De kwaliteit van het oppervlaktewater wordt in de Omgevingswet ingedeeld als de chemische kwaliteit en de ecologische kwaliteit. De kwaliteit van het grondwater wordt hier ingedeeld in de chemische kwaliteit en de kwantitatieve toestand (De Audit, 2015).

Volgens de Kaderrichtlijn Water wordt de ecologische kwaliteit van het oppervlaktewater opgedeeld in vijf categorieën: slecht, ontoereikend, matig, goed en zeer goed. Het planbureau voor de leefomgeving heeft voor de beoordeling hiervan een schema opgesteld (Compendium voor de Leefomgeving, Rijksoverheid, 2014). Dit schema is hiernaast te zien in figuur 6. Nadere bepalingen en definities voor deze beoordeling zijn te vinden in de Kaderrichtlijn Water (Rijksoverheid, 2014).

Figuur 6. Beoordeling waterkwaliteit volgens Kaderrichtlijn Water (Compendium voor de Leefomgeving, Rijksoverheid, 2014)

In het schema komt ook naar voren dat de chemische kwaliteit van het oppervlakte- en grondwater wordt ingedeeld in: voldoet of voldoet niet.

De normen die bepalen waar de waterkwaliteit wordt ingedeeld komen naast de Kaderrichtlijn Water uit de grondwatterrichtlijn en de richtlijn prioritaire stoffen. In bijlage V van de Kaderrichtlijn Water wordt uitgebreid omschreven aan welke criteria de chemische- en ecologische kwaliteit moet voldoen.

Omgevingswet

In het Besluit Kwaliteit Leefomgeving (bijlage 3) worden de normen voor de omgevingswaarde waterkwaliteit in artikelen 2.11, 2.12, 2.14 en 2.15 benoemd.

2.1.3 Zwemwaterkwaliteit

Huidige wetgeving

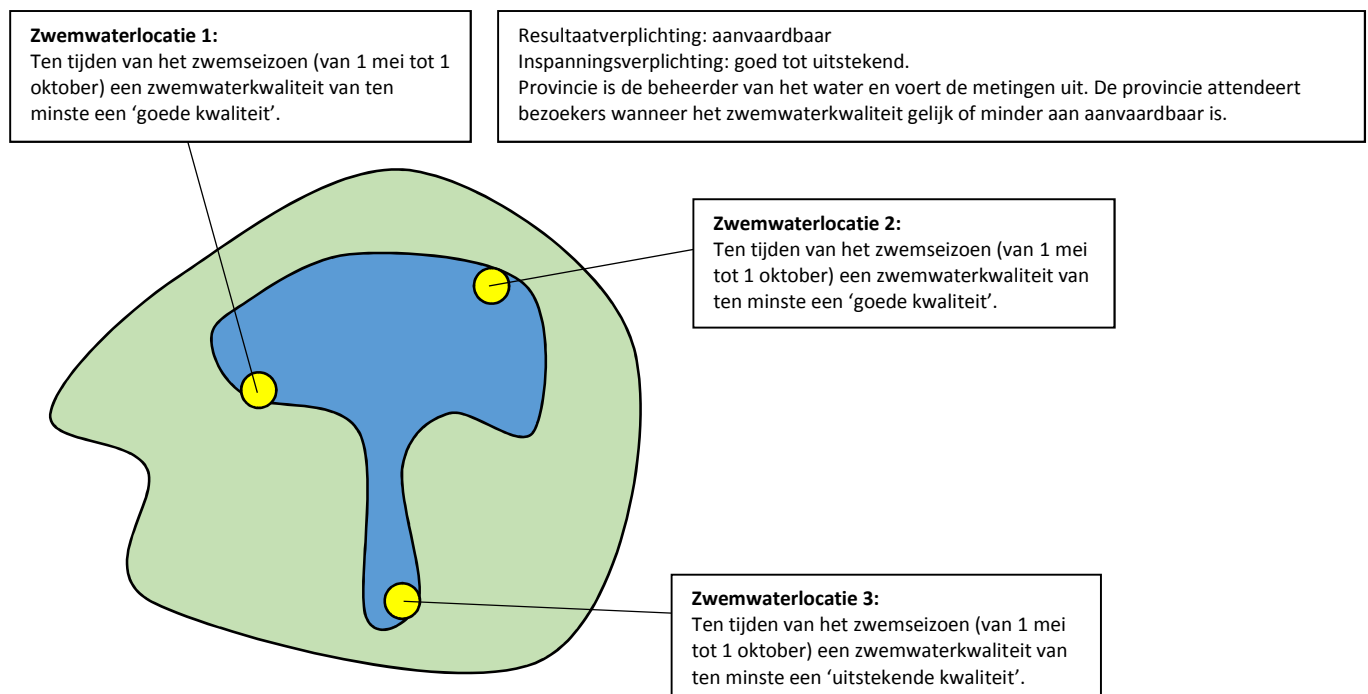
Het beleid omtrent de zwemwaterkwaliteit wordt genoemd in de Europese Zwemwaterrichtlijn (Europese Unie, 2006). In de richtlijn wordt de zwemwaterkwaliteit onderverdeeld in vier categorieën: slecht, aanvaardbaar, goed en uitstekend. In welke categorie de zwemwaterlocatie wordt ingedeeld wordt bepaald door de concentratie van twee parameters in het desbetreffende water. De twee parameters zijn intestinale enterokokken en escherichia (Rijksoverheid, 2006). Beiden met een eenheid kve/100 ml. Deze normen zijn te vinden in bijlage 1 van de Europese Zwemwaterrichtlijn. In bijlage 2 van deze Europese Zwemwaterrichtlijn is een nadere toelichting gegeven van een slechte-, aanvaardbare-, goede en uitstekende kwaliteit. Ieder lidstaat van de Europese Unie heeft een verplichting om ervoor te zorgen dat alle zwemwateren een zwemwaterkwaliteit hebben die minimaal overeenkomt met 'aanvaardbaar' (De Audit, 2015). Bijlage 1 en 2 van de Europese Zwemwaterrichtlijn zijn bijgevoegd in bijlage 2 van het voorliggend rapport.

Omgevingswet

De vastgestelde omgevingswaarde voor de zwemwaterkwaliteit wordt in artikel 2.19 van het Besluit Kwaliteit Leefomgeving (bijlage 3) benoemd. Hierin wordt voor de omgevingswaarde zwemwaterkwaliteit de norm 'aanvaardbaar' als resultaatverplichting benoemd.

Voorbeeld zwemwaterkwaliteit:

Voor zwemwaterlocaties geldt een resultaatverplichting van minstens aanvaardbaar. Echter wordt er gestreefd (inspanningsverplichting) naar een kwaliteit van goed tot uitstekend (Compendium voor de Leefomgeving, 2014). In bijlage 2 van dit rapport worden de concentraties bij de bijbehorende kwaliteit weergegeven. In het onderstaande voorbeeld voldoet de gemeente aan alle vier de verplichtingen.

Figuur 7. Voorbeeld vaststelling omgevingswaarde zwemwaterkwaliteit (eigen afbeelding)

2.1.4 Waterveiligheid

Huidige wetgeving

Regelgeving op gebied van waterveiligheid komt niet van Europese wetgeving. Waterveiligheid heeft in Nederland een achtergrond. Met de dalende bodem in Nederland en de stijgende zeespiegel is waterveiligheid van groot nationaal maatschappelijk belang (Programma Aan de slag met de Omgevingswet, 2017). Waterveiligheid is onder te verdelen in twee onderdelen: de veiligheid bij primaire waterkeringen aangewezen door de AMvB per dijktraject en de veiligheid bij andere dan primaire waterkeringen die bij het Rijk in beheer zijn (De Audit, 2015).

In de regeling vóór 1 januari 2017 werd de norm voor waterveiligheid bepaald door de overschrijdingskans (Rijkswaterstaat, 2017). De overschrijdingskans kent drie variabelen (De Audit, 2015):

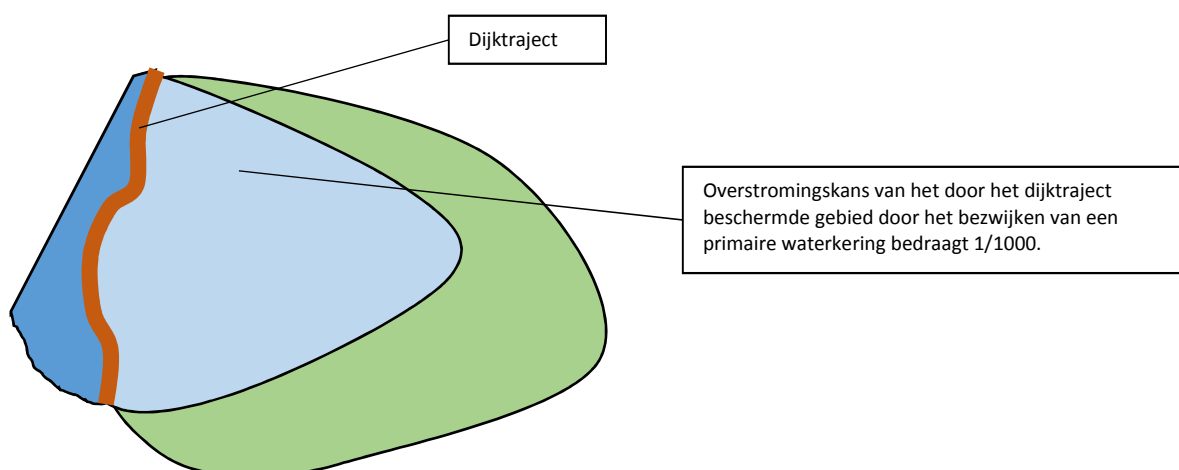
1. de bij AMvB vast te stellen 'overschrijdingskans',
2. de 'hoogste waterstand waarop de kering moet zijn berekend', en
3. het 'waterkerend vermogen van de kering zelf'.

Omgevingswet

Voor de waterveiligheid van de aangewezen primaire waterkeringen vormt na 1 januari 2017 de overstromingskans de norm. Artikel 2.1 van het Besluit Kwaliteit Leefomgeving is nog niet ingevuld, dus hoe de waterveiligheid als omgevingswaarde wordt vastgesteld is nog niet duidelijk. Maar waarschijnlijk wordt deze norm in de Omgevingswet overgenomen. De overstromingskans is 'de gemiddelde kans per jaar op een overstroming van het door het dijktraject beschermde gebied door het bezwijken van een primaire waterkering' (Rijkswaterstaat, 2017). De overstromingskans verschilt van 1/100 jaar tot 1/750.000 jaar. Waterveiligheid wordt ook aangegeven met overstromingsrisico's. Dit zijn economische risico's, lokaal individuele risico's en groepsrisico's. De overstromingskansen en -risico's worden in de rapportage Veilig Nederland in kaart per dijktraject genoemd. (Rijkswaterstaat Projectbureau VNK, 2015).

Bij andere dan primaire waterkeringen in beheer van het Rijk wordt er door de beheerder een veiligheidsnorm opgesteld. Deze veiligheidsnorm is vergelijkbaar met de overstromingskans. Tot de vaststelling van de Omgevingswet blijft de veiligheidsnorm die nu (vanaf 1 januari 2017) voor deze waterkeringen geldt ten minste gelijk. (Rijkswaterstaat, 2017)

Voorbeeld waterveiligheid:

Figuur 8. Voorbeeld vaststelling omgevingswaarde waterveiligheid (eigen afbeelding)

De opsteller van de omgevingswaarde dient in dit geval nog een tijdstip of termijn te benoemen, de inspanningsverplichting en de taken en bevoegdheden te benoemen.

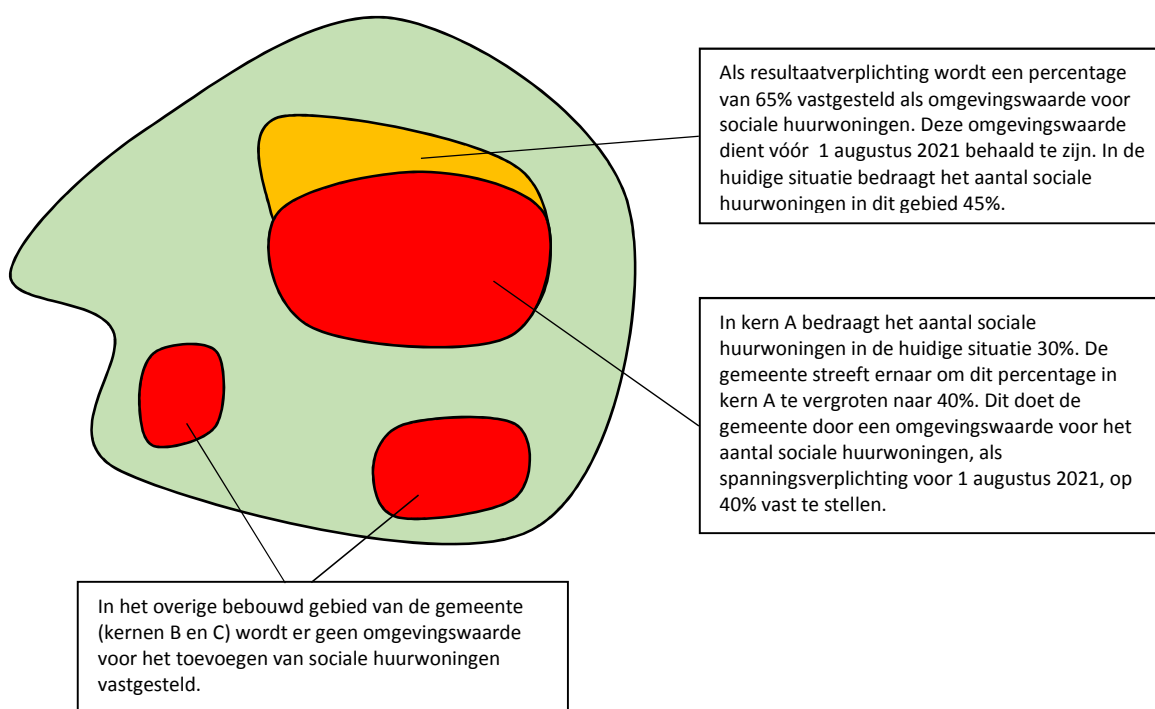
2.2 Gemeentelijke omgevingswaarden

Voor de provincies en de gemeenten is het een verplichting om het viertal omgevingswaarden, die door het Rijk zijn vastgesteld, over te nemen. Een provincie of gemeente kan er ook voor kiezen om de 'landelijke' omgevingswaarden scherper vast te stellen. Naast de omgevingswaarden die door het Rijk zijn vastgesteld hebben provincies, waterschappen en gemeenten de mogelijkheid om andere omgevingswaarden vast te stellen. Dit is geen echter geen verplichting. Wel dient de gemeente ook de vastgestelde omgevingswaarden door de provincie en het waterschap over te nemen als hiervoor een instructieregel is opgesteld (Programma Aan de slag met de omgevingswet, 2017).

In de vorige paragraaf zijn de omgevingswaarden die het Rijk heeft vastgesteld aan bod gekomen. In deze paragraaf worden de omgevingswaarden die door de gemeente kunnen worden vastgesteld beschreven. Hiermee worden dus de omgevingswaarden die door provincies kunnen worden vastgesteld overgeslagen. Dit onderzoek richt zich op de gemeentelijke omgevingsvisie, dus ook alleen op de gemeentelijk vast te stellen omgevingswaarden.

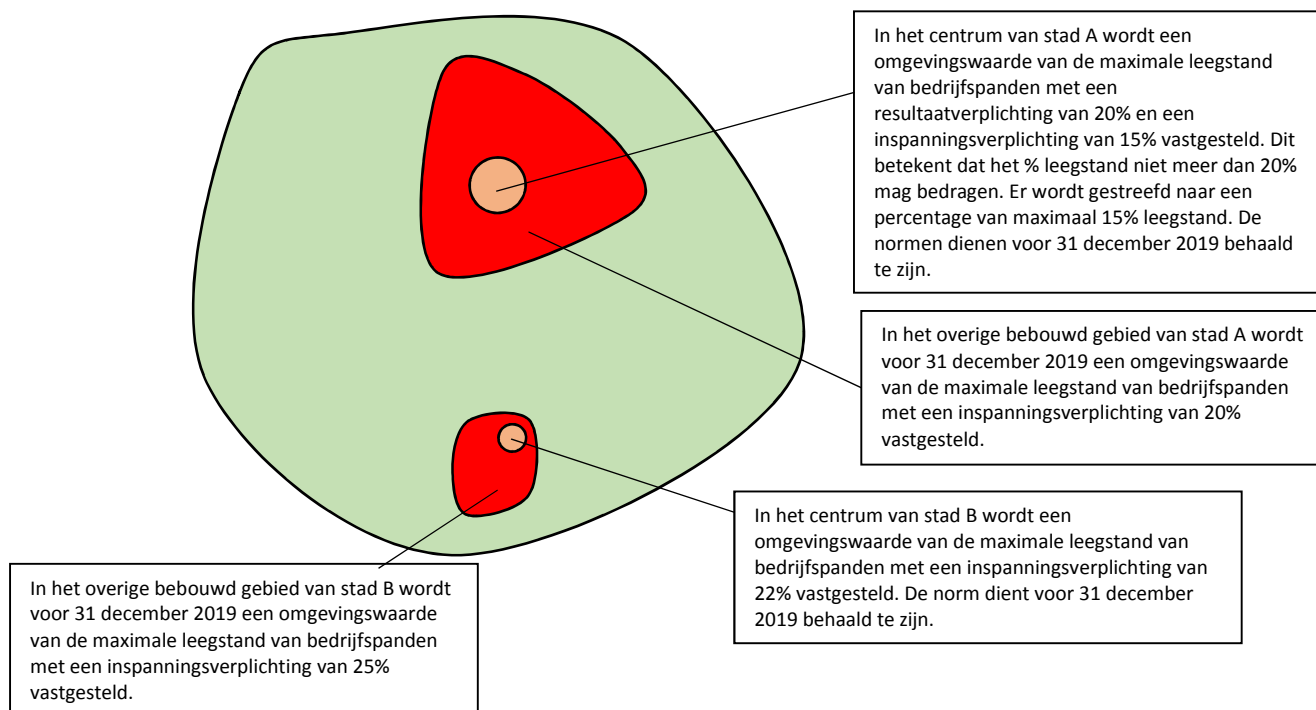
De onderstaande voorbeelden geven een beeld hoe een omgevingswaarde kan worden vastgesteld. De cijfers die worden gegeven zijn richtinggevend en hoeven niet per definitie kloppend te zijn.

Laag: occupatie
Aspect leefomgeving: wonen
Beleidsdoel: uitbreiden van het aantal sociale huurwoningen
Omgevingswaarde: sociale huurwoningen (in %)

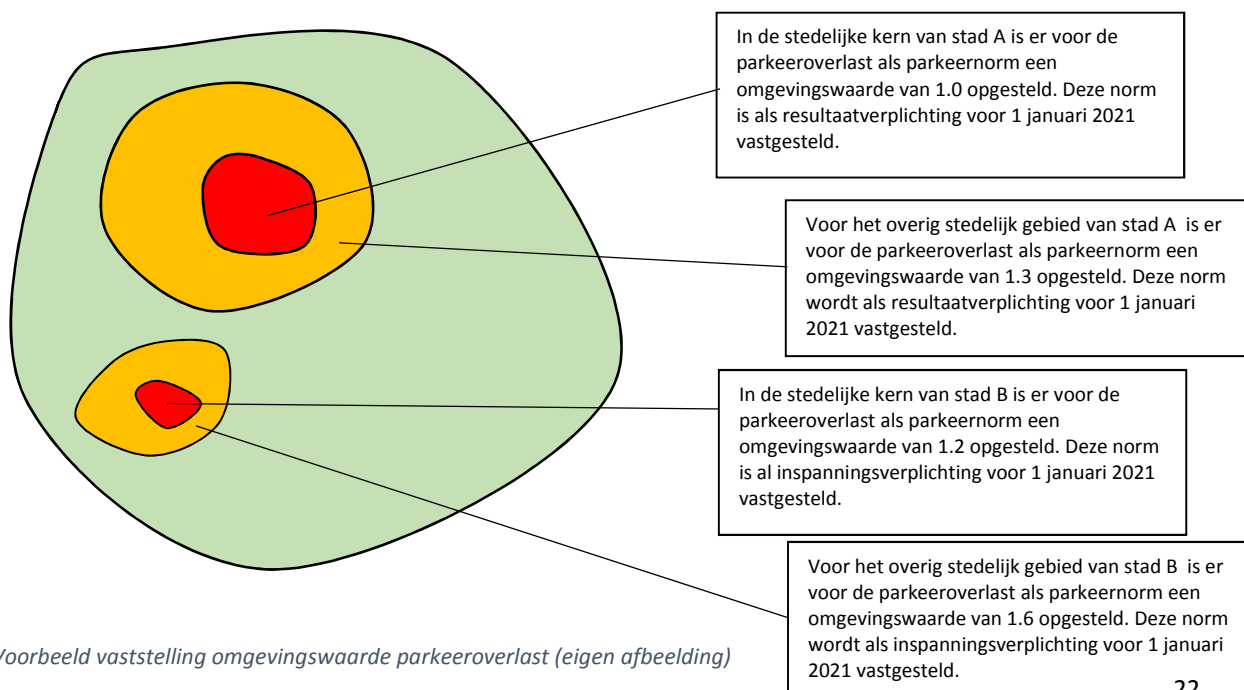
Figuur 9. Voorbeeld vaststelling omgevingswaarde sociale huurwoningen (eigen afbeelding)

Laag: occupatie
Aspect leefomgeving: werken
Beleidsdoel: leegstand van bedrijfspanden voorkomen
Omgevingswaarde: maximaal aanvaardbare leegstand bedrijfspanden (in %)

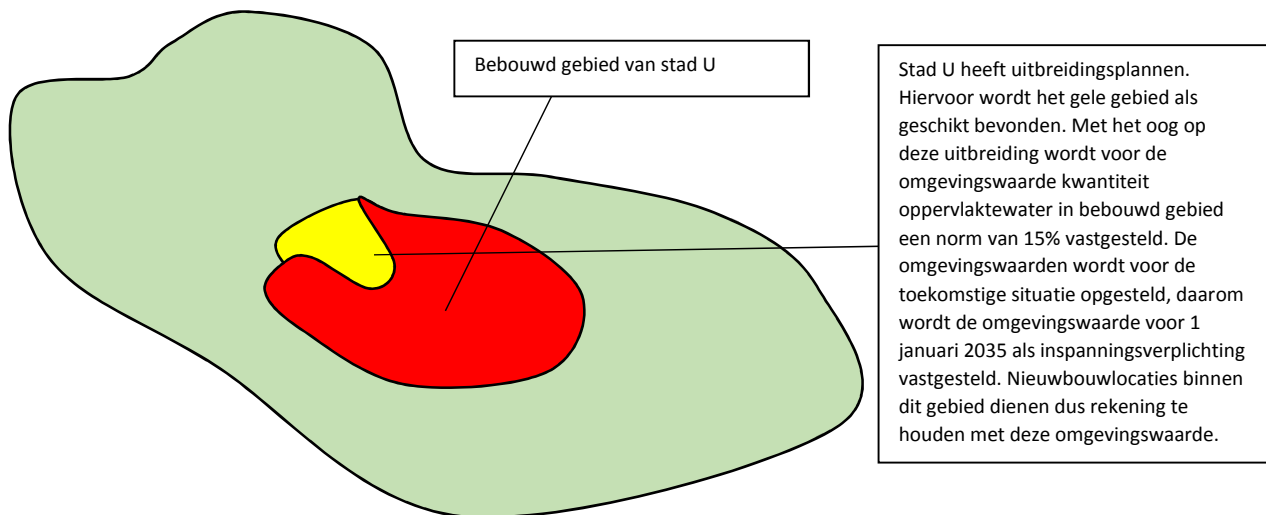
Figuur 10. Voorbeeld vaststelling omgevingswaarde max. aanvaardbare leegstand bedrijfspanden (eigen afbeelding)

Laag: netwerk
Aspect leefomgeving: infrastructuur
Beleidsdoel: het verminderen van parkeeroverlast
Omgevingswaarde: parkeeroverlast (in parkeernorm)

Figuur 11. Voorbeeld vaststelling omgevingswaarde parkeeroverlast (eigen afbeelding)

Laag: netwerk
Aspect leefomgeving: water
Beleidsdoel: voldoende ruimte voor water in bebouwd gebied
Omgevingswaarde: kwantiteit oppervlaktewater (in %)

Figuur 12. Voorbeeld vaststelling omgevingswaarde kwantiteit oppervlaktewater (eigen afbeelding)

2.3 Overschrijding van omgevingswaarden

Op het moment dat er een (dreigende) overschrijding plaatsvindt of de norm van de omgevingswaarde, op het van te voren bepaalde moment, niet wordt gehaald moet de opsteller van de desbetreffende omgevingswaarde een programma opstellen. Het programma is een ander kerninstrument uit de Omgevingswet. De verplichting voor het opstellen van een programma wordt in artikel 3.9 van de Omgevingswet benoemd. In het programma stelt de opsteller van de omgevingswaarde een pakket op met beleids- en/of beheersmaatregelen om alsnog aan de norm van de omgevingswaarde te voldoen. Een uitwerking van het programma kan een rechtstreeks gerichte regel zijn die voor burgers en/of bedrijven bepaalde activiteiten (met invloed op de omgevingswaarde) kan verbieden. (Programma Aan de slag met de Omgevingswet, 2017)

3.

Omgevingswaarden en omgevingsvisies

Een gemeente heeft dus veel verschillende omgevingswaarden waaruit ze een keuze kunnen maken om een omgevingswaarde vast te stellen. In het vorige hoofdstuk is besproken dat er voor de vaststeller van omgevingswaarden een aantal verplichtingen gelden. Ook is aan bod gekomen hoe de omgevingswaarden in een omgevingsvisie worden vastgesteld.

De omgevingsvisie is één van de, met de ingang van de Omgevingswet, nieuwe instrumenten voor gemeenten. Kort gezegd legt de gemeente in de omgevingsvisie vast welke beleidsdoelen er op lange termijn voor de gemeente zijn en op welke manier deze beleidsdoelen bereikt moeten gaan worden (Programma Aan de slag met de Omgevingswet, 2017). Hiermee lijkt het instrument op de huidige gemeentelijke structuurvisie. Dit hoofdstuk gaat in op in hoeverre de omgevingsvisie verschilt van de huidige bekende structuurvisie en wat de rol van de omgevingswaarden hierin is. Ook wordt er ingegaan op de afwegingen die gemeenten kunnen maken om voor één of meerdere omgevingswaarde(n) te kiezen.

3.1 Omgevingsvisie vs. structuurvisie

De huidige wet- en regelgeving op het gebied van de fysieke leefomgeving is versnipperd. De wet- en regelgeving kent nu vooral sectorale beleidsplannen die zijn verdeeld over verschillende beleidsmakers. Zo hebben het Rijk, de provincies en de gemeenten sectorale beleidsplannen. Met de omgevingsvisie stelt ieder bestuursorgaan een omgevingsvisie op het gebied van de fysieke leefomgeving vast. In deze paragraaf wordt er ingezoomd op de verschillen tussen de gemeentelijke omgevingsvisie en de gemeentelijke structuurvisie. Als er verder in deze paragraaf 'omgevingsvisie' wordt vermeld wordt hier de gemeentelijke omgevingsvisie bedoeld, tenzij anders wordt aangegeven. De omgevingsvisie is niet alleen een nieuwe naam voor het instrument voor gemeentelijke beleid, er verandert ook een aantal inhoudelijke- en procesmatige aspecten. Hieronder worden de verschillen tussen de omgevingsvisie met de structuurvisie onder de kopjes 'Vorm en Inhoud' en 'Proces' beschreven.

3.1.1 Vorm en Inhoud

- Waar de structuurvisie zich richt op een goede ruimtelijke ordening, richt de Omgevingswet en omgevingsvisie zich op **een goede fysieke leefomgeving** (Gemeente Haarlem & G32, 2016).
- Op gebied van vorm en inhoud is het grootste verschil met de structuurvisies dat de omgevingsvisie één integrale visie wordt, voor alle aspecten van de fysieke leefomgeving, voor het gehele gemeentelijk grondgebied (Ministerie van Infrastructuur & Milieu, 2015). Het gemeentelijk beleid in structuurvisies wordt gebruikelijk sectoraal benaderd en wordt verdeeld over verschillende visie en beleidsdocumenten.
- Naast de integraliteit is een ander belangrijk verschil tussen een structuurvisie en een omgevingsvisie dat de structuurvisie alleen ontwikkelingsgericht is. De omgevingsvisie richt zich ook op het in gang zetten van nieuwe ontwikkelingen, maar gaat ook in op het behoud of het verbeteren van de huidige situatie (Gemeente Haarlem & G32, 2016).
- De omgevingsvisie is een **uitnodigingsinstrument**. Dit betekent dat er voor burgers en bedrijven ruimte ligt voor initiatieven. In de omgevingsvisie worden door de gemeente handvatten aangereikt die worden afgestemd op het geschetste toekomstperspectief van de gemeente (Programma Aan de slag met de Omgevingswet, 2017). Structuurvisies geven doorgaans minder ruimte voor initiatiefnemers.
- Verder vormt de structuurvisie een toetsingskader voor ruimtelijke instrumenten (bestemmingsplannen, vergunningen, enz.) waar de omgevingsvisie meer dwingt tot een samenhang tussen de nieuwe ruimtelijke instrumenten zoals programma's, omgevingsplan en vergunningen (Gemeente Haarlem & G32, 2016).
- Tot slot moet er in de omgevingsvisie **taken en verantwoordelijkheden** voor de gemeente worden benoemd. Bij een structuurvisie hoeft dit niet aan bod te komen (Gemeente Haarlem & G32, 2016).

3.1.2 Proces

De omgevingsvisie brengt niet alleen een verandering in vorm en inhoud met zich mee, maar ook in de benadering van het opstellen van beleid. Deze benadering zal doorwerken op hoe een omgevingsvisie wordt voorbereid. Samenwerking en participatie spelen bij de Omgevingswet een belangrijke rol (Gemeente Haarlem & G32, 2016).

- Voor het voeren van integraal beleid is **samenwerking** tussen verschillende partijen essentieel. Kennis en belangen komen in de omgevingsvisie al eerder in het proces aan bod. Gemeenten moeten in tegenstelling tot een structuurvisie bij vaststelling van de omgevingsvisie aangeven hoe burgers, bedrijven en belanghebbenden bij het opstellen van de omgevingsvisie zijn betrokken.
- Ook op de omgevingsvisie zelf hebben burgers en andere belanghebbenden inspraak (**participatie**). De omgevingsvisie moet dus ter inzage worden gelegd, in tegenstelling tot de structuurvisie waar dit een vrije keuze is.

In de onderstaande tabel 3 worden de verschillen tussen de structuurvisie en omgevingsvisie overzichtelijk gemaakt.

Tabel 3. Verschillen omgevingsvisie met structuurvisie.

Structuurvisie	Vs.	Omgevingsvisie
Een goede ruimtelijke ordening	Doel	Een goede kwaliteit van de fysieke leefomgeving
Versnipperd(e) beleidskader en visies	Integraliteit	Eén integrale visie
Ontwikkeling	Gericht op	Ontwikkeling én beheer
Over het algemeen minder ruimte voor initiatiefnemers	Initiatiefnemers	Uitnodigingsinstrument, ruimte voor initiatief
Toetsingskader voor ruimtelijke instrumenten	Invloed op instrumenten	Dwingt tot samenhang tussen de nieuwe ruimtelijke instrumenten
Worden beperkt benoemd	Taken en verantwoordelijkheid	Moeten wel worden benoemd
Beperkte samenwerking tussen gemeente en actoren	Samenwerking	Samenwerking tussen gemeente en actoren essentieel
Geen verplichtingen op het gebied van inspraak en het betrekken van belanghebbenden	Participatie	Belanghebbenden hebben inspraak, gemeenten worden verplicht om burgers, bedrijven en andere belanghebbenden te betrekken

3.2 Rol van omgevingswaarden

De rol van omgevingswaarden in de verschillen die worden benoemd in paragraaf 3.1 zit met name in het algemene doel van de Omgevingswet en de omgevingsvisie. Het doel is namelijk een goede kwaliteit van de fysieke leefomgeving. De beleidsdoelen die in een omgevingsvisie worden opgesteld helpen hierbij. Omgevingswaarden zijn in het leven geroepen om de kwaliteiten van de fysieke leefomgeving in de huidige situatie in stand te houden maar ook om deze kwaliteit met maatregelen te verbeteren. De maatregelen die de kwaliteit van de fysieke leefomgeving moet gaan verbeteren kunnen door de omgevingswaarde meetbaar worden gemaakt. Door het meetbaar te maken krijgt men sneller in de gaten als er sprake is van een (dreigende) situatie voor een kwaliteit van de fysieke leefomgeving. Ook worden de effecten van de maatregelen ten behoeven van de omgevingswaarden meetbaar gemaakt en dus is het zichtbaar of de desbetreffende maatregel wel treffend genoeg is. Dit kan zowel voordat en tijdens dat een maatregel is opgesteld of gerealiseerd. Hierdoor kan het beheer van de fysieke leefomgeving beter worden gestuurd. Hiermee hebben omgevingswaarden dus een belangrijke rol in een omgevingsvisie.

Daarnaast helpen omgevingswaarden ook bij de integraliteit van een omgevingsvisie. Door omgevingswaarden vast te stellen krijgt men in beeld of maatregelen passend zijn binnen bepaalde gebieden. Hoe er tot een afweging gekomen kan worden voor het wel, al dan niet, vaststellen van omgevingswaarden wordt besproken in de volgende paragraaf.

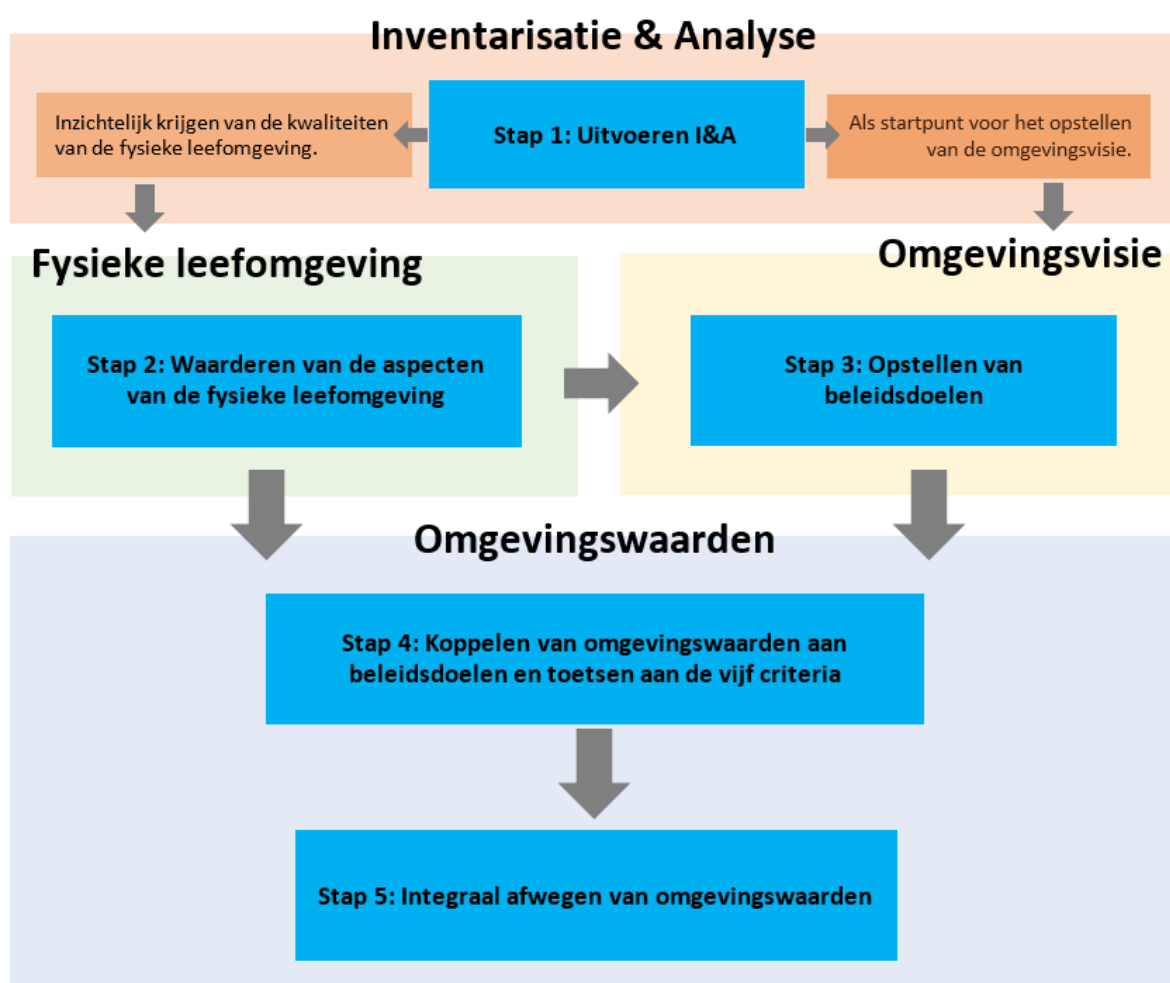
Het op- en vaststellen van omgevingswaarden is voor gemeenten niet verplicht. Maar zoals er in paragraaf 2.3 wordt verteld, is het behalen van de norm van de omgevingswaarden wel een verplichting. Een verplichting in de vorm van het opstellen van een programma bij het niet behalen van de norm óf een (dreigende) overschrijding van de norm. Met deze 'verplichting' in het achterhoofd, en het feit dat het vaststellen van omgevingswaarden geen verplichting met zich meebrengt, komt waarschijnlijk de volgende vraag op: waarom zou een gemeente omgevingswaarden vaststellen? Het doorlopen van een afwegingskader moet de opstellers van omgevingsvisies helpen om de juiste en belangrijkste omgevingswaarde vast te stellen zodat de bovenstaande effecten van omgevingswaarden ook daadwerking tot uiting komen. Dit voorkomt dat er 'minder goede' of 'minder belangrijke' omgevingswaarden worden vastgesteld die niet worden behaald, zodat dit leidt tot het opstellen van z'n programma en dus tot extra werk voor gemeenten kan leiden.

Hoe er tot een afweging gekomen kan worden voor het wel, al dan niet, vaststellen van omgevingswaarden wordt besproken in de volgende paragraaf.

3.3 Afwegingen tot vaststelling van omgevingswaarden

Het overzicht met omgevingswaarden, gegeven in paragraaf 1.3, kan als uitgangspunt gebruikt worden voor gemeenten om een keuze te maken in de vast te stellen omgevingswaarden. Per gemeente verschilt de kwaliteit van de fysieke leefomgeving en verschilt ook welke omgevingswaarden het beste van toepassing zijn. Deze paragraaf geeft een afwegingskader voor de opsteller van een omgevingsvisie en de vaststeller van de omgevingswaarden. In figuur 13 wordt een schematische weergave van het omgevingswaarden-afwegingskader weergegeven. In het afwegingskader worden vijf stappen benoemd die gevolgd moeten worden om tot de vast te stellen omgevingswaarden te komen. De vijf verschillende stappen van het afwegingskader worden hierna nader uitgewerkt.

Omgevingswaarden-afwegingskader:

Figuur 13. Omgevingswaarden-afwegingskader.

Stap 1:

Inventarisatie en analyse

Als eerste stap richting het vaststellen van omgevingswaarden moet er een vertrekpunt worden bepaald. Om tot het startpunt te komen moet er een analyse naar de huidige situatie uitgevoerd worden. De sterkten, zwakten, kansen, bedreigingen van de huidige- en toekomstige situatie moeten in beeld worden gebracht. Hierbij worden trends en ontwikkelingen ook meegenomen. Ook zal de analyse van de huidige situatie in moeten gaan op het beleid wat er vigeert. Dit allen gebeurt in de inventarisatie en analyse. De gemeente moet eerst goed in beeld hebben wat er binnen en rondom de gemeentegrenzen speelt.

Stap 2:

Waarderen van de aspecten van de fysieke leefomgeving

Met de inventarisatie en analyse als vertrekpunt kan een tweede stap van het afwegingskader genomen worden. Bij deze tweede stap dient de gemeente de verschillende aspecten van de fysieke leefomgeving, voorkomend in het plangebied, te waarderen. De aspecten van de fysieke leefomgeving die door de desbetreffende gemeente, of door een hogere overheid, belangrijk worden gevonden krijgen een hogere waarde dan de minder belangrijke. Om te bepalen of een aspect belangrijk of minder belangrijk is moet er worden gekeken naar de ambities van de aspecten van de fysieke leefomgeving. Door de aspecten te waarderen krijgt de gemeente een overzicht van de aspecten van de fysieke leefomgeving, geordend in belangrijkheid en passend binnen de ambities.

De gemeente kan kiezen uit deze acht verschillende waarden/categorieën:

1. geen belangrijk aspect van de fysieke leefomgeving;
2. matig belangrijk aspect van de fysieke leefomgeving, er worden op lange termijn ook geen problemen binnen dit aspect verwacht;
3. matig belangrijk aspect van de fysieke leefomgeving, maar er kunnen zich problemen binnen dit aspect voordoen;
4. belangrijk aspect van de fysieke leefomgeving, maar er worden op lange termijn geen problemen binnen dit aspect verwacht;
5. belangrijk aspect van de fysieke leefomgeving, er kunnen zich problemen voordoen binnen dit aspect;
6. erg belangrijk aspect van de fysieke leefomgeving, maar er doen zich nog geen problemen voor binnen dit aspect;
7. erg belangrijk aspect van de fysieke leefomgeving, en er doen zich problemen voor binnen dit aspect;
8. dit aspect van de fysieke leefomgeving behoort tot de vier door het rijk verplicht vast te stellen omgevingswaarden.

Stap 3:

Het opstellen van de beleidsdoelen en de omgevingsvisie

Na het in beeld brengen van de huidige situatie (inventarisatie en analyse) en het toekennen van waarden aan de aspecten van de fysieke leefomgeving, kunnen de beleidsdoelen in de omgevingsvisie bepaald worden.

Stap 4:

Het bepalen aan welke beleidsdoelen er omgevingswaarden gekoppeld kunnen worden

Na het opstellen van de beleidsdoelen kunnen de omgevingswaarden aan deze beleidsdoelen gekoppeld worden. Na het waarderen van de aspecten van de fysieke leefomgeving en het opstellen van de beleidsdoelen zal een gemeente al een idee hebben welke omgevingswaarden gehanteerd gaan worden. Om deze omgevingswaarden concreet te maken, is er een 'checklist' opgesteld met de criteria waaraan de opgestelde omgevingswaarden aan moeten voldoen vastgesteld te worden.

Criterion 1:

De omgevingswaarde en het beleidsdoel moet bij het onderscheidend vermogen van de gemeente passen

Met komst van de Omgevingswet heeft de gemeente meer dan ooit tevoren de invulling van de sturing in eigen handen. De gemeente kan een eigen imago, ofwel het onderscheidend vermogen, bepalen waar de gemeente zich op lange termijn wil focussen. In de omgevingsvisie beschrijft de gemeente dan ook de kaders waarop zij zich wil ontwikkelen. Met beleidsdoelen kan er natuurlijk gestuurd worden naar het onderscheidend vermogen van de gemeente. Echter hebben niet alle beleidsdoelen betrekking op dit onderscheidend vermogen. Het eerste criterium dat wordt gesteld is daarom ook: **'de omgevingswaarde en het beleidsdoel moet bij het onderscheidend vermogen van de gemeente passen'**.

Een omgevingswaarde passend bij het onderscheidend vermogen van een gemeente kan bijvoorbeeld een gemeente van een studentenstad zijn die het geluidsoverlast in de avond/nacht zo veel mogelijk wil beperken. Voor de binnenstad met de horecavoorzieningen en de gebieden rondom de binnenstad kan dan een omgevingswaarde voor 'geluidsoverlast horeca' vastgesteld worden. Zeker rondom de binnenstad kan er een strenge norm gehanteerd worden. Door middel van het beperken van de geluidsoverlast binnen de gestelde norm voorkomt de gemeente dat de overlast te groot wordt en mensen uit deze gebieden willen verhuizen.

Criterion 2:

De gemeente heeft invloed op de sturing van het beleidsdoel en de omgevingswaarde(n)

Na het bepalen van de 'richting' waar de desbetreffende gemeente naartoe wil met haar beleidsdoelen is de volgende stap, het kijken naar de mate van invloed van de gemeente op een bepaalde omgevingswaarde. Als een gemeente weinig invloed heeft op een bepaald aspect van de fysieke leefomgeving, is het voor die gemeente moeilijker om deze omgevingswaarde 'te sturen' naar het gewenste niveau. Daarom luidt de tweede criterium: ***'de gemeente heeft invloed op de sturing van het beleidsdoel en de omgevingswaarde(n)'***.

Een voorbeeld voor dit criterium is te zien in figuur 10 in paragraaf 2.2. Hierin wordt de omgevingswaarde 'maximale leegstand van bedrijfspanden' omschreven. In dit voorbeeld wil de gemeente de leegstand van bedrijfspanden zo veel mogelijk voorkomen. De gemeente heeft echter niet de volledige sturing van deze omgevingswaarde in handen. De gemeente kan haar beleid zo invullen dat het aantrekkelijk wordt voor ondernemers om zich in een bepaald gebied te vestigen, maar dat deze ondernemers ook daadwerkelijk komen heeft de gemeente niet in de hand.

Een ander voorbeeld is het gebruik van de elektrische auto. Een gemeente kan het gebruik van de elektrische auto beïnvloeden door extra oplaadpalen te plaatsen en eventueel door het geven van subsidies, maar hiermee wordt er nog niet gegarandeerd dat burgers ook daadwerkelijk in elektrische auto's gaan rijden.

Criterion 3:

De omgevingswaarde heeft een toegevoegde waarde op het behalen van het beleidsdoel

Het vaststellen van een omgevingswaarde dient als aanvulling op het beleidsdoel. Door het vaststellen van de omgevingswaarde dient het beleidsdoel concreter te worden. ***De omgevingswaarde dient dus een toegevoegde waarde voor het behalen van het beleidsdoel te hebben.*** Een omgevingswaarde heeft geen toegevoegde waarde voor het behalen van het beleidsdoel als het beleidsdoel zelf makkelijk haalbaar is. Bijvoorbeeld voor de omgevingswaarde 'onderwaterarcheologie' horend bij het beleidsdoel het in stand houden van archeologie onder water. Dit betekent dat er geen ontwikkelingen rondom archeologie onder water, die de archeologie aantasten, plaats mogen vinden. Als er in een meer of plas binnen gemeentegebied op een locatie één archeologische vindplaats (dus een hoge archeologische waarde) bevindt en in de rest van het meer/ de plas een lage archeologische verwachtingswaarde is. Dan is het voor de desbetreffende gemeente gemakkelijk om de ontwikkelingen rondom de archeologische vindplaats te reguleren en is het niet noodzakelijk om het gebied rondom de hoge archeologische waarde als omgevingswaarde vast te stellen. Als er sprake is van meerdere archeologische vindplaatsen en in de huidige situatie sprake is van een dreiging van aantasting, zou het vaststellen van de omgevingswaarde 'onderwaterarcheologie' wel een toegevoegde waarde hebben voor het behalen van het beleidsdoel.

Criterium 4:

De omgevingswaarde heeft een toegevoegde waarde op meerdere kwaliteiten van de fysieke leefomgeving

Naast een toegevoegde waarde op het beleidsdoel zal ***de omgevingswaarde ook een toegevoegde waarde moeten hebben op meerdere kwaliteiten van de fysieke leefomgeving***. Dit is dan ook het vierde criterium. De vastgestelde omgevingswaarde zal een verbetering of een handhaving van de huidige kwaliteit van de fysieke samenleving teweeg moeten brengen. Het gaat hier om meerdere aspecten van de fysieke leefomgeving, en dus niet alleen het aspect waar de omgevingswaarde zich op richt. Een gemakkelijk te behalen omgevingswaarde zal bijvoorbeeld geen toegevoegde waarde hebben op de kwaliteit van de fysieke leefomgeving, ook al wordt er wel voldaan aan de gestelde norm van de omgevingswaarde. Een voorbeeld hiervoor is het aantrekken van het gebruik van het openbaar vervoer, wat de verkeersdrukke over de weg moet verminderen. Dit heeft invloed op de omgevingswaarde 'modal split'. Het behalen van deze omgevingswaarde voor het verminderen van de verkeersdrukke van de modaliteit autoverkeer zal ook invloed hebben op de omgevingswaarden van de aspecten luchtkwaliteit en geluidsoverlast.

Criterium 5:

De omgevingswaarde is realistisch, meetbaar en haalbaar

In paragraaf 2.3 wordt besproken dat de vaststeller van een omgevingswaarde bij een (dreigende) overschrijding of het niet behalen van de norm op het vastgestelde moment verplicht wordt tot het opstellen van een programma voor de desbetreffende omgevingswaarde. In dit geval zal dit voor de gemeente tot extra werk leiden. De gemeente dient dus zorgvuldig om te gaan met de vaststelling van omgevingswaarden. Waar bij criteria 3 en 4 de omgevingswaarde juist uitdagend (door de toegevoegde waarde) moet zijn, wordt bij dit criterium gekeken naar hoe realistisch het is om de omgevingswaarde vast te stellen en dus of de vastgestelde omgevingswaarde wel haalbaar is.

Naast de verplichting tot het opstellen van een programma bij het niet halen van de omgevingswaarde is er ook een verplichting voor het monitoren van de omgevingswaarde. Deze verplichting wordt in hoofdstuk 20 van de Omgevingswet gesteld. De monitoring bewaakt de kwaliteit van de fysieke leefomgeving (Programma Aan de slag met de Omgevingswet, 2017). De omgevingswaarde en het beleidsdoel dient dus ook meetbaar te zijn. Het laatste criterium luidt: ***'de omgevingswaarde is realistisch, meetbaar en haalbaar'*** Voor de omgevingswaarde 'Leegstand woningen' in een krimpgebied is het bijvoorbeeld niet reëel of haalbaar om een norm van de maximale leegstand op bijvoorbeeld 5% vast te stellen.

Stap 5:

Integraal afwegen

Tijdens de voorgaande stappen wordt er vooral ingegaan op de op zichzelf staande omgevingswaarden. Dit betekent dat er verder nog niet op de integraliteit tussen omgevingswaarden is ingegaan. In onder andere paragraaf 3.1 wordt aangegeven dat deze integraliteit juist één van de doelen is van de Omgevingswet. In stap 5 van het afwegingskader moet er worden bekeken of de omgevingswaarden, die de gemeente oogt van te stellen, onderling wel of niet met elkaar botsen.

Vaak is er pas sprake van botsende omgevingswaarden als er nieuwe (fysieke) maatregelen worden bedacht. Maatregelen die ervoor moeten zorgen dat de vastgestelde norm van de omgevingswaarde behaald gaat worden. Bij het integraal afwegen moet in beeld worden gebracht welke positieve en negatieve effecten de maatregel teweeg gaat brengen.

Als blijkt dat twee of meerdere omgevingswaarden in hetzelfde gebied met elkaar botsen, zullen de volgende stappen van het integraal afwegen gevolgd moeten worden:

- 1) In stap 2 van het afwegingskader worden er waarden gegeven aan de aspecten van de fysieke leefomgeving. Als er sprake is van een conflict tussen twee of meerdere omgevingswaarden zal in ieder geval de omgevingswaarde met de hoogste waarde ongeschonden moeten blijven. Dit betekent dat als de omgevingswaarde of maatregel een negatief effect heeft op de hoogst gewaardeerde omgevingswaarde, dat de maatregel hoogstwaarschijnlijk niet uitgevoerd kan worden. In de eerste stap moet er worden gekeken of de omgevingswaarde uit het belangrijkste gewaardeerde aspect van de fysieke leefomgeving ook de belangrijkste gewaardeerde omgevingswaarde is ten opzichte van de andere(n) omgevingswaarde(n).
- 2) De effecten van de maatregel op alle omgevingswaarden moeten in beeld worden gebracht. Het betreft hier zowel de negatieve als positieve effecten.
- 3) Voor de niet als hoogst gewaardeerde omgevingswaarde(n) moet er naar een oplossing gezocht worden zodat de negatieve effecten van de maatregel geen invloed hebben op de hoogst gewaardeerde omgevingswaarde, zodat de maatregel wel inpasbaar is binnen de fysieke leefomgeving.
- 4) Bij een deels inpasbare maatregel zal er opzoek moeten worden gegaan naar een andere oplossing die een toegevoegde waarde heeft op de hoogst gewaardeerde omgevingswaarde en die geen negatieve effecten heeft op de andere(n) omgevingswaarde(n).

De hierboven genoemde stappen van het integraal afwegen worden hieronder met een voorbeeld uitgewerkt:

De gemeente Zwolle vindt het belangrijk dat de stad Zwolle zich niet gaat uitbreiden buiten bestaand stedelijk gebied. Daarom heeft de gemeente voor de gehele stedelijke structuur een omgevingswaarde 'duurzame verstedelijking' vastgesteld. Duurzame verstedelijking is een onderdeel van het aspect wonen van de fysieke leefomgeving. Wonen is door de gemeente Zwolle, in stap 2 van het afwegingskader, met een waarde 7 gewaardeerd: erg belangrijk aspect van de fysieke leefomgeving, en er doen zich problemen voor binnen dit aspect. Een fijn woongebied heeft een toegevoegde waarde op de kwaliteit van de fysieke leefomgeving.

Daarnaast investeert de gemeente ook veel in de bereikbaarheid van de stad. Het stationsgebied wordt herontwikkeld en het aantal reizigers op het station groeit. De gemeente vindt het erg belangrijk met het oog op de gezondheid dat de toename van het treinverkeer geen overlast veroorzaakt voor haar burgers. Hierdoor wordt onder andere de omgevingswaarde 'geluidsoverlast spoorinfrastructuur' vastgesteld. Deze omgevingswaarde behoort bij het aspect geluidhinder van de fysieke leefomgeving.

In stap 2 van het afwegingskader is dit aspect met een waarde van 6 gewaardeerd: belangrijk en er kunnen zich problemen voordoen.

Vlakbij het station van Zwolle, langs het spoor, bevindt zich een voormalig bedrijventerrein. Op dit terrein vindt echter geen bedrijvigheid meer plaats. De gemeente ziet deze locatie als een mogelijke locatie voor het ontwikkelen van woningbouw, kantoren of andere voorzieningen (bijvoorbeeld een hotel). Dit past binnen de omgevingswaarde 'duurzame verstedelijking', echter past dit niet bij de omgevingswaarde 'geluidsoverlast spoorinfrastructuur'. Binnen het ontwikkelgebied bevinden zich dus twee tegenstrijdige omgevingswaarden.

Figuur 14. Voorbeeld botsende omgevingswaarden in Zwolle (eigen afbeelding, ondergrond: Globespotter)

- 1) Doordat het aspect 'wonen' als hoogst gewaardeerd is zal de omgevingswaarde 'duurzame verstedelijking' ongewijzigd moeten blijven. Na het bekijken van de omgevingswaarden 'duurzame verstedelijking' en 'geluidsoverlast spoorinfrastructuur' wordt er door de gemeente bevestigd dat de omgevingswaarde 'duurzame verstedelijking' ook hoger wordt gewaardeerd dan de omgevingswaarde 'geluidsoverlast spoorinfrastructuur.' Er zal dus voor de geluidhinder van het spoor gekeken moeten worden naar een mogelijke oplossing.
- 2) Uit een akoestisch onderzoek blijkt dat ter hoogte van de mogelijke ontwikkellocatie een te hoge geluidbelasting aanwezig is voor de functie wonen. Wonen behoort tot een gevoelig object (Rijkswaterstaat, 2012). Dit betekent dat ter plaatse van de functie wonen geen hoge geluidsbelasting in dB mag zijn. Een te hoge geluidsbelasting komt niet ten goede van het woonklimaat, en vermindert dus de kwaliteit van het aspect 'wonen'.
- 3) Omdat de gemeente ter plaatse toch woningbouw wil realiseren moet er worden gekeken of de milieu-/geluidscontour kan worden verkleind. Dit zou bijvoorbeeld kunnen d.m.v. rail dempers of geluidsschermen. Nadat de geluidscontour door middel van een maatregel verkleind kan worden en als er ter plaatse van dit gebied geen andere conflicterende omgevingswaarden aanwezig zijn, bijvoorbeeld een contour voor de 'externe veiligheid transport gevaarlijke stoffen', dan zou in dit gebied woningbouw kunnen plaatsvinden.
- 4) Mocht de geluidscontour wel verkleind kunnen worden maar niet voor het hele gebied, zal er ter plaatse van het gebied binnen de contour nog steeds geen woningbouw mag plaatsvinden. In het gebied binnen de contour zou wel gekeken kunnen worden of er minder (geluid)gevoelige objecten plaats kunnen vinden zoals hotels, recreatiewoningen of kantoren (Rijkswaterstaat, 2012). Op deze wijze wordt de omgevingswaarde 'duurzame verstedelijking' ook versterkt.

4.

Casusstudie: structuurvisie Cuijk

Het instrument de omgevingsvisie, de rol van omgevingswaarden hierin en hoe hiermee door de opsteller van de omgevingsvisie moet worden ingegaan, zijn nu in beeld gebracht. In het vierde hoofdstuk van dit rapport zullen deze aspecten met een casusstudie terug komen.

Deze casusstudie richt zich op de gemeente Cuijk. De gemeente Cuijk heeft een bewuste keuze gemaakt voor het op- en vaststellen van een structuurvisie in plaats van omgevingsvisie. De voornaamste reden hiervan is dat de procedures rondom de structuurvisie al rond 2007 in gang gezet zijn. CroonenBuro5 is de opsteller van het visiedocument (CroonenBuro5, 2017). Momenteel (mei 2017) loopt de inzage procedure voor de ontwerp-structuurvisie. De casusstudie die in dit hoofdstuk behandeld wordt richt zich op de vraag hoe de structuurvisie eruit had gezien als het toch een omgevingsvisie was geweest.

De beantwoording van deze vraag wordt verdeeld over twee deelvragen:

1. Wat zijn de verschillen in vorm en inhoud van de structuurvisie Cuijk ten opzichte van een omgevingsvisie?
2. Welke omgevingswaarden passen bij de opgestelde beleidsdoelen van de gemeente Cuijk en welke van deze omgevingswaarden zouden het beste kunnen worden vastgesteld?

Om tot een antwoord op de twee bovenstaande vragen te komen is de structuurvisie Cuijk nader bekeken. In bijlage 4 is een verkenning toegevoegd waarin een samenvatting van de structuurvisie te zien is. Deze samenvatting bestaat uit twee delen. Het eerste deel bevat op hoofdlijnen de vorm en inhoud van het visiedocument en het tweede deel bevat op hoofdlijnen de inhoudelijke beleidsdoelen. Naast de samenvatting bevat de verkenning in bijlage 4 ook een beschrijving van de verschillen tussen de structuurvisie Cuijk en een omgevingsvisie. Deze verschillen beschreven aan de hand van de in paragraaf 3.1 benoemde verschillen. De conclusie van de verkenning is overgenomen in de volgende paragraaf.

4.1 Verschillen in vorm, inhoud en proces:

In de onderstaande tabel wordt er met een kleur aangegeven in hoeverre de structuurvisie overeenkomt met de eigenschappen van een omgevingsvisie. Een nadere toelichting op de eigenschappen is te lezen in bijlage 4. Groen betekent dat er duidelijk overeenkomsten zijn van de desbetreffende eigenschap. Bij oranje zijn er enkele overeenkomsten, maar ook verschillen en bij rood is er geen sprake van enige overeenkomst.

Tabel 4. Verschillen structuurvisie Cuijk met een omgevingsvisie.

	Omgevingsvisie	Structuurvisie Cuijk
Doel	Een goede kwaliteit van de fysieke leefomgeving	
Integraliteit	Eén integrale visie	
Gericht op	Ontwikkeling én beheer	
Initiatiefnemers	Uitnodigingsinstrument, ruimte voor initiatief	
Invloed op instrumenten	Dwingt tot samenhang tussen de nieuwe ruimtelijke instrumenten	
Taken en verantwoordelijkheid	Moeten wel worden benoemd	
Samenwerking	Samenwerking tussen gemeente en actoren essentieel	
Participatie	Belanghebbenden hebben inspraak, gemeenten worden verplicht om burgers, bedrijven en andere belanghebbenden te betrekken	

Geconcludeerd kan worden dat de structuurvisie de eerste stappen naar een omgevingsvisie heeft gemaakt. Zo wordt het instrument gebruikt om initiatiefnemers ruimte te geven en te stimuleren in ontwikkelingen. De rol die de gemeente hierin speelt en de samenwerking tussen verschillende partijen komen ook aan bod. Er is echter een aantal punten waarop de structuurvisie afwijkt met een omgevingsvisie.

Om van de structuurvisie een omgevingsvisie te kunnen maken, zullen er stappen richting de fysieke leefomgeving en de integraliteit gemaakt moeten worden. Ook zal het beheer een grotere rol in de visie moeten spelen en zal er benoemd moeten worden op welke manier burgerparticipatie toegepast zal gaan worden. Ook voor het opstellen van het document zelf, zullen burgers en andere belanghebbenden de mogelijkheid krijgen om te participeren.

4.2 Beleidsdoelen en omgevingswaarden

In deze paragraaf wordt er nader ingegaan op de beleidsdoelen die in de structuurvisie Cuijk worden benoemd. Aan welke beleidsdoelen zou de gemeente omgevingswaarden koppelen als de structuurvisie een omgevingsvisie zou zijn? Aan de hand van het in paragraaf 3.3 besproken afwegingskader wordt er een antwoord op deze vraag gegeven.

Stap 1:

Inventarisatie en analyse

Stap 1 van het afwegingskader is ter voorbereiding van het opstellen van de structuurvisie Cuijk al gezet. De gemeente Cuijk heeft een inventarisatie en analyse (I&A) laten uitvoeren door CroonenBuro5. Deze I&A naar de huidige situatie en het huidige beleid is ook uitgevoerd aan de hand van de lagenbenadering en wordt weergegeven in het bijlageboek (CroonenBuro5, 2015). De resultaten zijn in hoofdstuk 2 van de structuurvisie weergegeven.

Indien er geen I&A is uitgevoerd zal de opsteller van de omgevingsvisie moeten letten op dat alle aspecten van de fysieke leefomgeving in de inventarisatie worden meegenomen, en dus niet meer alleen de aspecten van de ruimtelijke ordening.

Stap 2:

Waarden van de aspecten van de fysieke leefomgeving

Het waarderen of categoriseren van aspecten van de fysieke leefomgeving gebeurt voor het opstellen van de beleidsdoelen en omgevingswaarden. Omdat in deze casus de beleidsdoelen al opgesteld zijn, zijn de beleidsdoelen gebruikt om in te schatten hoe aspecten van de fysieke leefomgeving door de gemeente ingedeeld zouden kunnen worden. De aspecten van de fysieke leefomgeving kunnen worden ingedeeld in de volgende acht categorieën:

1. geen belangrijk aspect van de fysieke leefomgeving;
2. matig belangrijk aspect van de fysieke leefomgeving, er worden op lange termijn ook geen problemen binnen dit aspect verwacht;
3. matig belangrijk aspect van de fysieke leefomgeving, maar er kunnen zich problemen binnen dit aspect voordoen;
4. belangrijk aspect van de fysieke leefomgeving, maar er worden op lange termijn geen problemen binnen dit aspect verwacht;
5. belangrijk aspect van de fysieke leefomgeving, er kunnen zich problemen voordoen binnen dit aspect;
6. erg belangrijk aspect van de fysieke leefomgeving, maar er doen zich nog geen problemen voor binnen dit aspect;
7. erg belangrijk aspect van de fysieke leefomgeving, en er doen zich problemen voor binnen dit aspect;
8. dit aspect van de fysieke leefomgeving behoort tot de vier door het rijk verplicht vast te stellen omgevingswaarden.

In de samenvatting van de structuurvisie (bijlage 4) zijn de belangrijkste ambities van de gemeente weergegeven. Met name in de paragrafen 2.1 en 2.2 waar ambities voor de twee deelgebieden (dynamisch- en vitaal Cuijk) en de uitgangspunten (water, duurzaamheid en samenwerking) worden gegeven.

Voor de twee deelgebieden is een aantal ambities omschreven. Voor dynamisch Cuijk geldt vooral de ambitie voor het creëren van een aangename leef- en werkomgeving met goede basisvoorzieningen en oog voor kwaliteit en duurzaamheid. Hiermee worden de aspecten 'wonen', 'werken' en 'voorzieningen' belangrijk gevonden. Voor vitaal Cuijk geldt dat agrariërs goed kunnen boeren (werken), de natuur gedijt (groen) en recreanten kunnen genieten van al het moois (recreatie, groen en openbare ruimte). Bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen is het doel om de huidige kwaliteiten en de huidige functies te behouden en waar mogelijk te versterken.

Het uitgangspunt water (als kans) richt zich met name op de aspecten 'water', 'watersysteem', 'openbare ruimte' en 'groen' met als doel dat voor deze aspecten een belangrijke rol is weggelegd bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen en bij het inspelen op de klimaatverandering.

Het uitgangspunt innoveren en duurzaamheid (als ambitie) richt zich voornamelijk op duurzame ruimtelijke ontwikkeling op gebied van 'wonen' en 'werken'. Duurzame verstedelijking richt zich ook op het behouden en versterken van de ruimtelijke kwaliteiten van onder andere de aspecten 'groen' en de 'openbare ruimte'.

Het uitgangspunt samenwerking (als middel) richt zich voornamelijk op een duurzame en innovatieve kennisregio, aantrekken van de recreatie- en toerisme sector en het creëren van een optimaal leef- en vestigingsklimaat. Hiermee wordt er op de aspecten 'wonen', 'werken' en 'recreatie' gefocust.

Geconcludeerd kan worden dat bij de gemeente Cuijk een goed woon- en werkklimaat erg belangrijk is. Bij nieuwe ontwikkelingen dienen de huidige kwaliteiten, die de natuur en de openbare ruimte hebben, ten minste gehandhaafd moeten worden. Nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen richten zich ook op het aantrekken van (water)recreatie. In de onderstaande tabel worden de aspecten van de fysieke leefomgeving ingedeeld in categorieën.

Tabel 5. Categorisering aspecten van de fysieke leefomgeving in Cuijk.

Laag	Aspect van de fysieke leefomgeving	Categorie*
Lucht	Luchtkwaliteit	8
	Geluidskwaliteit	5
	Lichthinder	3
Occupatie	Wonen	6
	Werken	6
	Voorzieningen	5
	Openbare Ruimte	6
	Recreatie	6 (zwemwaterlocaties: 8)
Netwerk	Infrastructuur	4
	Groen	6
	Water	8
	Energie	5
Ondergrond	Bodem	5
	Watersysteem	4 (grond- en drinkwaterkwaliteit: 8)

*Het indelen van categorieën is gebaseerd op het lezen van de structuurvisie en het maken van de samenvatting. Aspecten voor bijvoorbeeld geluidskwaliteit, lichthinder en bodem komen beperkt voor in de structuurvisie. Toch zal bijvoorbeeld geluidskwaliteit belangrijk gevonden worden, ook omdat de huidige regelgeving hier iets over zegt. Het in categorieën indelen van deze aspecten gebeurt op basis van eigen inzicht. Iemand die meer informatie heeft over wat er speelt in de gemeente, bijvoorbeeld de opsteller van de structuurvisie kan een betere inschatting maken voor het waarderen van de aspecten van de fysieke leefomgeving. Ook weten inwoners en bedrijven die zich binnen de gemeente hebben gevestigd ook wat er in de gemeente speelt. Deze stap kan ook met behulp van deze belanghebbende worden ingevuld.

Stap 3:

Het opstellen van de beleidsdoelen en de omgevingsvisie

Na het waarderen van de aspecten van de fysieke leefomgeving kunnen de beleidsdoelen worden opgesteld. In deze casus zijn de beleidsdoelen reeds opgesteld. Na het waarderen van de aspecten van de fysieke leefomgeving kan er echter wel gekeken worden of de beleidsdoelen aangevuld moeten of kunnen worden. Zo kan er bijvoorbeeld een beleidsdoel ten behoeve van de luchtkwaliteit of de geluidskwaliteit opgesteld worden. Een overzicht van de beleidsdoelen in de structuurvisie is te zien in de verkenning in bijlage 4.

Stap 4:

Het bepalen aan welke beleidsdoelen er omgevingswaarden gekoppeld kunnen worden

Aan de beleidsdoelen die genoemd worden in de structuurvisie worden in stap 4 omgevingswaarden gekoppeld. In tabel 6 worden de beleidsdoelen uit de drie ruimtelijke thema's (recreatie & toerisme, wonen & leefbaarheid en werken & economie) overgenomen en gekoppeld aan een passende omgevingswaarde. De volgorde van de drie ruimtelijke thema's is overgenomen uit de structuurvisie. De passende omgevingswaarden komen uit de indeling van paragraaf 1.3 (tabel 2). Daarna wordt de type omgevingswaarde omgezet naar een concrete omgevingswaarde. Hierin worden de te behalen normen genoemd. Ook worden de tijdstippen benoemd waarbinnen deze norm behaald moet gaan worden en voor welke gebieden de omgevingswaarden gelden.

Na het concretiseren van de omgevingswaarden wordt er ook in tabel 6 de toetsing van deze omgevingswaarden uitgevoerd. De toetsing hiervan gaat aan de hand van de vijf criteria die in stap 4 van het afwegingskader (paragraaf 3.3) benoemd worden. De omgevingswaarden worden per criterium beoordeeld: twee punten als de omgevingswaarde aan het criterium voldoet (groen), één punt als de omgevingswaarde deels voldoet aan het criterium (oranje) en nul punten als de omgevingswaarde niet voldoet aan het criterium (rood). Als eindscore worden de behaalde punten bij elkaar opgeteld. De eindscore geeft een rangorde aan in de kwaliteit van de opgestelde omgevingswaarden. Hoe hoger de score, hoe beter de omgevingswaarde voldoet aan de gestelde criteria. Gemeenten kunnen dit gebruiken als hulpmiddel gebruiken om te bepalen welke omgevingswaarden juist wel of juist niet vastgesteld gaan worden.

Tabel 6. Opstellen en toetsing van omgevingswaarden gemeente Cuijk.

Beleidsdoel	Passende omgevingswaarde	Uitwerking van omgevingswaarde	Voldoet aan criteria?					Eindscore
			1	2	3	4	5	
Recreatie en toerisme								
Het in ontwikkeling brengen van watergebonden recreatie.	Aantrekkingskracht recreatie	Van mei t/m september 2024 trekt waterrecreatie in de gemeente Cuijk 60% van alle recreanten binnen de gemeente.	2	1	2	1	1	7
De Kraaijensbergse Plassen ontwikkelen tot een bovenregionaal/internationaal attractief watersport- en natuurrecreatiegebied.	Onderscheidend vermogen	De Kraaijensbergse Plassen trekt een aantal recreaten en toeristen van 100.000 op jaarbasis in 2024.	2	1	2	1	2	8
Het gezamenlijk opstellen van een integrale samenhangende visie voor de inrichting en het beheer van de Kraaijensbergse Plassen, moet leiden tot een breder draagvlak en meer bereidheid om in het plasseengebied te investeren.	Burgerparticipatie	De integrale samenhangende visie voor de inrichting en beheer van de Kraaijensbergse Plassen, die in 2018 wordt opgesteld, heeft tenminste 10% van de bevolking geparticipeerd (hierbij wordt de vertegenwoordiging van bv sportverenigingen en belangorganisaties extra meegeteld).	2	1	1	2	2	8
Het verbinden van de Kraaijensbergse Plassen met zijn landschappelijke omgeving met het uitbreiden van de bestaande fiets- en wandelknooppunten.	Gebiedsbereikbaarheid	Rondom de Kraaijensbergse Plassen zijn er in de zomer van 2022, 12 meer fiets- en wandelknooppunten dan in de huidige situatie (mei 2017).	2	2	2	1	2	9
Het versterken van recreatie en toerisme in en rondom de Maas.	Aantrekkingskracht recreatie	De Maas (en de directe omgeving) binnen de gemeentegrenzen trekt in 2026 op jaarbasis 50.000 recreanten en toeristen.	2	1	2	1	2	8
Bestaande bedrijven op het gebied van ‘recreatie en toerisme’ krijgen de mogelijkheid om, binnen de daarvoor geldende kaders, zich verder te kunnen ontwikkelen.	Doorgroeimogelijkheid bedrijven	Het aantal verhuizingen tot aan 2024 van binnen naar buiten de gemeente van groeiende (qua klanten en omzet) bedrijven beperkt zich tot 5%.	2	1	1	1	1	6
Nieuwe (grootschalige) recreatieve ontwikkelingen krijgen voorrang mits de ontwikkeling past binnen de ruimtelijke voorwaarden en leidende principes (draagkracht en ontsluiting).	Nieuwe ontwikkelingen	In 2023 zijn er vier grootschalige recreatieve ontwikkelingen gevestigd in het recreatief gebied die meehelpen om de gemeente Cuijk als bovenregionaal attractief (watersport)recreatiegebied te ontwikkelen.	2	0	2	1	2	7
Het versterken en behouden van het karakteristieke landschap en de landschapselementen.	Kwaliteit van de natuur	Het buitengebied van Cuijk scoort op 1 januari 2027 een gemiddelde score van 8,5 natuurlpunten	2	1	2	2	1	8
Met het gebiedspromotie en marketing (Het verhaal van Cuijk) recreanten en toeristen aantrekken.	Onderscheidend vermogen	In 2025 telt de gehele gemeente Cuijk op jaarbasis een aantal recreanten en toeristen van 200.000.	2	1	1	1	2	7
Het ruimtelijk beleid houdt rekening met het behouden van het eigen erfgoed.	Cultureel erfgoed	Er mogen geen ontwikkelingen op gronden met een hoge of zeer hoge culturele waardering plaatsvinden waarbij het maaiveld over meer dan 100m wordt gewijzigd of er werkzaamheden dieper dan 0,50 meter onder maaiveld plaatsvinden.	2	2	2	2	2	10
Wonen en leefbaarheid								
Aantrekkelijkheid van wonen in de gemeente versterken door te zich te onderscheiden met andere gemeenten in de regio, bijvoorbeeld door middel van wonen aan het water verder uit te nutten.	Woonkwaliteit	Het aantal verhuizingen per jaar van binnen naar buiten de gemeente neemt in de periode van 2017 tot en mer 2022 af van 12% naar 7%.	2	1	1	1	1	6
Het zo goed mogelijk benutten van de kansen op de woningmarkt om de verschillende doelgroepen te kunnen faciliteren. Iedere bewoner moet in staat kunnen zijn een passende woning binnen de gemeente Cuijk te kunnen vinden.	Woningvoorraad	In de periode van 2017 tot en met 2027 worden er 2.300 extra woningen gerealiseerd, waarvan in ieder geval 900 sociale huurwoningen en 700 senioren woningen.	2	2	2	1	2	9
Woningvoorraad afstemmen op trends en ontwikkelingen, met name ten aanzien van kwetsbare doelgroepen.	Woningvoorraad	In de periode van 2017 tot en met 2027 worden er 2.300 extra woningen gerealiseerd, waarvan in ieder geval 900 sociale huurwoningen en 700 senioren woningen.	2	2	2	1	2	9
Voorkomen van leegstand en verpaupering in het belang van de leefbaarheid.	Maximaal aanvaardbare leegstand voorzieningen	Voor de periode t/m september 2024 geldt een maximale aanvaardbare leegstand van voorzieningen van 9%.	2	1	2	2	2	9
Behouden en faciliteren van de sociale cohesie in de dorpen.	Sociale cohesie	In januari 2020 heeft iedere buurt in de gemeente een buurtpreventie WhatsApp en organiseert 80% van alle buurten een buurtdag.	2	0	2	2	1	7
Het stimuleren van bewegen van kinderen.	Bewegende samenleving	Vanaf 2021 maken wekelijks 8000 kinderen gebruik van het spelen in de openbare ruimte.	2	0	2	1	0	5
Het duurzaam behouden, beschermen en versterken van de eigen en omliggende omgevingskwaliteiten, inclusief de natuurgebieden en het (cultuur)landschap. Nieuwe initiatieven dienen vooral te worden beoordeeld op hun bijdrage/meerwaarde aan deze omgevingskwaliteiten.	Kwaliteit van de natuur	Het buitengebied van Cuijk scoort op 1 januari 2027 een gemiddelde score van 8,5 natuurlpunten	2	1	2	2	1	8
Actief betrekken van bewoners bij de vormgeving van (ruimtelijke) plannen voor de herinrichting van de eigen woonomgeving.	Burgerparticipatie	Bij de herinrichting van de woonomgeving hebben minimaal 8% van de burgers, in een straal van 500 meter van het desbetreffende gebied, geparticipeerd.	2	1	2	2	1	8
Werken en economie								
Investeren in een kwalitatieve (kennisintensiteit en duurzaamheid) en innovatieve versterking van de industriële agrofood-keten.	Duurzame bedrijvigheid	De groei van het aantal bedrijven in de gemeente Cuijk dat met haar bedrijvigheid rekening houdt met het verminderen van de uitstoot, het handhaven van de biodiversiteit, natuur- en landschapskwaliteiten en het verminderen van het energieverbruik is in 2024 20% ten opzichte van de huidige situatie (mei 2017).	2	1	1	2	1	7
De prioriteiten liggen voor bedrijventerreinen op het gebied van ruimtelijke kwaliteit, vitaliteit en duurzaamheid.	Aantrekkelijk vestigingsklimaat	Het totaal aantal bedrijven dat zich in 2022 hebben gevestigd op de bvedrijventerreinen in de gemeente Cuijk telt een stijging van 8% ten opzichte van de huidige situatie (2017)	2	1	1	1	2	7
Bij de haven van Cuijk zal de nadruk worden gelegd op de multimodaliteit en mogelijkheden voor watergebonden en –verbonden bedrijvigheid.	Aantrekkelijk vestigingsklimaat	In en rondom de haven van Cuijk heeft er in 2025 een stijging van 6% aan watergebonden/watergebonden bedrijvigheid plaatgevonden.	2	1	2	1	2	8
Kansen voor bijzondere functies, andere functies en functiemenging dienen te worden aangegrepen om ervoor te zorgen dat de functie van de bedrijventerreinen zijn betekenis voor de economische vitaliteit van Cuijk behoudt, ook in relatie tot het centrum.	Maximaal aanvaardbare leegstand bedrijven	Op alle bedrijventerreinen in de gemeente Cuijk geldt voor 2022 een maximaal aanvaardbare leegstand van 11%.	2	1	1	2	2	8
Het behouden en versterken van de bestaande agrarische bedrijvigheid, in combinatie met het streven naar een goed woon- en leefklimaat.	Kwaliteit woon- en werkomgeving	In 2028 heeft er een stijging plaatsgevonden van het aantal bedrijven in de agrarische sector met 6%, zonder aantasting van de kwaliteit van de woonomgeving.	2	1	1	1	2	7
Het ruimtelijk beleid zal volgend moeten zijn aan de gewenste duurzame ontwikkelingen, zeker daar waar het gebied/het landschap de mogelijkheden biedt en geen onevenredige hinder voor de omgeving optreedt.	Duurzame bedrijvigheid	De groei van het aantal bedrijven in de gemeente Cuijk dat met haar bedrijvigheid rekening houdt met het verminderen van de uitstoot, het handhaven van de biodiversiteit, natuur- en landschapskwaliteiten en het verminderen van het energieverbruik is in 2024 20% ten opzichte van de huidige situatie (mei 2017).	2	1	0	2	1	6
In 2025 een economische gezonde en innovatieve primaire sector en een emissieloze veehouderij.	Luchtkwaliteit veehouderij	In het buitengebied van de gemeente Cuijk ligt het jaargemiddelde van de concentratie stikstofdioxide onder de 20 µg/m³.	2	2	1	2	1	8
Een goede doorstroming op de ontsluitingswegen (A73, N321 en N264) is essentieel voor een goed draaiende economie.	Doorstroming op hoofdontsluitingwegen	Vanaf 2022 geldt voor de A73, N321 en N264 (ter hoogte van de gemeente Cuijk) een maximale aanvaardbare vertraging van 15 minuten, dat ten hoogste 25 maal per kalenderjaar mag worden overschreden.	2	0	2	2	1	7
Gebruik maken van de potentie van de (spoorverbinding)Maaslijn. Als duurzame oplossing voor de toekomst zal de Maaslijn dubbelsporig en elektrisch moeten worden.	Duurzame mobiliteit	In 2027 rijden er met een dubbele capaciteit ten opzichte van de situatie van mei 2017 elektrische treinen op de Maaslijn.	2	2	2	2	2	10
De Maaslijn biedt, met een nieuwe goederenverbinding op lange termijn over het spoor, kansen voor het goederenvervoer. Echter zal er voorkomen moeten, ter behoeve van de goede leefkwaliteit, dat de Maaslijn in de toekomst gebruikt gaat worden voor het vervoer van gevaarlijke stoffen.	Modal split transport	In 2027 bedraagt het percentage van transport over de weg 30% en over het spoor 50%	2	1	2	2	2	9
Een snelfietsroute door Cuijk, Mook en Nijmegen moet leiden tot het verbeteren van de bereikbaarheid, concurrentiepositie en aantrekkelijkheid van de regio en daarnaast ook voor het stimuleren van de fietsrecreatie.	Aantrekkingskracht (fiets)recreatie	In de zomer van 2023 recreren 20.000 fietsers in en rondom de gemeente Cuijk	2	1	2	1	1	7

Criteria: 1: de omgevingswaarde en het beleidsdoel past bij het onderscheidend vermogen van de gemeente. 2: de gemeente heeft invloed op de sturing van het beleidsdoel en de omgevingswaarde(n). 3: de omgevingswaarde heeft een toegevoegde waarde op het behalen van het beleidsdoel. 4: de omgevingswaarde heeft een toegevoegde waarde op de kwaliteit van de fysieke leefomgeving. 5: de omgevingswaarde is realistisch, meetbaar en haalbaar.

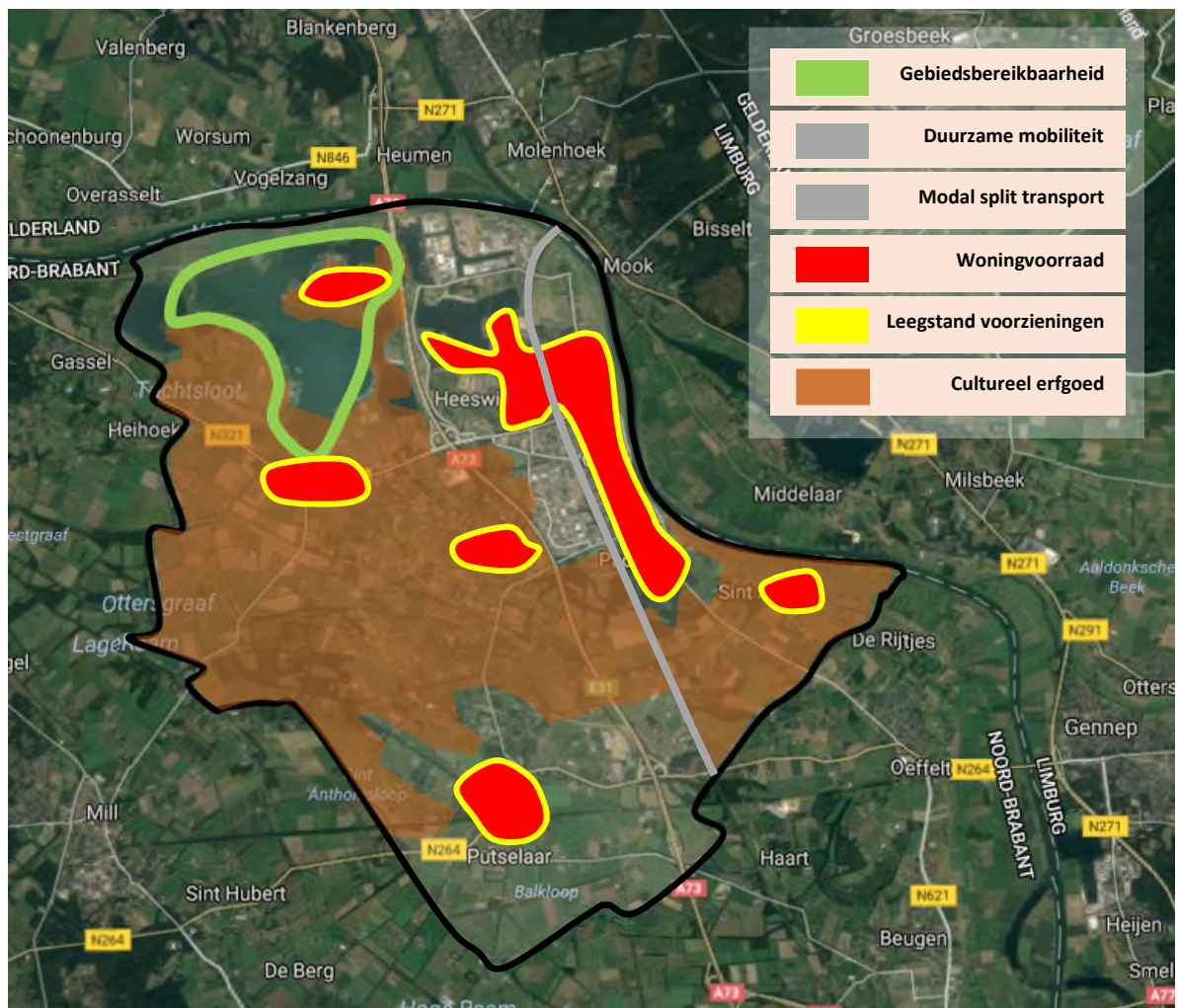
Tabel 7. Verdeling eindscore toetsing

Eindscore	Aantal	
1 t/m 4	0	
5	1	
6	3	
7	9	
8	9	
9	5	
10	2	

In het schema is te zien dat er totaal 29 omgevingswaarden aan de beleidsdoelen van Cuijk zijn gekoppeld. In de tabel 7 hiernaast is de verdeling van de eindscore te zien. Een gemeente (in dit geval de gemeente Cuijk) zal omgevingswaarden die minder hoog scoren niet zo snel ook daadwerkelijk vaststellen. Daarom wordt er voor gekozen om alleen de omgevingswaarden met een eindscore van 9 of hoger vast te stellen. Zoals in de tabel hiernaast te zien is, zijn er vijf omgevingswaarden met een eindscore van 9 en twee omgevingswaarden met een eindscore van 10. Dit betekent dat zeven van de 29 omgevingswaarden worden vastgesteld. Onder deze zeven omgevingswaarden wordt er één omgevingswaarde, woningvoorraad, twee keer benoemd. De omgevingswaarde 'woningvoorraad' heeft betrekking op twee beleidsdoelen. Hierdoor zijn er eigenlijk dus zes verschillende gemeentelijke omgevingswaarden die naast de verplichte omgevingswaarden vastgesteld gaan worden:

- Er mogen geen ontwikkelingen op gronden met een hoge of zeer hoge culturele waardering plaatsvinden waarbij het maaiveld over meer dan 100m wordt gewijzigd of er werkzaamheden dieper dan 0,50 meter onder maaiveld plaatsvinden (cultureel erfgoed).
- In 2027 rijden er met een dubbele capaciteit ten opzichte van de situatie van mei 2017 elektrische treinen op de Maaslijn (duurzame mobiliteit).
- Rondom de Kraaijenbergse Plassen zijn er in de zomer van 2022, 12 meer fiets- en wandelknooppunten dan in de huidige situatie (gebiedsbereikbaarheid).
- In de periode van 2017 tot en met 2027 worden er 2.300 extra woningen gerealiseerd, waarvan in ieder geval 900 sociale huurwoningen en 700 senioren woningen (woningvoorraad) (2x).
- Voor de periode t/m september 2024 geldt een maximale aanvaardbare leegstand van voorzieningen van 9% (maximaal aanvaardbare leegstand voorzieningen).
- In 2027 bedraagt het % van transport over de weg 30% en over het spoor 50% (modal split transport).

Om inzichtelijk te maken waar in de gemeente Cuijk de omgevingswaarden betrekking hebben, zijn de omgevingswaarden in beeld gebracht in een kaart. Deze kaart is te zien in figuur 15.

Figuur 15. Omgevingswaardenkaart gemeente Cuijk (eigen afbeelding, ondergrond: GoogleMaps)

* Het gebied waar de omgevingswaarde 'cultureel erfgoed' geldt, is bepaald na aanleiding van de Themakaart cultuurhistorie uit de verordening ruimte van de Provincie Noord-Brabant (Provincie Noord-Brabant, 2015).

Stap 5:

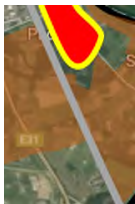
Integraal afwegen

In stap 2 van het afwegingskader zijn de aspecten van de fysieke leefomgeving ingedeeld in categorieën. De hierboven vastgestelde omgevingswaarden worden hieronder in een tabel weergegeven samen met het aspect van de fysieke leefomgeving waar de omgevingswaarde betrekking op heeft én de categorie waarin dit aspect is ingedeeld.

Tabel 8. Indeling in categorieën van de aspecten van de fysieke leefomgeving.

Omgevingswaarde	Aspect v/d fysieke leefomgeving	Categorie
Gebiedsbereikbaarheid	Infrastructuur	4
Duurzame mobiliteit	Infrastructuur	4
Modal split transport	Infrastructuur	4
Woningvoorraad	Wonen	6
Max. aanvaardbare leegstand voorzieningen	Voorzieningen	5
Cultureel erfgoed	Openbare ruimte	6

Kijkend naar de gemeentelijke omgevingswaarden die worden vastgesteld en de beoogde maatregelen die in de structuurvisie benoemd worden, zijn er een drietal mogelijke confrontaties tussen de omgevingswaarden mogelijk. Deze drie confrontaties worden hieronder weergegeven.

Confrontatie 1	
	Voor de omgevingswaarde 'modal split transport' wil de gemeente de capaciteit vergroten. Spoorverdubbeling kan een gewenste situatie zijn. Voor de omgevingswaarde 'woningvoorraad' wil de gemeente extra woningen realiseren. Door de kern van Cuijk loopt de Maaslijn. Bij uitbreiding van de Maaslijn dient men rekening te houden met de extra woningen die men met de omgevingswaarde 'woningvoorraad' beoogt te realiseren. Ook kan bij uitbreiding van de spoorcapaciteit de omgevingswaarde 'geluidskwaliteit spoorinfrastructuur' zorgen voor een botsing tussen omgevingswaarden.
Confrontatie 2	
	Voor de omgevingswaarde 'modal split transport' wil de gemeente de capaciteit vergroten. Spoorverdubbeling kan een gewenste situatie zijn. Ter plaatse van het spoor ligt er echter een gebied met cultuur historische waarden. Het cultureel erfgoed wordt d.m.v. de omgevingswaarde 'cultureel erfgoed' beschermd. Bij uitbreiding van de Maaslijn zal rekening gehouden moeten worden met het cultureel erfgoed.
Confrontatie 3	
	Rondom het plassengebied geldt de omgevingswaarde 'gebiedsbereikbaarheid'. Een maatregel hierbij is het vergroten van het aantal fiets- en wandelknooppunten rondom de Kraaijenbergse Plassen. Rondom en delen van het plassengebied behoren tot de cultuurhistorie en wordt met de omgevingswaarde 'cultureel erfgoed' beschermd. Bij uitbreiden van het fiets- en wandelnetwerk dient rekening gehouden te worden met het cultureel erfgoed.

Voor het 'rekening houden met' dienen de stappen gevolgd te worden van stap 5 van het afwegingskader. Deze stappen komen pas ter sprake zodra de maatregelen voorbereid worden:

- 1) Als er sprake is van een conflict tussen twee of meerdere omgevingswaarden zal in ieder geval de omgevingswaarde met de hoogste waarde ongeschonden moeten blijven.
Dit betekent dat als de omgevingswaarde of maatregel een negatief effect heeft op de hoogst gewaardeerde omgevingswaarde, dat de maatregel hoogstwaarschijnlijk niet uitgevoerd kan worden. In de eerste stap moet er worden gekeken of de omgevingswaarde uit het belangrijkste gewaardeerde aspect van de fysieke leefomgeving ook de belangrijkste gewaardeerde omgevingswaarde is ten opzichte van de andere(n) omgevingswaarde(n).
- 2) De effecten van de maatregel op alle omgevingswaarden moeten in beeld worden gebracht. Het betreft hier zowel de negatieve als positieve effecten.
- 3) Voor de niet als hoogst gewaardeerde omgevingswaarde(n) moet er naar een oplossing gezocht worden zodat de negatieve effecten van de maatregel geen invloed hebben op de hoogst gewaardeerde omgevingswaarde, zodat de maatregel wel inpasbaar is binnen de fysieke leefomgeving.
- 4) Bij een deels inpasbare maatregel zal er opzoek moeten worden gegaan naar een andere oplossing die een toegevoegde waarde heeft op de hoogst gewaardeerde omgevingswaarde en die geen negatieve effecten heeft op de andere(n) omgevingswaarde(n).

4.3 Discussie en conclusie casusstudie

In de casusstudie worden de omgevingswaarden die 9 of hoger als eindscore zijn beoordeeld vastgesteld. In dit geval zijn dit er zes. Op deze manier kunnen de omgevingswaarden overzichtelijk gehouden worden. Wel is het van belang dat alle omgevingswaarden met een hoge score vast te stellen. Als dit er bijvoorbeeld bij een gemeente achttien zijn, zullen ze alle achttien moeten worden vastgesteld. Het is voor gemeente af te raden om omgevingswaarden met een eindscore van 8 of lager vast te stellen, tenzij de omgevingswaarde betrekking heeft op een verplicht vast te stellen omgevingswaarde. Omgevingswaarden met een lage eindscore zullen moeilijker haalbaar zijn of een mindere toegevoegde waarde hebben.

Naar de criteria kijkende kan de conclusie getrokken worden dat alle omgevingswaarden aan criterium 1 (de omgevingswaarde en het beleidsdoel passen bij het onderscheidend vermogen van de gemeente) voldoen. Op zich is dit geen verrassing, aangezien alle beleidsdoelen benoemt worden in de structuurvisie. Toch kan het voorkomen dat er in een structuurvisie beleidsdoelen benoemt worden die niet passen binnen het imago/onderscheidend vermogen van de gemeente. Om deze omgevingswaarden zichtbaar te krijgen is het van belang dat dit criterium gehandhaafd blijft.

Bij criterium 2 (heeft de gemeente invloed op het behalen van de omgevingswaarde) zijn er wel grote verschillen zichtbaar. Voor niet alle omgevingswaarde geldt dat de gemeente volledig invloed heeft op het behalen ervan. Vaak hebben andere factoren ook invloed op de omgevingswaarde en het beleidsdoel. Zo heeft de gemeente voor het beleidsdoel, het stimuleren van het bewegen van kinderen, geen of weinig invloed op het gedrag van kinderen. Wel kan de gemeente de openbare ruimte veilig en aantrekkelijk inrichten om het bewegen en het buitenspelen te bevorderen. Geconcludeerd kan worden dat per criterium de verschillen niet altijd zichtbaar zijn. Toch zijn alle vijf de criteria allemaal van belang. Er wordt daarom dus ook niet met een weegfactor onderscheidt van de criteria gemaakt.

De beleidsdoelen uit de structuurvisie en de bijbehorende omgevingswaarden vormen alleen het gemeentelijk beleid. Naast de bovengenoemd vastgestelde omgevingswaarden worden de omgevingswaarden vastgesteld door het Rijk, de provincie Noord-Brabant en het waterschap Aa en Maas nog niet benoemd. In toekomstige situatie zullen deze omgevingswaarden wel meegenomen moeten worden. Bij stap 5 van het afwegingskader kan dit leiden tot meerdere confrontaties.

Conclusies & aanbevelingen

De conclusie van deze rapportage geeft antwoord op de hoofdvraag: op welke wijze geeft CroonenBuro5 omgevingswaarden in de omgevingsvisies een plaats?

CroonenBuro5 gaat aan de hand van het omgevingswaarden-afwegingskader omgevingswaarden een plaats geven in omgevingsvisies.

De omgevingsvisie is één van de nieuwe kerninstrumenten die de Omgevingswet met zich meebrengt. De gemeentelijke omgevingsvisie kan worden gezien als de vervanger van de gemeentelijke structuurvisie. Er zijn een aantal verschillen tussen de omgevingsvisie en structuurvisie. Zo richt de omgevingsvisie ten opzichte van de structuurvisie zich meer op de fysieke samenleving in plaats van de ruimtelijke ordening. De omgevingsvisie zal integraler moeten worden opgezet dan de structuurvisie. Ook zal burgerparticipatie zowel in als op het visiedocument een grotere rol moeten spelen.

Naast de bovengenoemde verschillen tussen de omgevingsvisie met de structuurvisie, vormen omgevingswaarden ook een aanvulling ten opzichte van de structuurvisie. Omgevingswaarden hebben betrekking op de kwaliteit van de fysieke samenleving en maken deze kwaliteiten meetbaar. In het huidige planologiestelsel is er ook sprake het meetbaar maken van de kwaliteiten van de omgeving, denk bijvoorbeeld aan de archeologische waarden die bij gronden als dubbelbestemming gelden. Het principe van de omgevingswaarden is dus niet nieuw. Het opnemen van omgevingswaarden in de Omgevingswet moet er voor gaan zorgen dat dit principe voor alle aspecten van de fysieke leefomgeving in de nieuwe situatie gehanteerd gaat worden, dat is wel nieuw.

Het principe omgevingswaarden is een middel om de doelen die de gemeente heeft op gebied van de fysieke leefomgeving te realiseren. De fysieke leefomgeving staat centraal in de Omgevingswet en de omgevingsvisie. De beleidsdoelen hebben betrekking op het behalen van de gewenste kwaliteiten van deze fysieke leefomgeving. De rol die omgevingswaarden hierin spelen is het versterken van de beleidsdoelen en hiermee ook de kwaliteit van de fysieke leefomgeving. Hierdoor is het een aanbeveling om de fysieke leefomgeving in categorieën in te delen en de beleidsdoelen op te stellen, stap 2 en 3 van het afwegingskader, alvorens de omgevingswaarden in beeld komen.

Bij deze twee stappen vormt participatie een belangrijke kans om burgers, bedrijven en andere belanghebbenden mee te nemen in het proces voor het komen tot een omgevingsvisie.

Als de beleidsdoelen bekend zijn kunnen de omgevingswaarden aan deze beleidsdoelen gekoppeld worden. CroonenBuro5 kan dit doen door middel van het overzicht waarin de aspecten van de fysieke leefomgeving worden ingedeeld naar aanleiding van de lagenbenadering (tabel 2). De omgevingswaarden worden hierin gekoppeld aan de mogelijke beleidsdoelen die een gemeente op de aspecten van de fysieke leefomgeving kan hebben. Het is denkbaar dat dit overzicht niet alle beleidsdoelen omvat. Daarom is het aan te raden om het schema waar nodig aan te vullen en up-to-date te houden. Dit onderzoek legt niet de nadruk op het meetbaar maken van omgevingswaarden, daarom is een andere aanbeveling om de normen van de omgevingswaarden en de meetbaarheid van deze normen nader uit te werken.

Niet voor elk aspect van de fysieke leefomgeving en niet voor elk beleidsdoel kunnen en moeten er omgevingswaarden vastgesteld worden. De vaststeller van de omgevingswaarde is verplicht om de voortgang van het beleidsdoel te monitoren. Daarnaast hangt er aan het niet behalen van een omgevingswaarde de verplichting voor het opstellen van een programma. Het vaststellen van (te) veel omgevingswaarden kan leiden tot extra werk. Naast het vaststellen van de gemeentelijke omgevingswaarden worden er ook omgevingswaarden vastgesteld door het Rijk, de provincie en het waterschap. De gemeente dient in sommige gevallen (als de hogere overheid hiervoor een instructieregel opstelt) deze omgevingswaarden over te nemen. De vier door het Rijk vastgestelde omgevingswaarden wordt waarschijnlijk aangevuld met de omgevingswaarden 'bodem' en 'geluid'. Dit gebeurt met een aanvullingswet. Een aanbeveling is om na de vaststelling van de aanvullingswetten deze omgevingswaarden in tabel 2 aan te passen.

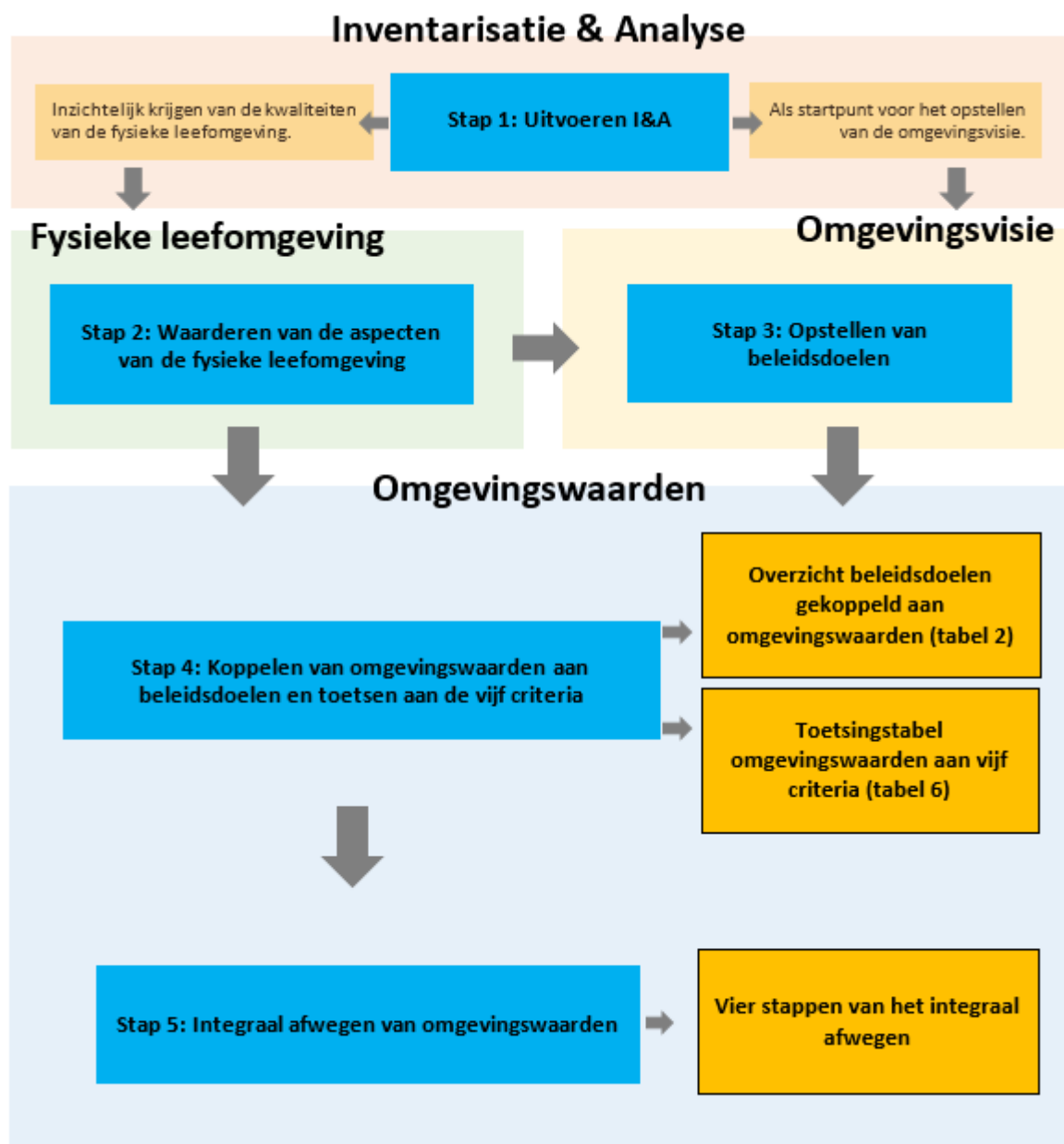
Het is zaak voor de opsteller van een omgevingsvisie (CroonenBuro5) in samenwerking met de gemeente de juiste omgevingswaarden vast te stellen. Dit betekent dat de omgevingswaarden die vastgesteld gaan worden van een dusdanige kwaliteit zijn, dat ze haalbaar zijn én het beleidsdoel versterken. Hiervoor zijn er een vijftal criteria gesteld waaraan een omgevingswaarde moet voldoen. Tabel 6 geeft een overzichtelijke manier om de omgevingswaarden te toetsen. Uit deze toetsing komt per omgevingswaarde een getal van 1 tot en met 10 uit. Ook het beoordelen van de omgevingswaarden kan in samenwerking met burgers, bedrijven en andere belanghebbenden. Ook wordt aanbevolen om alleen de omgevingswaarden met een eindscore van 9 of hoger vast te stellen in een omgevingsvisie. Een lage eindscore kan betekenen dat de omgevingswaarde niet goed is opgesteld, dit, dat het opgestelde beleidsdoel moeilijk meetbaar is of dat het beleidsdoel geen versterking en/of concretisering nodig heeft. Als er voor een aspect van de fysieke leefomgeving of voor een beleidsdoel geen omgevingswaarde is vastgesteld betekent dit niet per definitie dat het aspect van de fysieke leefomgeving niet belangrijk gevonden wordt.

Omgevingswaarden zijn dus gekoppeld aan beleidsdoelen. Om aan deze beleidsdoelen te voldoen moeten er naar alle waarschijnlijkheid (ruimtelijke) maatregelen toegepast worden. Deze maatregelen kunnen confrontaties tussen omgevingswaarden teweeg brengen. Om deze confrontaties te ontdekken helpt het om de omgevingswaarden in beeld te brengen. Elke omgevingswaarde is gebiedsgericht en kan dus in kaart worden gebracht. De stappen van het integraal afwegen helpen om te bepalen hoe er bij confrontaties tussen omgevingswaarden omgegaan dient te worden. Hierbij helpt het om alvorens het vaststellen van omgevingswaarden te bepalen welke aspecten van de fysieke leefomgeving binnen de desbetreffende gemeente belangrijk en welke juist minder belangrijk gevonden worden.

Kortom, het omgevingswaarden-afwegingskader vormt de stappen tot het komen tot de vast te stellen omgevingswaarden. Naast het afwegingskader heeft de opsteller van de omgevingsvisie een drietal hulpmiddelen tot haar beschikking die gekoppeld zijn aan het afwegingskader. Deze drie hulpmiddelen zijn:

- het overzicht met de mogelijke beleidsdoelen die gemeenten kunnen hebben, met daaraan de gekoppelde omgevingswaarden (tabel 2);
- het toetsingstabel waarin de omgevingswaarden getoetst worden aan de vijf criteria (tabel 6);
- de vier stappen van het integraal afwegen.

Deze hulpmiddelen hebben betrekking op de stap 4 en 5 van het afwegingskader en worden in de onderstaande afbeelding in de oranje kaders weergegeven.

Figuur 16. Het omgevingswaarden-afwegingskader met de drie hulpmiddelen.

Literatuur

- Binnenlands Bestuur. (2017). *Dossier: Omgevingswet*. Opgehaald van www.binnenlandsbestuur.nl: <http://www.binnenlandsbestuur.nl/Omgevingswet>
- BRO. (2016). *Omgevingsvisie Voerendaal 2016 - 2030*. Opgehaald van www.voerendaal.nl: [file:///C:/Users/d14780/Downloads/Omgevingsvisie%202016-2030%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/d14780/Downloads/Omgevingsvisie%202016-2030%20(1).pdf)
- BugelHajema. (2017, januari 10). *Concept omgevingsvisie Giessenlanden*. Opgehaald van www.bugelhajema.nl: http://www.bugelhajema.nl/bestanden/Giessenlanden/Concept%20Omgevingsvisie%20Giessenlanden%20100117_website.pdf
- Compendium voor de Leefomgeving. (2014, juni). *Kwaliteit zwemwaterlocaties*. Opgehaald van www.clo.nl: <http://www.clo.nl/indicatoren/nl024809-zwemwater-kwaliteit>
- Compendium voor de Leefomgeving, Rijksoverheid. (2014). *Europese Kaderrichtlijn Water*. Opgehaald van www.clo.nl: <http://www.clo.nl/indicatoren/nl1412-kaderrichtlijn-water>
- CroonenBuro5. (2015, oktober). *Structuurvisie Cuijk. De koers van Cuijk bijlagenboek*. Opgehaald van simsite.cuijk.nl: <https://simsite.cuijk.nl/document.php?m=5&fileid=88793&f=a7975d481f23e8364970965c60c0fab4&attachment=0&c=49988>
- CroonenBuro5. (2017, maart). *Structuurvisie Cuijk 2030. De koers van Cuijk*. Opgehaald van www.ruimtelijkeplannen.nl: http://www.ruimtelijkeplannen.nl/documents/NL.IMRO.1684.SVgemeenteCuijk-ON01/t_NL.IMRO.1684.SVgemeenteCuijk-ON01.pdf
- De Audit. (2015). *Artikel 1.2 (fysieke leefomgeving)*. Opgehaald van www.omgevingswet.nl: <http://www.omgevingswet.nl/index.php/wetsvoorstel/1597/>
- De Audit. (2015). *Artikel 2.10 (aard, termijn en locaties van omgevingswaarden en onderbouwing)*. Opgehaald van www.omgevingswet.nl: <http://www.omgevingswet.nl/index.php/wetsvoorstel/artikel-2-10-aard-termijn-en-locaties-van-omgevingswaarden-en-onderbouwing/>
- De Audit. (2015). *Artikel 2.15 (verplichte omgevingswaarden Rijk)*. Opgehaald van www.omgevingswet.nl: <http://www.omgevingswet.nl/index.php/wetsvoorstel/artikel-2-15-verplichte-omgevingswaarden-rijk/>
- Ensie. (2017, februari). *Kwaliteit*. Opgehaald van www.ensie.nl: <https://www.ensie.nl/redactie-ensie/kwaliteit>
- Europese Unie. (2006, februari). *Richtlijn zwemwaterkwaliteit*. Opgehaald van www.rijksoverheid.nl: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/richtlijnen/2006/02/15/nieuwe-europese-zwemwaterrichtlijn>
- Europese Unie. (2008). *Richtlijn 2008/50/EG*. Opgehaald van www.rijksoverheid.nl: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:152:0001:0044:NL:PDF>
- Gabry, D. G. (2015). *Werken met de omgevingsvisie*. Amsterdam: Berghauser Pont Publishing.
- Gabry, G. (2016). *Omgevingsvisie kans voor de ondergrond*. Opgehaald van www.cob.nl: https://www.cob.nl/fileadmin/user_upload/Documenten/PDF/Ordering_ondergrond/COB-Flexival2016_Omgevingsvisie.pdf

- Gemeente Haarlem & G32. (2016, september). *Vergelijkend rapport Omgevingswet*. Opgehaald van [www.platform31.nl](https://www.platform31.nl/uploads/media_item/media_item/79/24/Was-Wordt-lijst-Haarlem_en_G32-1487674019.pdf): https://www.platform31.nl/uploads/media_item/media_item/79/24/Was-Wordt-lijst-Haarlem_en_G32-1487674019.pdf
- Gemeente Tilburg. (2015, september). *Omgevingsvisie Tilburg 2040*. Opgehaald van [www.moerenburg.info](http://www.moerenburg.info/files/Ontwerp-Omgevingsvisie_2040_maart_2015.pdf): http://www.moerenburg.info/files/Ontwerp-Omgevingsvisie_2040_maart_2015.pdf
- Het Hart van Holland. (2016, december). *Het Hart van Holland (Regionale Agenda omgevingsvisie 2040)*. Opgehaald van [www.omgevingsvisie2040.nl](https://www.omgevingsvisie2040.nl/fileadmin/user_upload/concept_100__versie_8_december_2016_druk_incl_A3_kaarten.pdf): https://www.omgevingsvisie2040.nl/fileadmin/user_upload/concept_100__versie_8_december_2016_druk_incl_A3_kaarten.pdf
- Hollander, O. d. (2014, 11 17). *Omgevingswaarden in de Omgevingswet*. Opgehaald van [www.stibbeblog.nl](http://www.stibbeblog.nl/all-blog-posts/environment-and-planning/omgevingswaarden-in-de-omgevingswet/): <http://www.stibbeblog.nl/all-blog-posts/environment-and-planning/omgevingswaarden-in-de-omgevingswet/>
- Hooimeijer, F., & Husslage, W. (2017, januari 27). Vergadering PAL-lunchlezing. *3D-ordering in Zuid-Holland*. Den Haag, Zuid-Holland, Nederland: Provincie Zuid-Holland.
- Kuiper Compagnons. (2017, januari). *Omgevingsvisie Westvoorne 2030*. Opgehaald van [www.westvoorne.nl](http://www.westvoorne.nl/document.php?m=37&fileid=78973&f=2fde21175958b672dbff51f0006f1716&attachment=0&c=76240): <http://www.westvoorne.nl/document.php?m=37&fileid=78973&f=2fde21175958b672dbff51f0006f1716&attachment=0&c=76240>
- KuiperCompagnons. (2017). *Aanleiding*. Opgehaald van [www.omgevingswetloket.nl](http://www.omgevingswetloket.nl/aanleiding/): <http://www.omgevingswetloket.nl/aanleiding/>
- KuiperCompagnons. (2017). *Instrumenten*. Opgehaald van [www.omgevingswetloket.nl](http://www.omgevingswetloket.nl/instrumenten/): <http://www.omgevingswetloket.nl/instrumenten/>
- Milieu Focus. (2008). *Milieukwaliteitseisen*. Opgehaald van [www.milieufocus.nl](http://www.milieufocus.nl/factsheets/m/milieukwaliteitseisen.html): <http://www.milieufocus.nl/factsheets/m/milieukwaliteitseisen.html>
- Ministerie van Infrastructuur & Milieu. (2014, september 26). *Naar de Laan van de Leefomgeving*. Opgehaald van [www.rijksoverheid.nl](http://www.rijksoverheid.nl/file:///C:/Users/d14780/Downloads/bijlage-2-naar-de-laan-van-de-leefomgeving-bouwsteen-voor-een-digitaal.pdf): [file:///C:/Users/d14780/Downloads/bijlage-2-naar-de-laan-van-de-leefomgeving-bouwsteen-voor-een-digitaal.pdf](http://www.rijksoverheid.nl/file:///C:/Users/d14780/Downloads/bijlage-2-naar-de-laan-van-de-leefomgeving-bouwsteen-voor-een-digitaal.pdf)
- Ministerie van Infrastructuur & Milieu. (2015, juni). *De Omgevingswet in beeld*. Opgehaald van [www.magazine-on-the-spot.nl](http://www.magazine-on-the-spot.nl/omgevingswet/6---de-omgevingswet-in-beeld.html): <http://www.magazine-on-the-spot.nl/omgevingswet/6---de-omgevingswet-in-beeld.html>
- Ministerie van Infrastructuur & Milieu. (2015, juli 1). *Omgevingswet aangenomen met ruime meerderheid kamer*. Opgehaald van [www.rijksoverheid.nl](https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2015/07/01/omgevingswet-aangenomen-met-ruime-meerderheid-kamer): <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2015/07/01/omgevingswet-aangenomen-met-ruime-meerderheid-kamer>
- Ministerie van Infrastructuur & Milieu. (2016). *Mogen provincies en gemeenten lokale omgevingswaarden stellen?* Opgehaald van [www.omgevingswetportaal.nl](https://www.omgevingswetportaal.nl/documenten/vragen-en-antwoorden/mogen-provincies-en-gemeenten-lokale-omgevingswaarden-stellen): <https://www.omgevingswetportaal.nl/documenten/vragen-en-antwoorden/mogen-provincies-en-gemeenten-lokale-omgevingswaarden-stellen>
- Ministerie van Infrastructuur en Milieu. (2017). *Grenswaarden en andere luchtkwaliteitsnormen*. Opgehaald van [www.infomil.nl](http://www.infomil.nl/onderwerpen/klimaat-lucht/luchtkwaliteit/regelgeving/wet-milieubeheer/beoordelen/grenswaarden/#h91e707e3-2514-4472-a236-7bf5dcff7217): <http://www.infomil.nl/onderwerpen/klimaat-lucht/luchtkwaliteit/regelgeving/wet-milieubeheer/beoordelen/grenswaarden/#h91e707e3-2514-4472-a236-7bf5dcff7217>
- MKBA-informatie. (2013). *Ruimtelijke kwaliteit*. Opgehaald van [www.mkba-informatie.nl](http://www.mkba-informatie.nl/mkba-basics/abc-van-de-mkba/ruimtelijke-kwaliteit/): <http://www.mkba-informatie.nl/mkba-basics/abc-van-de-mkba/ruimtelijke-kwaliteit/>

- Mohuddy, J. (2014, juli). *Nieuwe begrippen in de Omgevingswet*. Opgehaald van www.akd.nl:
<https://www.akd.nl/b/Paginas/Nieuwe-begrippen-in-de-Omgevingswet-090714.aspx>
- Omgevingsportaal. (2017, januari). *Aanvullingswetten*. Opgehaald van www.omgevingsportaal.nl:
<https://www.omgevingswetportaal.nl/wet-en-regelgeving/aanvullingswetten>
- Ondernemersplein. (2016). *Omgevingsrecht wordt aangepast*. Opgehaald van www.ondernemersplein.nl:
<http://www.ondernemersplein.nl/wetswijziging/aanpassing-omgevingsrecht/>
- Over Morgen. (2017, januari). *Omgevingsvisie Gelders Eiland 2030 (Gem. Rijnwaarden)*. Opgehaald van samenrijnwaarden.nl: [file:///C:/Users/d14780/Downloads/OVGE24012017_highres\[1\]%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/d14780/Downloads/OVGE24012017_highres[1]%20(1).pdf)
- Programma Aan de slag met de Omgevingswet. (2017, februari). *Basisgids Omgevingswet*. Opgehaald van www.omgevingsweb.nl: <http://www.omgevingsweb.nl/nieuws/basisgids-omgevingswet-beschikbaar>
- Programma Aan de slag met de omgevingswet. (2017). *Omgevingswaarden*. Opgehaald van aandeslagmetdeomgevingswet.nl:
<http://aandeslagmetdeomgevingswet.nl/omgevingswet/omgevingswet/instrumenten/ondersteunende/omgevingswaarden/>
- Provero. (2016, september 20). *Themabijeenkomst omgevingswaarden*. Opgehaald van www.provero.nl:
<http://www.provero.nl/bijeenkomsten/themabijeenkomst-omgevingswaarden/00232/download>
- Provincie Noord-Brabant. (2015, juli 15). *Verordening ruimte 2014*. Opgehaald van www.ruimtelijkeplannen.nl:
http://www.ruimtelijkeplannen.nl/web-roo/roo/bestemmingsplannen_p?tabFilter=JURIDISCH
- Rho. (2015, december). *Omgevingsvisie Uden 2015*. Opgehaald van www.uden.nl:
<https://www.uden.nl/data/downloadables/3/4/8/9/omgevingsvisie-uden-2015.pdf>
- Rho. (2017, januari). *Omgevingsvisie gemeente Oirschot*. Opgehaald van www.oirschot.nl:
[file:///C:/Users/d14780/Downloads/Omgevingsvisie%20Oirschot_ontwerp_170116_interactief%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/d14780/Downloads/Omgevingsvisie%20Oirschot_ontwerp_170116_interactief%20(1).pdf)
- Rijksoverheid. (2006). *Europese zwemwaterrichtlijn*. Opgehaald van www.rijksoverheid.nl:
<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/richtlijnen/2006/02/15/nieuwe-europese-zwemwaterrichtlijn>
- Rijksoverheid. (2014, januari 1). *Richtlijn KRW*. Opgehaald van <https://www.helpdeskwater.nl>:
file:///C:/Users/d14780/Downloads/richtlijn_2000_60_eg_krw.pdf
- Rijksoverheid. (2015). *Deltaprogramma 2015*. Opgehaald van www.rijksoverheid.nl:
<file:///C:/Users/d14780/Downloads/deltaprogramma-2015.pdf>
- Rijksoverheid. (2016, juli 1). *Ontwerpbesluit kwaliteit leefomgeving*. Opgehaald van www.rijksoverheid.nl:
[file:///C:/Users/d14780/Downloads/bijlage-5-ontwerpbesluit-kwaliteit-leefomgeving%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/d14780/Downloads/bijlage-5-ontwerpbesluit-kwaliteit-leefomgeving%20(1).pdf)
- Rijksoverheid. (2017). *Normen Luchtkwaliteit*. Opgehaald van www.rijksoverheid.nl:
<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/luchtkwaliteit/inhoud/normen-luchtkwaliteit>
- Rijkswaterstaat. (2012). *Geluidsgevoelige objecten Wet geluidhinder*. Opgehaald van www.infomil.nl:
<http://www.infomil.nl/onderwerpen/hinder-gezondheid/geluid/inhoudelijk-dossier/regelgeving/wet-geluidhinder/wgh-geluidsgevoelige/>
- Rijkswaterstaat. (2017). *Normering primaire waterkeringen*. Opgehaald van www.infomil.nl:
<http://www.infomil.nl/onderwerpen/klimaat-lucht/handboek-water/thema's/waterveiligheid-0/normering-primaire/>
- Rijkswaterstaat Projectbureau VNK. (2015). *De veiligheid van Nederland in kaart*. Opgehaald van www.helpdeskwater.nl: file:///C:/Users/d14780/Downloads/eindrapport_vnk.pdf

- RIVM. (2016, maart). *Atlas leefomgeving*. Opgehaald van www.atlasleefomgeving.nl:
<https://www.atlasleefomgeving.nl/kijken;jsessionid=BE4914983D8C792E5741D7E6B1C68068>
- Ruimtemettoekomst.nl. (2014, januari 30). *netwerklaag*. Opgehaald van www.ruimtexmilieu.nl:
<http://www.ruimtexmilieu.nl/wiki/ontwikkelconcepten/lagenbenadering/netwerklaag>
- Ruimtemettoekomst.nl. (2014, januari 30). *Occupatielaag*. Opgehaald van www.ruimtexmilieu.nl:
<http://www.ruimtexmilieu.nl/wiki/ontwikkelconcepten/lagenbenadering/wiki/ontwikkelconcepten/lagenbenadering/occupatielaag>
- Ruimtemettoekomst.nl. (2014, augustus 11). *Ondergrond - netwerk - occupatie*. Opgehaald van www.ruimtexmilieu.nl: <http://www.ruimtexmilieu.nl/wiki/ontwikkelconcepten/lagenbenadering>
- Ruimtemettoekomst.nl. (2015, februari 13). *Ondergrond*. Opgehaald van www.ruimtexmilieu.nl:
<http://www.ruimtexmilieu.nl/wiki/ontwikkelconcepten/lagenbenadering/ondergrondlaag-2>
- Spacevalue. (2016, november). *Omgevingsvisie Korendijk 2030*. Opgehaald van www.korendijk.nl:
[file:///C:/Users/d14780/Downloads/b_NL.IMRO.0588.Omgevingsvisie-ON01_Printversie%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/d14780/Downloads/b_NL.IMRO.0588.Omgevingsvisie-ON01_Printversie%20(1).pdf)
- STOWA. (2014). *Nieuwe normering van waterveiligheid*. Opgehaald van www.deltaproof.stowa.nl:
http://deltaproof.stowa.nl/pdf/Nieuwe_normering_van_waterveiligheid?rld=64
- Van Dinter Advocaten. (2016). *Inspanningsverplichting of resultaatsverplichting?* Opgehaald van www.wetrecht.nl: <http://www.wetrecht.nl/inspanningsverplichting-of-resultaatsverplichting/>
- Werkpartners. (2017). *Ruimtelijke kwaliteit*. Opgehaald van www.werkpartners.net:
<http://www.werkpartners.net/index.php?page=ruimtelijkekwaliteit>

Bijlage 1.

Grenswaarden en andere luchtkwaliteitsnormen

(Ministerie van Infrastructuur en Milieu, 2017)

Stof	Soort norm	Concentratie	Status
Stikstofdioxide (NO ₂)	Jaargemiddelde	40 µg/m ³ (sinds 2015)	Grenswaarde
Stikstofdioxide (NO ₂)	Uurgemiddelde (mag max. 18 keer per jaar worden overschreden)*	200 µg/m ³	Grenswaarde
Fijn stof (PM ₁₀)	Jaargemiddelde**	40 µg/m ³	Grenswaarde
Fijn stof (PM ₁₀)	Jaargemiddelde	20 µg/m ³	WHO advieswaarde
Fijn stof (PM ₁₀)	Daggemiddelde (mag max. 35 keer per jaar worden overschreden)**	50 µg/m ³	Grenswaarde
Fijn stof (PM _{2,5})	Jaargemiddelde	25 µg/m ³ (sinds 2015)	Grenswaarde
Fijn stof (PM _{2,5})	Gemiddelde blootstellingsconcentratie, jaargemiddeld (obv metingen stedelijke achtergrondlocaties)	20 µg/m ³	Grenswaarde [#]
Fijn stof (PM _{2,5})	Jaargemiddelde	20 µg/m ³ (2020)	Richtwaarde/ streefwaarde ^{\$}
Fijn stof (PM _{2,5})	Jaargemiddelde	10 µg/m ³	WHO advieswaarde
Benzeen	Jaargemiddelde	5 µg/m ³	Grenswaarde

* Van toepassing voor wegen waarvan ten minste 40.000 motorvoertuigen per etmaal gebruik maken.

** De daggemiddelde grenswaarde is voor PM₁₀ belangrijker dan de jaargemiddelde norm van 40 µg/m³. Want de daggemiddelde norm komt ongeveer overeen met 32 µg/m³ jaargemiddeld.

De blootstellingsconcentratie is de concentratie waaraan de stedelijke bevolking wordt blootgesteld. Voor 2020 geldt een streefwaarde van 18 µg/m³.

\$ Streefwaarden uit de Europese richtlijnen staan als 'richtwaarden' in de Wet milieubeheer

Bijlage 2.

Bijlage 1 en 2 van de Europese zwemwaterrichtlijn

(Europese Unie, 2006)

BIJLAGE I

Binnenwateren

	A	B	C	D	E
	Parameter	Uitstekende kwaliteit	Goede kwaliteit	Aanvaardbare kwaliteit	Referentiemethoden voor de analyse
1	Intestinale enterokokken (kve/100 ml)	200 (*)	400 (*)	330 (**)	ISO 7899-1 of ISO 7899-2
2	Escherichia coli (kve/100 ml)	500 (*)	1 000 (*)	900 (**)	ISO 9308-3 of ISO 9308-1

(*) Gebaseerd op een beoordeling van het 95-percentiel. Zie bijlage II.

(**) Gebaseerd op een beoordeling van het 90-percentiel. Zie bijlage II.

Kustwateren en overgangswateren

	A	B	C	D	E
	Parameter	Uitstekende kwaliteit	Goede kwaliteit	Aanvaardbare kwaliteit	Referentiemethoden voor de analyse
1	Intestinale enterokokken (kve/100 ml)	100 (*)	200 (*)	185 (**)	ISO 7899-1 of ISO 7899-2
2	Escherichia coli (kve/100 ml)	250 (*)	500 (*)	500 (**)	ISO 9308-3 of ISO 9308-1

(*) Gebaseerd op een beoordeling van het 95-percentiel. Zie bijlage II.

(**) Gebaseerd op een beoordeling van het 90-percentiel. Zie bijlage II.

BIJLAGE II

Beoordeling en indeling van zwemwateren**1. Slechte kwaliteit**

Zwemwateren worden ingedeeld als zijnde van „slechte kwaliteit” indien in de reeks zwemwaterkwaliteitsgegevens voor de laatste beoordelingsperiode ^(a) de percentielwaarden ^(b) van microbiologische tellingen slechter ^(c) zijn dan de waarden voor „aanvaardbare kwaliteit” in bijlage I, kolom D.

2. Aanvaardbare kwaliteit

Zwemwateren worden ingedeeld als zijnde van „aanvaardbare kwaliteit”:

- 1) indien in de reeks zwemwaterkwaliteitsgegevens voor de laatste beoordelingsperiode de percentielwaarden van microbiologische tellingen gelijk zijn aan of beter ^(d) zijn dan de waarden voor „aanvaardbare kwaliteit” in bijlage I, kolom D, en
- 2) indien zich in het zwemwater een kortstondige verontreiniging kan voordoen, mits
  - i) er passende beheersmaatregelen worden genomen, waaronder bewaking, systemen voor vroegtijdige waarschuwing en controle, teneinde de blootstelling van zwemmers te voorkomen door middel van een waarschuwing of, zo nodig, een zwemverbod;
  - ii) er passende beheersmaatregelen worden genomen om de oorzaken van verontreiniging te voorkomen, te verkleinen of weg te nemen, en
  - iii) het aantal monsters dat overeenkomstig artikel 3, lid 6, buiten beschouwing werd gelaten wegens kortstondige verontreiniging tijdens de laatste beoordelingsperiode niet meer dan 15 % was van het totale aantal monsters waarin het tijdschema van de controle voor die periode voorzag, dan wel niet meer dan één monster per badseizoen, al naargelang wat het grootste is.

3. Goede kwaliteit

Zwemwateren worden ingedeeld als zijnde van „goede kwaliteit”:

- 1) indien in de reeks zwemwaterkwaliteitsgegevens voor de laatste beoordelingsperiode de percentielwaarden van microbiologische tellingen gelijk zijn aan of beter zijn ^(d) dan de waarden voor „goede kwaliteit” in bijlage I, kolom C, en
- 2) indien zich in het zwemwater kortstondige verontreiniging kan voordoen, mits
  - i) passende beheersmaatregelen worden genomen, waaronder bewaking, systemen voor vroegtijdige waarschuwing en controle, teneinde de blootstelling van zwemmers te voorkomen door middel van een waarschuwing of, zo nodig, een zwemverbod;
  - ii) er passende maatregelen worden genomen om de oorzaken van verontreiniging te voorkomen, te verkleinen of weg te nemen, en
  - iii) het aantal monsters dat overeenkomstig artikel 3, lid 6, buiten beschouwing werd gelaten wegens kortstondige verontreiniging tijdens de laatste beoordelingsperiode niet meer dan 15 % was van het totale aantal monsters waarin het tijdschema van de controle voor die periode voorzag, dan wel niet meer dan één monster per badseizoen, al naargelang wat het grootste is.

4. Uitstekende kwaliteit

Zwemwateren worden ingedeeld als zijnde van „uitstekende kwaliteit”:

- 1) indien in de reeks zwemwaterkwaliteitsgegevens voor de laatste beoordelingsperiode de percentielwaarden van microbiologische tellingen gelijk zijn aan of beter zijn dan de waarden voor „uitstekende kwaliteit” in bijlage I, kolom B, en
- 2) indien zich in het zwemwater een kortstondige verontreiniging kan voordoen, mits
  - i) er passende beheersmaatregelen worden genomen, waaronder bewaking, systemen voor vroegtijdige waarschuwing en controle, teneinde de blootstelling van zwemmers te voorkomen door middel van een waarschuwing of, zo nodig, een zwemverbod;
  - ii) er passende beheersmaatregelen worden genomen om de oorzaken van verontreiniging te voorkomen, te verkleinen of weg te nemen, en
  - iii) het aantal monsters dat overeenkomstig artikel 3, lid 6, buiten beschouwing werd gelaten wegens kortstondige verontreiniging tijdens de laatste beoordelingsperiode niet meer dan 15 % was van het totale aantal monsters waarin het tijdschema van de controle voor die periode voorzag, dan wel niet meer dan één monster per badseizoen, al naargelang wat het grootste is.

NOTEN

- (a) „Laatste beoordelingsperiode” betekent de laatste vier badseizoenen of eventueel de in artikel 4, leden 2 en 4, genoemde periode.
  - (b) Uitgaande van een beoordeling van de normale waarschijnlijkheidsverdeling van $\log_{10}$ van de microbiologische gegevens van een bepaald zwemwater wordt de percentielwaarde als volgt afgeleid:
    - i) neem de $\log_{10}$ -waarde van alle bacterietellingen in de te beoordelen gegevensreeks, (Indien het resultaat een nulwaarde is, neem dan de $\log_{10}$ -waarde van de minimum detectielimiet van de gebruikte analytische methode).
    - ii) Bepaal het rekenkundig gemiddelde van de $\log_{10}$ -waarden (μ).
    - iii) Bepaal de standaardafwijking van de $\log_{10}$ -waarden (σ).Het hoogste 90-percentielpunt van de waarschijnlijkheidsverdeling van de gegevens wordt berekend met de volgende vergelijking: hoogste 90-percentiel = antilog ($\mu + 1,282 \sigma$).
Het hoogste 95-percentielpunt van de waarschijnlijkheidsverdeling van de gegevens wordt berekend met de volgende vergelijking: hoogste 95-percentiel = antilog ($\mu + 1,65 \sigma$).
  - (c) „Slechter” betekent een hogere concentratie, uitgedrukt in kve/100 ml.
  - (d) „Beter” betekent een lagere concentratie, uitgedrukt in kve/100 ml.
-

Bijlage 3.

Hoofdstuk 2 van het Besluit Kwaliteit Leefomgeving

(Rijksoverheid, 2016)

HOOFDSTUK 2 OMGEVINGSWAARDEN

Afdeling 2.1 Omgevingswaarden waarborgen van de veiligheid

Artikel 2.1 (omgevingswaarden veiligheid waterkeringen)

[Gereserveerd]

Afdeling 2.2 Omgevingswaarden beschermen van de gezondheid en van het milieu

§ 2.2.1 Omgevingswaarden kwaliteit van de buitenlucht

Artikel 2.2 (omgevingswaarden luchtkwaliteit)

1. Voor de kwaliteit van de buitenlucht gelden de omgevingswaarden, genoemd in de artikelen 2.4 tot en met 2.9.
2. De omgevingswaarden, genoemd in de artikelen 2.4 tot en met 2.9, gelden bij 293 K en 101,3 kPa voor zwaveldioxide, stikstofdioxide, stikstofoxiden, koolmonoxide benzeen en ozon en bij heersende temperatuur en druk voor PM₁₀ en PM_{2,5}.
3. Bij omgevingsplan of omgevingsverordening kunnen voor de kwaliteit van de buitenlucht aanvullende omgevingswaarden of afwijkende omgevingswaarden die strenger zijn dan de omgevingswaarden, bedoeld in het eerste lid, worden vastgesteld.

Artikel 2.3 (toepassingsgebied omgevingswaarden luchtkwaliteit)

De omgevingswaarden voor de kwaliteit van de buitenlucht zijn niet van toepassing op een arbeidsplaats als bedoeld in artikel 2 van de Richtlijn 89/654/EEG van de Raad van 30 november 1989 betreffende minimumvoorschriften inzake veiligheid en gezondheid voor arbeidsplaatsen (PbEG L 393) en waartoe het publiek gewoonlijk geen toegang heeft.

Artikel 2.4 (omgevingswaarden zwaveldioxide)

1. Voor zwaveldioxide gelden de volgende toelaatbare concentraties:
  - a. 350 µg/m³ als uurgemiddelde, dat ten hoogste 24 maal per kalenderjaar wordt overschreden,
  - b. 125 µg/m³ als daggemiddelde, dat ten hoogste drie maal per kalenderjaar wordt overschreden.
  - c. 20 µg/m³ als jaargemiddelde, en
  - d. 20 µg/m³ als winterhalfjaargemiddelde, voor de periode van 1 oktober tot en met 31 maart.
2. De omgevingswaarden voor zwaveldioxide zijn resultaatsverplichtingen.
3. De omgevingswaarden, bedoeld in het eerste lid, onder c en d, gelden op locaties met een oppervlakte van ten minste 1000 km² die gelegen zijn op een afstand van ten minste 20 km van agglomeraties of op een afstand van ten minste 5 km van andere locaties met bebouwing, van milieubelastende installaties, van autosnelwegen of autowegen waarvan per dag meer dan 50.000 motorvoertuigen gebruik maken.

Artikel 2.5 (omgevingswaarden stikstofdioxide en stikstofoxiden)

1. Voor stikstofdioxide gelden de volgende toelaatbare concentraties:
  - a. 200 µg/m³ uurgemiddelde, dat ten hoogste achttien maal per kalenderjaar wordt overschreden, en
  - b. 40 µg/m³ als jaargemiddelde.
2. Voor stikstofoxiden geldt een toelaatbare concentratie van 30 µg/m³ als jaargemiddelde, waarbij onder stikstofoxiden wordt verstaan stikstofmonoxiden en stikstofdioxiden uitgedrukt als stikstofdioxiden.
3. De omgevingswaarden voor stikstofdioxide en stikstofoxiden zijn resultaatsverplichtingen.
4. De omgevingswaarde voor stikstofoxiden, bedoeld in het tweede lid, geldt op locaties als bedoeld in artikel 2.4, derde lid.

Artikel 2.6 (omgevingswaarden fijnstof)

1. Voor PM₁₀ gelden de volgende toelaatbare concentraties:
  - a. 50 µg/m³ als daggemiddelde, dat ten hoogste vijftig maal per kalenderjaar wordt overschreden, en
  - b. 40 µg/m³ als jaargemiddelde.
2. Voor PM_{2,5} gelden de volgende toelaatbare concentraties:
  - a. 25 µg/m³ als jaargemiddelde,
  - b. 20 µg/m³ als voortschrijdend jaargemiddelde over drie kalenderjaren, en
  - c. 14,4 µg/m³ als voortschrijdend jaargemiddelde over drie kalenderjaren dat geldt met ingang van 1 januari 2020.
3. De omgevingswaarden voor PM₁₀, bedoeld in het eerste lid, en de omgevingswaarden voor PM_{2,5}, bedoeld in het tweede lid, onder a en b, zijn resultaatsverplichtingen.
4. De omgevingswaarde voor PM_{2,5}, bedoeld in het tweede lid, onder c, is een inspanningsverplichting.
5. De omgevingswaarden, bedoeld in het tweede lid, onder b en c, gelden op stedelijke achtergrondlocaties.

Artikel 2.7 (omgevingswaarden lood, koolmonoxide en benzeen)

1. Voor lood geldt een toelaatbare concentratie van 0,5 µg/m³ als jaargemiddelde in PM₁₀.
2. Voor koolmonoxide geldt een toelaatbare concentratie van 10.000 µg/m³ als hoogste acht-uurgemiddelde van een dag.
3. Voor benzeen geldt een toelaatbare concentratie van 5 µg/m³ als jaargemiddelde.
4. De omgevingswaarden voor lood, koolmonoxide en benzeen zijn resultaatsverplichtingen.

Artikel 2.8 (omgevingswaarden ozon)

1. Voor ozon gelden de volgende toelaatbare concentraties:
  - a. 120 µg/m³ als hoogste acht-uurgemiddelde concentratie van een dag, die gemiddeld over drie jaar op ten hoogste vijftig dagen per kalenderjaar wordt overschreden,
  - b. 120 µg/m³ als hoogste acht-uurgemiddelde concentratie van een dag, gedurende een kalenderjaar, die geldt voor de lange termijn,
  - c. 18.000 (µg/m³) · uur als AOT40 gemiddeld over vijf jaar, en
  - d. 6.000 (µg/m³) · uur als AOT40 per kalenderjaar, die geldt voor de lange termijn.
2. AOT40 betreft een gesommeerd verschil tussen de uurgemiddelde concentraties van ozon boven 80 µg/m³ en 80 µg/m³ tussen 8.00 uur en 20.00 uur voor de periode van 1 mei tot en met 31 juli.
3. De omgevingswaarden voor ozon zijn inspanningsverplichtingen.

Artikel 2.9 (omgevingswaarden gevaarlijke stoffen in de lucht)

1. Voor arseen geldt een toelaatbare concentratie van 6 ng/m³ als jaargemiddelde in PM₁₀.
2. Voor cadmium geldt een toelaatbare concentratie van 5 ng/m³ als jaargemiddelde in PM₁₀.
3. Voor nikkel geldt een toelaatbare concentratie van 20 ng/m³ als jaargemiddelde in PM₁₀.
4. Voor benzo(a)pyreen geldt een toelaatbare concentratie van 1 ng/m³ als jaargemiddelde in PM₁₀.
5. De omgevingswaarden voor arseen, cadmium, nikkel en benzo(a)pyreen zijn inspanningsverplichtingen.

§ 2.2.2 Omgevingswaarden waterkwaliteit

Artikel 2.10 (omgevingswaarden waterkwaliteit)

1. Voor de waterkwaliteit van oppervlaktewaterlichamen, bedoeld in de artikelen 2.11, 2.12, en 2.16, gelden de omgevingswaarden, genoemd in die artikelen.
2. Voor de waterkwaliteit van grondwaterlichamen, bedoeld in de artikelen 2.14 en 2.15, gelden de omgevingswaarden, genoemd in die artikelen.
3. Bij omgevingsverordening kunnen voor de waterkwaliteit van de oppervlaktewaterlichamen en grondwaterlichamen aanvullende of afwijkende omgevingswaarden worden vastgesteld, die strenger zijn dan de omgevingswaarden, bedoeld in het eerste lid.

§ 2.2.2.1 Oppervlaktewater

Artikel 2.11 (omgevingswaarde goede chemische toestand oppervlaktewaterlichaam)

1. Een oppervlaktewaterlichaam verkeert in een goede chemische toestand. Van een goede chemische toestand is sprake als: a. is voldaan aan de eisen voor dat oppervlaktewaterlichaam als bedoeld in bijlage III, kolom 1 tot en met 9, bij dit besluit, en
b. de concentratie van een prioritaire stof als bedoeld in artikel 2, onder 30, van de kaderrichtlijn water, die de neiging heeft te accumuleren in sediment of in biota, niet significant is toegenomen.
2. In aanvulling op de omgevingswaarde, bedoeld in het eerste lid, aanhef, is elk van de eisen, bedoeld onder a, en de eis, bedoeld onder b, afzonderlijk een omgevingswaarde.
3. Voor de stoffen waarvoor dit in bijlage III, kolom 10 en 11, bij dit besluit is bepaald, is voldaan aan de omgevingswaarden, bedoeld in het eerste lid, onder a, met ingang van 22 december 2021 of 22 december 2027.
4. In een geval als bedoeld in artikel 3, lid 8ter, van de richtlijn prioritaire stoffen geldt in afwijking van het derde lid, in plaats van de datum 22 december 2021, de datum 22 december 2027.
5. Aan de omgevingswaarde, bedoeld in het eerste lid, onder b, is voldaan met ingang van 22 december 2021.
6. De omgevingswaarden zijn verplichtingen als bedoeld in artikel 4, eerste lid, onder a, onder ii en iii, van de kaderrichtlijn water.
7. De omgevingswaarden zijn van toepassing op een oppervlaktewaterlichaam dat op grond van artikel 4.4, tweede lid, onder a, of artikel 4.12, tweede lid, onder a, is aangewezen in een regionaal waterprogramma of het nationale waterprogramma.

Artikel 2.12 (omgevingswaarde goede ecologische toestand oppervlaktewaterlichaam)

1. Een oppervlaktewaterlichaam verkeert in een goede ecologische toestand. Van een goede ecologische toestand is sprake als de kwaliteitselementen die voor het type natuurlijk oppervlaktewaterlichaam waartoe het oppervlaktewaterlichaam behoort, bedoeld in bijlage V, paragraaf 1.1, bij de kaderrichtlijn water, voldoen aan de definities van de goede ecologische toestand voor dat type, bedoeld in bijlage V, paragraaf 1.2, tabellen 1.2.1 tot en met 1.2.4, bij die richtlijn.
2. De omgevingswaarde is een verplichting als bedoeld in artikel 4, eerste lid, onder a, onder ii, van de kaderrichtlijn water.
3. De omgevingswaarde is van toepassing op een oppervlaktewaterlichaam dat op grond van artikel 4.4, tweede lid, onder a, of artikel 4.12, tweede lid, onder a, is aangewezen in een regionaal waterprogramma of het nationale waterprogramma.

Artikel 2.13 (uitzonderingsmogelijkheid goed ecologisch potentieel oppervlaktewaterlichaam)

1. Voor een kunstmatig oppervlaktewaterlichaam of sterk veranderd oppervlaktewaterlichaam, waarvoor een goed ecologisch potentieel is vastgesteld in:
a. het nationale waterprogramma, als het rijkswateren betreft, of
b. het regionale waterprogramma, als het regionale wateren betreft,
kan een uitzondering worden gemaakt op het voldoen aan de omgevingswaarde een goede ecologische toestand, bedoeld in artikel 2.12, eerste lid.
2. Het goede ecologische potentieel kan worden toegepast op een kunstmatig oppervlaktewaterlichaam of sterk veranderd oppervlaktewaterlichaam, dat op grond van artikel 4.4, tweede lid, onder a, of artikel 4.12, tweede lid, onder a, is aangewezen in een regionaal waterprogramma of het nationale waterprogramma.
3. Een goed ecologisch potentieel komt, gegeven de fysische omstandigheden die voortvloeien uit de kunstmatige of sterk veranderde kenmerken van het oppervlaktewaterlichaam, zoveel mogelijk overeen met de definities voor de biologische, hydromorfologische en fysisch-chemische kwaliteitselementen van de goede ecologische toestand van de meest vergelijkbare typen natuurlijk oppervlaktewaterlichaam. Het wordt vastgesteld met inachtneming van de definities van een goed ecologisch potentieel die zijn opgenomen in bijlage V, paragraaf 1.2, tabel 1.2.5, bij de kaderrichtlijn water.

§ 2.2.2.2 Grondwater

Artikel 2.14 (omgevingswaarde goede kwantitatieve toestand grondwaterlichaam)

1. Een grondwaterlichaam verkeert in een goede kwantitatieve toestand. Van een goede kwantitatieve toestand is sprake als is voldaan aan de voorwaarden, bedoeld in bijlage V, punt 2.1.2, bij de kaderrichtlijn water.
2. De omgevingswaarde is een verplichting als bedoeld in artikel 4, eerste lid, onder b, onder ii, van de kaderrichtlijn water.
3. De omgevingswaarde is van toepassing op een grondwaterlichaam dat op grond van artikel 4.4, tweede lid, onder b, is aangewezen in een regionaal waterprogramma.

Artikel 2.15 (omgevingswaarde goede chemische toestand grondwaterlichaam)

1. Een grondwaterlichaam verkeert in een goede chemische toestand. Van een goede chemische toestand is sprake als:
  - a. is voldaan aan de voorwaarden, bedoeld in bijlage V, punt 2.3.2, bij de kaderrichtlijn water en de eisen, bedoeld in bijlage IV, tabellen A en B, bij dit besluit, of
  - b. in een of meer monitoringspunten niet is voldaan aan de eisen, bedoeld onder a, maar gedeputeerde staten door een passend onderzoek in overeenstemming met bijlage III bij de grondwaterrichtlijn hebben bevestigd dat is voldaan aan de voorwaarden van artikel 4, tweede lid, onder c, en vijfde lid, van die richtlijn.
2. In aanvulling op de omgevingswaarde, bedoeld in het eerste lid, aanhef, is elke voorwaarde en eis, bedoeld onder a, afzonderlijk ook een omgevingswaarde.
3. De omgevingswaarden zijn verplichtingen als bedoeld in artikel 4, eerste lid, onder b, onder ii, van de kaderrichtlijn water.
4. De omgevingswaarden zijn van toepassing op een grondwaterlichaam dat op grond van artikel 4.4, tweede lid, onder b, is aangewezen in een regionaal waterprogramma.

§ 2.2.2.3 Waterwinlocaties

Artikel 2.16 (omgevingswaarden oppervlaktewater gebruikt voor de bereiding van voor menselijke consumptie bestemd water)

1. Het water dat op waterwinlocaties uit oppervlaktewater wordt onttrokken en dat wordt gebruikt voor de bereiding van voor menselijke consumptie bestemd water voldoet aan de omgevingswaarden voor het onttrokken water, bedoeld in bijlage V bij dit besluit.
2. De omgevingswaarden zijn verplichtingen als bedoeld in artikel 7, tweede lid, van de kaderrichtlijn water.
3. De omgevingswaarden zijn van toepassing op waterwinlocaties die op grond van artikel 4.4, tweede lid, onder c, en artikel 4.12, tweede lid, onder b, zijn aangewezen in het regionale waterprogramma, of het nationale waterprogramma.

§ 2.2.2.4 Uitzonderingsmogelijkheden

Artikel 2.17 (strengste eis bij samenloop)

Als voor een oppervlaktewaterlichaam of grondwaterlichaam meer dan:

- a. één omgevingswaarde als bedoeld in artikel 2.11, 2.12, 2.14, 2.15, 2.16 of 2.18,
  - b. een goed ecologisch potentieel als bedoeld in artikel 2.13,
  - c. een andere doelstelling voor de fysieke leefomgeving als bedoeld in de artikelen 4.19, tweede lid, 4.20, eerste lid, of 4.22, eerste lid, 4.24 of
  - d. een andere eis gericht op de bescherming van de waterkwaliteit op grond van andere regelgeving geldt,
- is de strengste van toepassing.

Artikel 2.18 (uitzonderingsmogelijkheden omgevingswaarden en goed ecologisch potentieel)

1. Op het voldoen aan een omgevingswaarde als bedoeld in artikel 2.11, 2.12, 2.14, 2.15 of 2.16, kan alleen een uitzondering worden gemaakt voor zover dat is toegestaan volgens de kaderrichtlijn water.
2. Het eerste lid geldt voor gevallen waarin:
  - a. de toestand van het oppervlaktewaterlichaam of grondwaterlichaam niet achteruitgaat,
  - b. het voldoen aan de omgevingswaarde voor dat waterlichaam als gevolg van aantasting door menselijke activiteiten of vanwege zijn natuurlijke gesteldheid niet haalbaar of onevenredig kostbaar is,
  - c. is voldaan aan de voorwaarden van artikel 4, vijfde en achtste lid, van de kaderrichtlijn water, en
  - d. de motivering voor dat waterlichaam is opgenomen in het nationale waterprogramma, als het rijkswateren betreft, of in het regionale waterprogramma, als het regionale wateren of grondwater betreft.
3. Het eerste lid geldt ook voor gevallen waarin:
  - a. het niet voldoen aan de omgevingswaarde wordt veroorzaakt door een buiten Nederland gelegen verontreinigingsbron,
  - b. het voldoen aan de omgevingswaarde als gevolg van de grensoverschrijdende verontreiniging niet mogelijk is, en
  - c. is voldaan aan de voorwaarden van artikel 6, eerste lid, onder c, en tweede lid, van de richtlijn prioritaire stoffen.
4. Het eerste lid geldt, met uitzondering van de omgevingswaarde, bedoeld in artikel 2.11, ook voor gevallen waarin:
  - a. het niet voldoen het gevolg is van nieuwe veranderingen van de fysische kenmerken van een oppervlaktewaterlichaam of wijzigingen in de toestand van een grondwaterlichaam,
  - b. is voldaan aan de voorwaarden van artikel 4, zevende en achtste lid, van de kaderrichtlijn water, en
  - c. de motivering voor dat waterlichaam is opgenomen in het nationale waterprogramma, als het rijkswateren betreft, of het regionale waterprogramma, als het regionale wateren of grondwater betreft.
5. Het tweede en vierde lid zijn van overeenkomstige toepassing op het goede ecologische potentieel dat voor een kunstmatig of sterk veranderd oppervlaktewaterlichaam is vastgesteld in overeenstemming met artikel 2.13.

Artikel 2.18a (uitzonderingsmogelijkheid termijn omgevingswaarden)

1. De termijn waarop aan een omgevingswaarde moet worden voldaan, kan voor een omgevingswaarde als bedoeld in artikel 2.11, 2.12, 2.14, 2.15 of 2.16 worden verlengd, als:
  - a. de toestand van het oppervlaktewaterlichaam of grondwaterlichaam niet achteruitgaat,
  - b. is voldaan aan de voorwaarden van artikel 4, vierde en achtste lid, van de kaderrichtlijn water, en
  - c. de motivering voor dat waterlichaam is opgenomen in het nationale waterprogramma, als het rijkswateren betreft, of het regionale waterprogramma, als het regionale wateren of grondwater betreft.
2. Artikel 2.18, eerste lid, is van overeenkomstige toepassing.
3. Het eerste lid is van overeenkomstige toepassing voor het goede ecologische potentieel dat voor een kunstmatig of sterk veranderd oppervlaktewaterlichaam is vastgesteld in overeenstemming met artikel 2.13.

§ 2.2.3 Omgevingswaarden kwaliteit van zwemwater

Artikel 2.19 (omgevingswaarden zwemwaterkwaliteit)

1. Voor de kwaliteit van zwemwater geldt de volgende omgevingswaarde: alle zwemlocaties voldoen in ieder geval aan de klasse aanvaardbaar, bedoeld in artikel 3.10.
2. De omgevingswaarde, bedoeld in het eerste lid, is een resultaatsverplichting.
3. Bij omgevingsverordening kunnen voor de kwaliteit van zwemwater aanvullende of afwijkende omgevingswaarden worden vastgesteld die strenger zijn dan de omgevingswaarde, bedoeld in het eerste lid.

Bijlage 4.

Verkenning structuurvisie Cuijk

(CroonenBuro5, 2017)

Inhoud

1.	Vorm, inhoud en procedure.....	3
2.	Inhoudelijk (beleidsdoelen).....	5
2.1	Dynamisch- en Vitaal Cuijk.....	5
2.1.1	Dynamisch Cuijk	5
2.1.2	Vitaal Cuijk.....	5
2.2	Uitgangspunten	5
2.2.1	Water (als kans).....	5
2.2.2	Innoveren en duurzaamheid (als ambitie)	5
2.2.3	Samenwerking (als middel)	5
2.3	De ruimtelijke thema's	6
2.3.1	Recreatie en toerisme	6
2.3.2	Wonen en leefbaarheid.....	8
2.3.3	Werken en economie	10
3.	Verschillen in vorm en inhoud	12
4.	Conclusie	14

Structuurvisie Cuijk

Deze bijlage bevat een samenvatting van de structuurvisie Cuijk en een vergelijking ten opzichte van een omgevingsvisie. De samenvatting bestaat uit twee delen. Het eerste deel bestaat uit een samenvatting in de vorm en globale inhoud van de visie. Het tweede deel bestaat uit een inhoudelijke samenvatting van de beleidsdoelen die in de structuurvisie benoemt worden. In de conclusie is opgenomen in hoeverre de structuurvisie overeenkomt met een omgevingsvisie.

1. Vorm, inhoud en procedure

Op basis van de landschappelijke karakteristieken is het gemeentegebied verdeeld in twee delen. Deze verdeling is te zien in figuur 1. Het gaat om de volgende verdeling:

- Het dynamisch gebied van Cuijk (Dynamisch Cuijk): voornamelijk het stedelijk gebied, wat tevens een hogere ligging geeft;
- Het vitale gebied van Cuijk (Vitaal Cuijk): het landelijk gebied, wat tevens een lagere ligging heeft.

Voor het behalen van het totaalbeeld voor de toekomst zijn er in de visie een drietal uitgangspunten geformuleerd die voor een toegevoegde waarde voor het realiseren van dit totaalbeeld moeten gaan zorgen. Deze drie uitgangspunten zijn:

- water (als kans);
- innoveren en duurzaamheid (als ambitie);
- samenwerking (als middel).

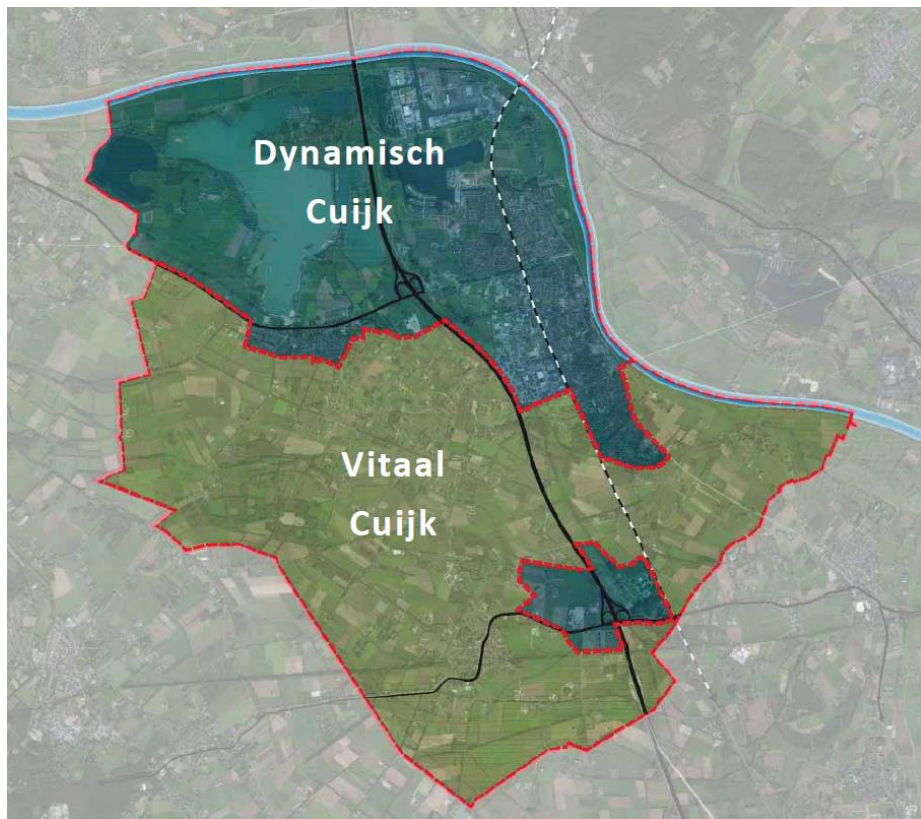
De visie richt zich op het regie voeren in een drietal ruimtelijke thema's. Het gaat hier om de thema's:

- recreatie en toerisme;
- wonen en leefbaarheid;
- werken en economie.

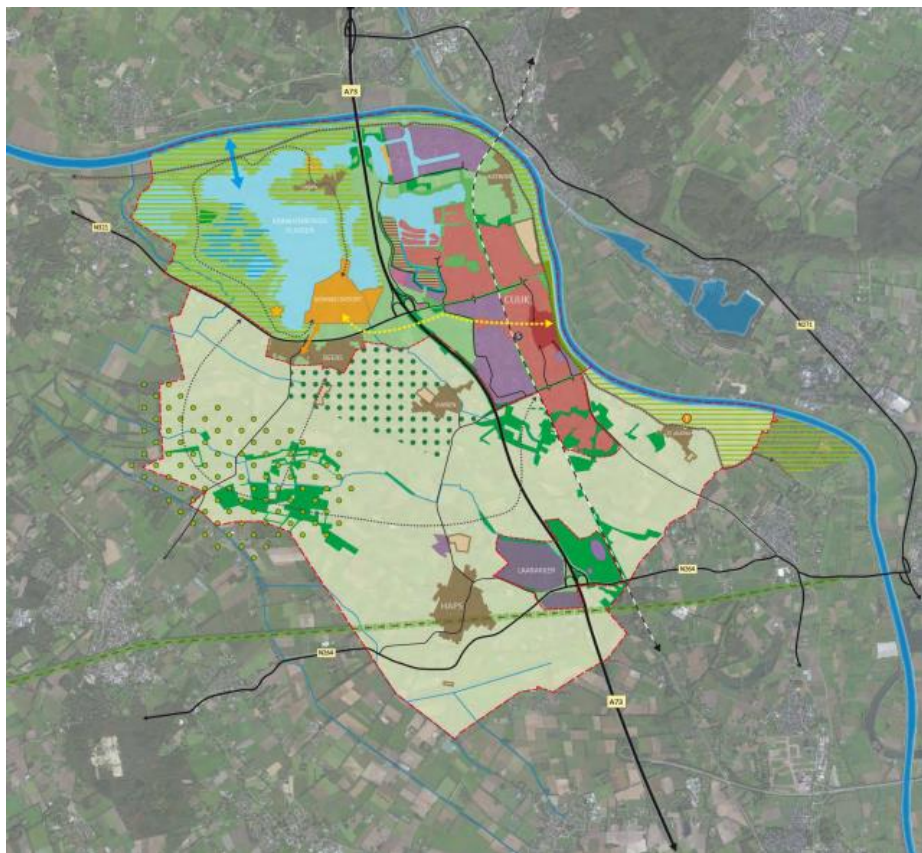
Bij elk thema spelen de drie uitgangspunten (water, duurzaamheid en samenwerking) een grote rol voor de ambitie. Als je gebiedsgericht gaat kijken, en dus niet qua functie of sector, richt het thema recreatie en toerisme zich op het recreatief en landelijk gebied. In de visie focust Cuijk zich op de Kraaijenbergse Plassen als hét recreatief gebied. Het thema wonen en leefbaarheid richt zich voornamelijk op de kernen van de gemeente Cuijk en het groen/landschap eromheen (de overgangen tussen stedelijk- en landelijk gebied). Het thema werken en economie richt zich vooral op de bedrijventerreinen en het infrastructuurnetwerk. Per thema wordt er naar een mate van integraliteit gezocht.

In het uitvoeringshoofdstuk wordt er voor de twee deelgebieden (dynamisch- en vitaal Cuijk), de ruimtelijke opgaven die per thema (recreatie & toerisme, wonen & leefbaarheid en werken & economie) beoogd worden, nader uitgewerkt. Ook wordt er ingegaan op de financiële en maatschappelijke aspecten die meespelen bij de uitwerking van de ruimtelijke opgaven.

Ter voorbereiding van het opstellen van de structuurvisie zijn er geen participatieavonden georganiseerd. Op 28 september 2016 is de voorontwerp structuurvisie Cuijk ter inzage gelegd. Vervolgens zijn de inspraak reactie verwerkt en is op 19 april 2017 de ontwerp structuurvisie gedurende zes weken ter inzage gelegd.

Figuur 1. De indeling van de twee deelgebieden van het gemeenteground van de gemeente Cuijk (CroonenBuro5, 2017).

Figuur 2. De visiekaart van de structuurvisie Cuijk (CroonenBuro5, 2017).

2. Inhoudelijk (beleidsdoelen)

2.1 Dynamisch- en Vitaal Cuijk

2.1.1 Dynamisch Cuijk

De visie voor dynamisch Cuijk richt zich voornamelijk op het behouden en versterken van de al aanwezige dynamiek, zowel in landschappelijk als in economisch opzicht, in Cuijk.

Dynamisch Cuijk heeft meer mogelijkheden voor stedelijke ontwikkelingen en grootschaligere ontwikkelingen ten opzichte van vitaal Cuijk. De ambitie voor dynamisch Cuijk is het creëren van een aangename en veelzijdige leef- en werkomgeving met goede basisvoorzieningen en oog voor kwaliteit en duurzaamheid. Daar waar geen bestaande bebouwingslocatie aanwezig is, dient terughoudend te worden omgegaan met het faciliteren van ontwikkelingen.

2.1.2 Vitaal Cuijk

Voor vitaal Cuijk geldt de ambitie: Een multifunctioneel buitengebied waarin functies niet met elkaar concurreren, maar in samenhang bijdragen aan een vitaal en leefbaar platteland waar agrariërs goed kunnen boeren, de natuur gedijt en recreanten kunnen genieten van al het moois.

Hierbij is het doel om de (bestaande) kwaliteiten van het landelijk gebied (en de daaraan gebonden functies) te behouden en waar mogelijk te versterken. De aanwezige landschappelijke waarden, inclusief cultuurhistorie, en natuurwaarden spelen hierin een belangrijke rol.

Nieuwe agrarische bedrijfsontwikkeling wordt via maatwerk gefaciliteerd, daarbij rekening houdend met de kwaliteiten van het gebied. Daarnaast ondersteunt de gemeente initiatieven vanuit de markt met betrekking tot de verbreding van de bedrijfsvoering en/of bedrijfsbeëindiging.

2.2 Uitgangspunten

2.2.1 Water (als kans)

Voor het uitgangspunt water heeft de gemeente Cuijk de volgende ambitie: Water zou als het ware 'de blauwe draad' moeten vormen bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen en de uitvoering van de gemeentelijke "watertaken" (afvalwater, grondwater en regenwater).

Voor water is er een belangrijke rol weggelegd voor het inspelen op de klimaatverandering met enerzijds de bedreigingen en anderzijds de kansen. Aandachtspunten voor dit uitgangspunt zijn leefbaarheid, landschap, natuur en cultuurhistorie.

2.2.2 Innoveren en duurzaamheid (als ambitie)

Innovatie en duurzaamheid moeten leiden tot een aantrekkingskracht van de gemeente Cuijk als woon- en werklocatie. Om een duidelijke stap naar duurzame ruimtelijke ontwikkeling te zetten dient bij de toepassing van de SER-ladder aandacht aan de borging van ruimtelijke kwaliteit besteed te worden. Door invulling van ruimtelijke randvoorwaarden kan de ruimtelijke kwaliteit van de stad-landrelatie worden verbeterd en kunnen nieuwe economische initiatieven worden ontplooid.

Innovatie richt zich voornamelijk op de argo- en foodsector om de band tussen productie en consumptie te herstellen.

2.2.3 Samenwerking (als middel)

Samenwerking (met overheden, het bedrijfsleven, onderwijs en maatschappelijke partners) moet leiden tot uitwisseling van kennis, afstemming van beleid en gezamenlijk uitvoeren van acties. Hierdoor ontstaat de kracht die nodig is om:

- een duurzame en innovatieve kennisregio te zijn;
- 'recreatie en toerisme' als (nieuwe) economische trekker te ontwikkelen;
- en een optimaal leef- en vestigingsklimaat te kunnen bieden.

Samenwerking met inwoners, overheden, waterschap, ontwikkelaars en andere belanghebbenden moet leiden tot duurzame ruimtelijke oplossingen met maatschappelijke waarde.

2.3 De ruimtelijke thema's

2.3.1 Recreatie en toerisme

Het hoofddoel voor het ruimtelijke thema recreatie en toerisme is het stimuleren van de economie in samenhang met het ruimtelijk beleid, de geschiedenis, de natuur, de religie en watersport.

Op hoofdlijnen zijn er drie ambities:

- Kwaliteitsverbetering van het toeristische product.
- Stimuleren van duurzaam ruimtegebruik voor toerisme.
- Versterken van de positie van de gemeente als belangrijke watersportrecreatie-gemeente.

Onder deze ambities worden er een aantal concretere beleidsdoelen genoemd:

- Het in ontwikkeling brengen van watergebonden recreatie.
- De Kraaijbergse Plassen dient zich in de toekomst verder door te ontwikkelen tot een bovenregionaal/internationaal attractief watersport- en natuurrecreatiegebied.
- Het gezamenlijk opstellen van een integrale samenhangende visie voor de inrichting en het beheer van de Kraaijbergse Plassen, moet leiden tot een breder draagvlak en meer bereidheid om in het plassengebied te investeren.
- Een uitbreiding van de bestaande fiets- en wandelknooppunten moeten de Kraaijbergse Plassen met zijn landschappelijke omgeving verbinden.
- Kansen om recreatie en toerisme in en rondom de Maas te versterken moeten worden aangegrepen. Een aantrekkelijk waterfront aan de Maas versterkt de potentie van het plassengebied en het centrum.
- Bestaande bedrijven op het gebied van 'recreatie en toerisme' krijgen de mogelijkheid om, binnen de daarvoor geldende kaders, zich verder te kunnen ontwikkelen.
- Indien een (grootschalige) nieuwe recreatieve ontwikkeling inpasbaar is binnen ruimtelijke voorwaarden en leidende principes (draagkracht en goede ontsluiting van het gebied) wordt er voorrang gegeven aan nieuwe ontwikkelingen.
- Het versterken en behouden van het karakteristieke landschap en de landschapselementen dragen bij aan een aantrekkelijke omgeving voor de toerist en recreant enerzijds en anderzijds aan een aantrekkelijk woon- en leefomgeving.
- Gebiedspromotie en marketing is onmisbaar om toeristen en recreanten aan te kunnen trekken, 'Het verhaal van Cuijk' (met geschiedenis, natuur, watersport en religie als belangrijkste aspecten) moet hier een bijdrage aan geven.
- Het ruimtelijk beleid houdt rekening met het behouden van het eigen erfgoed.

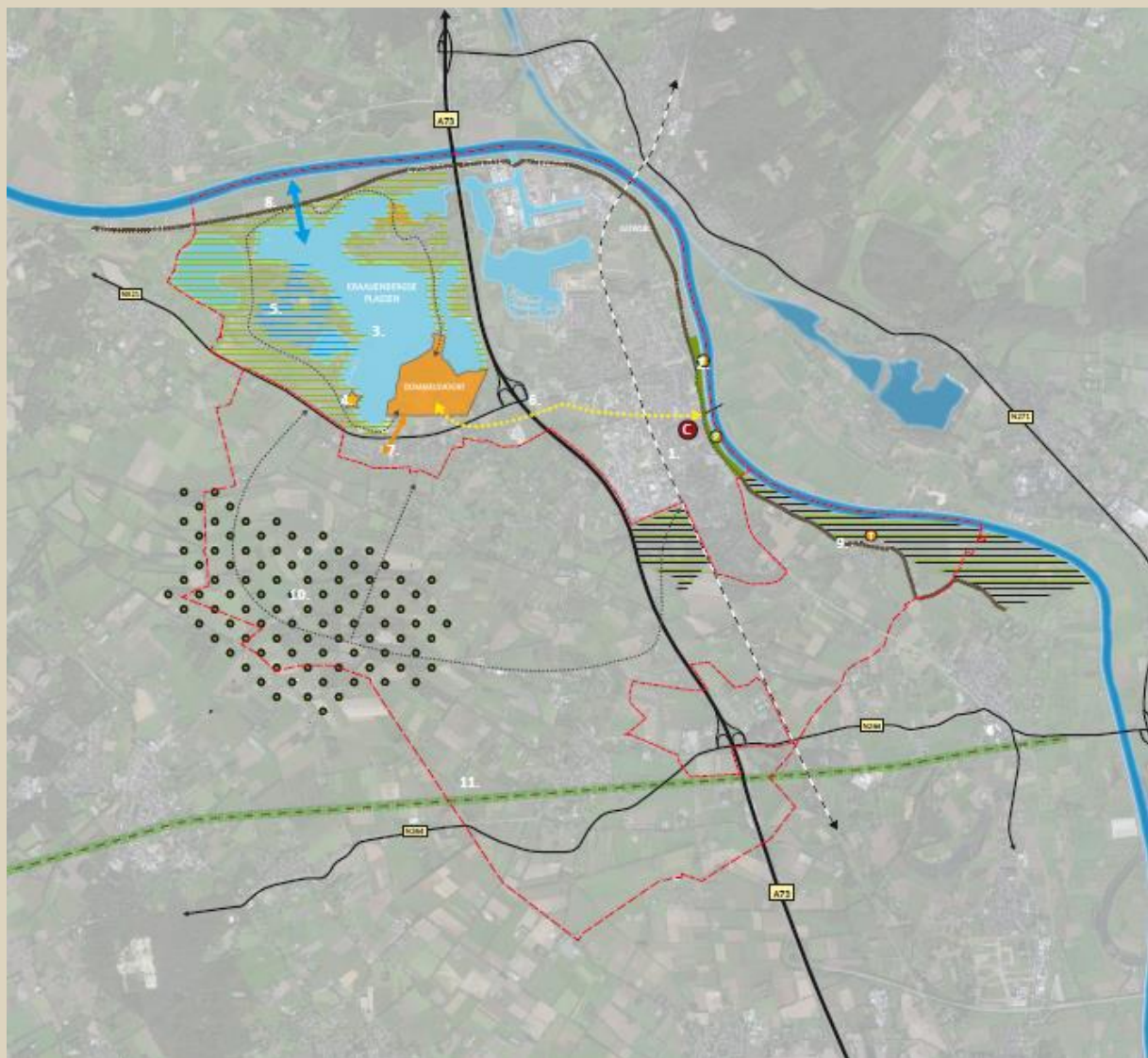
RECREATIE EN TOERISME

Gebiedsgerichte opgaven

1. Versterken centrum Cuijk.
2. Ontwikkeling Maaspark.
3. Visie Kraaijenbergse Plassen.
4. Toeristische en recreatieve ontwikkelingszone Bungelaar.
5. Uitbreiding recreatie en natuurgebied Kraaijenbergse Plassen.
6. Dommelsvoort - Centrum Cuijk.
7. Versterken relatie plassengebied Beers.
8. Tweede doorsteek vanaf de Maas.
9. Toeristisch recreatief accent.
10. Versterken omgeving landgoed / de verborgen Raamvallei.
11. Duits lijntje.

Dynamisch Cuijk

Vitaal landelijk Cuijk

Figuur 3. Themakaart recreatie en toerisme (CroonenBuro5, 2017).

2.3.2 Wonen en leefbaarheid

Het hoofddoel voor het thema wonen en leefbaarheid is het creëren van een aantrekkelijke, veilige en duurzame woon- en leefomgeving. Hierbij zijn er op hoofdlijnen drie ambities:

- Initiatieven in de woningbouw leveren een bijdrage aan de kwaliteiten van de woonbuurt.
- Versterken van woon- en centrumfuncties in de kern Cuijk, onder andere door middel van diversiteit aan aanbod, transformatie en duurzame verstedelijking.
- Ruimte creëren en vergroenen van andere dorpskernen.

Onder deze ambities worden er een aantal concretere beleidsdoelen genoemd:

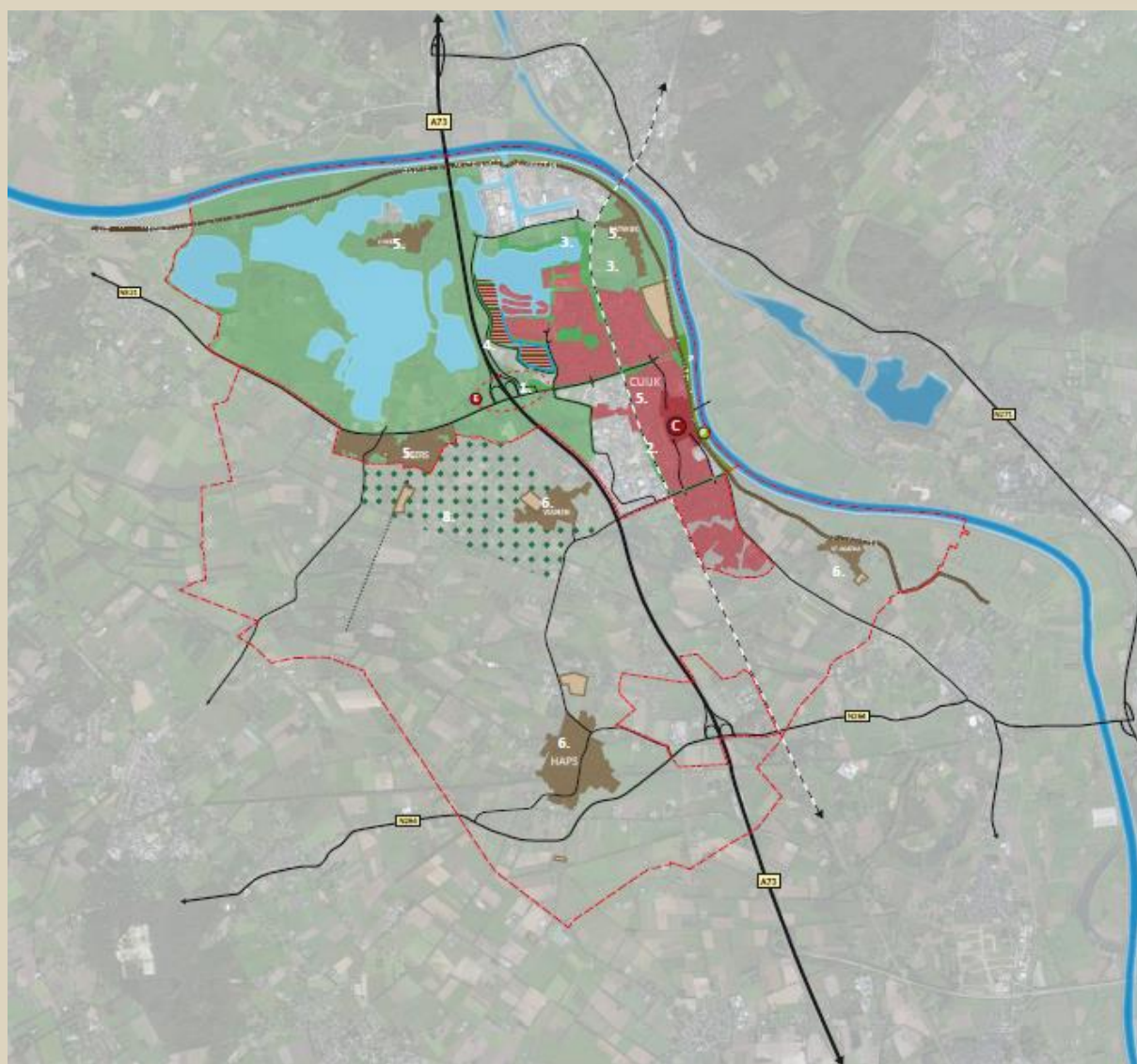
- Bij nieuwbouw dienen er (aanvullende) afspraken gemaakt te worden waarbij de leidende principes (uitgangspunten) gehanteerd worden.
- Onderscheiden ten opzichte van andere gemeenten in de regio, bijvoorbeeld door middel van wonen aan het water verder uit te nutten.
- Het zo goed mogelijk benutten van de kansen op de woningmarkt om de verschillende doelgroepen te kunnen faciliteren. Iedere bewoner moet in staat kunnen zijn een passende woning binnen de gemeente Cuijk te kunnen vinden.
- Woningvoorraad afstemmen op trends en ontwikkelingen, met name ten aanzien van kwetsbare doelgroepen.
- Leegstand en verpaupering moet ter allen tijde worden voorkomen in het belang van de leefbaarheid, dit zou onder andere kunnen leiden dat een fusie tussen scholen in beeld komt.
- Sociale cohesie in de dorpen behouden en faciliteren door onder andere inwoners samen het openbare groen laten beheren.
- Bestemmingsplannen maken functiemenging mogelijk tussen wonen en andere functies.
- Het stimuleren van bewegen van kinderen, dit kan door onder andere een herinrichting van openbare ruimtes.
- Het duurzaam behouden, beschermen en versterken van de eigen en omliggende omgevingskwaliteiten, inclusief de natuurgebieden en het (cultuur)landschap. Nieuwe initiatieven dienen vooral te worden beoordeeld op hun bijdrage/meerwaarde aan deze omgevingskwaliteiten.
- Actief betrekken van bewoners bij de vormgeving van (ruimtelijke) plannen voor de herinrichting van de eigen woonomgeving.

WONEN EN LEEFBAARHEID

Gebiedsgerichte opgaven

- Dynamisch Cuijk**
1. Versterken entreegebied Cuijk.
  2. Versterken centrum Cuijk.
  3. Versterken groen in en rond de kernen.
  4. Heeswijkse Kampen.
  5. Stedenbouwkundige toekomst kernen (Cuijk, Beers, Katwijk, Linden).

- Vitaal landelijk Cuijk**
6. De overige kernen (St. Agatha, Haps).
  7. Wonen dorpen en buitengebied.
  8. Versterken landschap.

Figuur 4. Themakaart wonen en leefbaarheid (CroonenBuro5, 2017).

2.3.3 Werken en economie

Het hoofddoel van het ruimtelijke thema werken en economie is het verder ontwikkelen van een economisch sterke gemeente. Om dit hoofddoel te bereiken wil de gemeente het vestigingsklimaat en de aantrekkingskracht optimaliseren door middel van het duurzaam behouden en versterken van (de uitstraling van) de bedrijventerreinen. Parkmanagement, beeldkwaliteit, parkeren en bereikbaarheid zijn hierbij belangrijke aspecten.

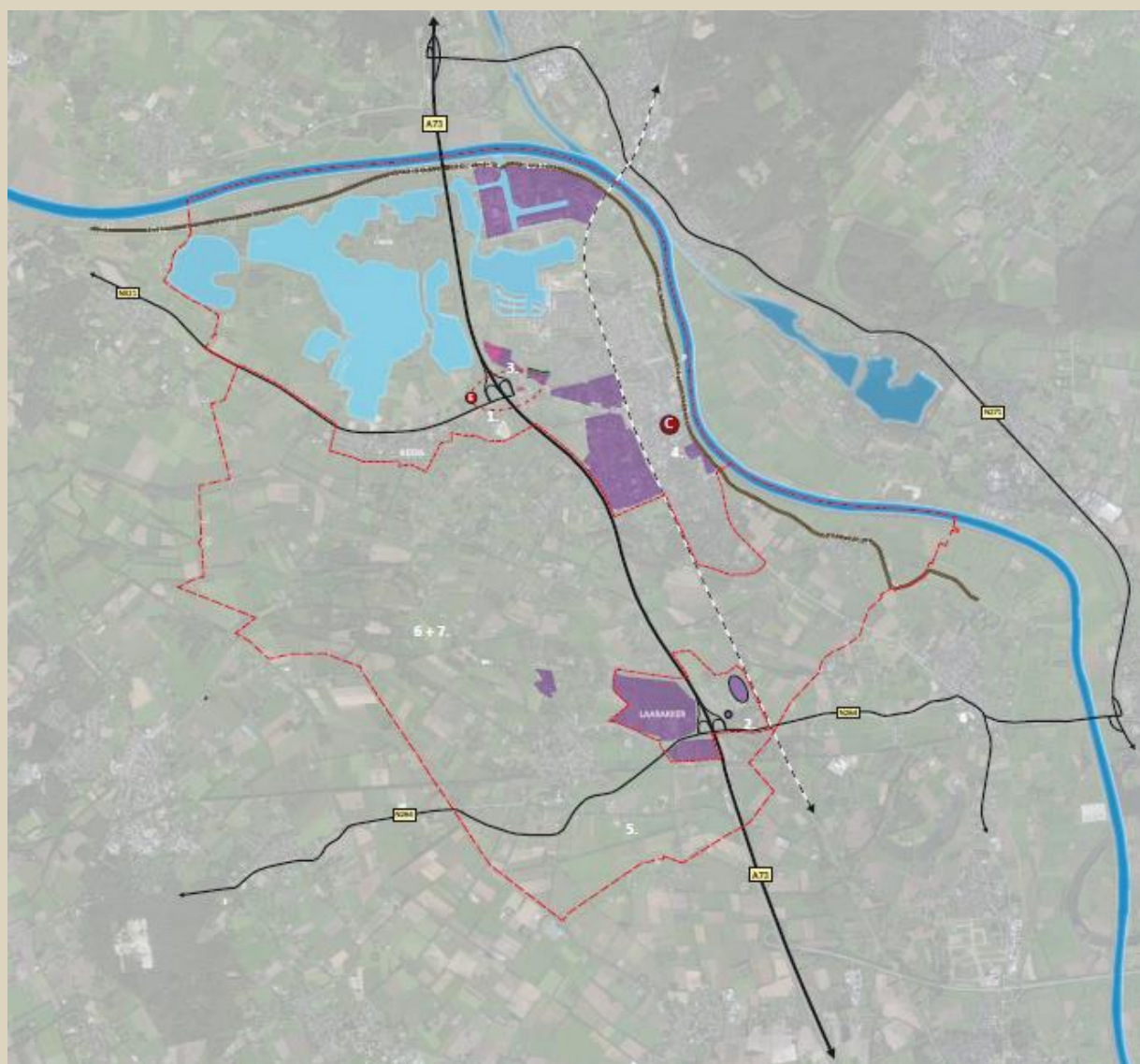
Deze ambitie wil de gemeente bereiken met de volgende beleidsdoelen:

- Investeren in een kwalitatieve (kennisintensiteit en duurzaamheid) en innovatieve versterking van de industriële agrofood-keten.
- De prioriteiten liggen voor bedrijventerreinen op het gebied van ruimtelijke kwaliteit, vitaliteit en duurzaamheid.
- Bij de haven van Cuijk zal de nadruk worden gelegd op de multimodaliteit en mogelijkheden voor watergebonden en –verbonden bedrijvigheid.
- Kansen voor bijzondere functies, andere functies en functiemenging dienen te worden aangegrepen om ervoor te zorgen dat de functie van de bedrijventerreinen zijn betekenis voor de economische vitaliteit van Cuijk behoudt, ook in relatie tot het centrum.
- Het behouden en versterken van de bestaande agrarische bedrijvigheid, in combinatie met het streven naar een goed woon- en leefklimaat.
- Het ruimtelijk beleid zal volgend moeten zijn aan de gewenste duurzame ontwikkelingen, zeker daar waar het gebied/het landschap de mogelijkheden biedt en geen onevenredige hinder voor de omgeving optreedt.
- In 2025 een economische gezonde en innovatieve primaire sector en een emissieloze veehouderij.
- Een goede bereikbaarheid van de ontsluitingswegen (A73, N321 en N264) is essentieel voor een goed draaiende economie.
- Gebruik maken van de potentie van de (spoorverbinding)Maaslijn. Als duurzame oplossing voor de toekomst zal de Maaslijn dubbelsporig en elektrisch moeten worden.
- De Maaslijn biedt, met een nieuwe goederenverbinding op lange termijn over het spoor, kansen voor het goederenvervoer. Echter zal er voorkomen moeten, ter behoeve van de goede leefkwaliteit, dat de Maaslijn in de toekomst gebruikt gaat worden voor het vervoer van gevaarlijke stoffen.
- Een snelfietsroute door Cuijk, Mook en Nijmegen moet leiden tot het verbeteren van de bereikbaarheid, concurrentiepositie en aantrekkelijkheid van de regio en daarnaast ook voor het stimuleren van de fietsrecreatie.

WERKEN EN ECONOMIE

Gebiedsgerichte opgaven

Dynamisch Cuijk	1. Versterken entreegebied Cuijk. 2. Vergroenen omgeving Waltersbos. 3. Onderzoek sanering bedrijventerrein Heeswijkse Kampen. 4. Versterken centrum Cuijk.
Vitaal landelijk Cuijk	5. Landelijk gebied primair agrarisch. 6. Actualisatie VAB beleid. 7. Uitvoering regionale aanpak emissieloze productie van de veehouderij.

Figuur 5. Themakaart werken en economie (CroonenBuro5, 2017).

3. Verschillen in vorm en inhoud

Doel

Het doel van de structuurvisie is de ambitie naar een goede ruimtelijk ordening. Het doel van de omgevingsvisie gaat verder, namelijk een goede kwaliteit van de fysieke leefomgeving. De structuurvisie benoemt veel kwaliteiten. Ook in de beleidsdoelen komen onder andere de kwaliteiten van het landelijk gebied en de natuurgebieden, de kwaliteiten van het (cultuur)landschap, de omgevingskwaliteiten en de kwaliteiten van de woonbuurt aan bod. De kwaliteiten die benoemt worden hebben allemaal betrekking op de occupatielaag. Zo worden er bijvoorbeeld geen kwaliteiten voor de luchtkwaliteit of de bodemkwaliteit genoemd. Hiermee streeft de structuurvisie meer naar een goede ruimtelijke ordening en niet naar een goede kwaliteit van de fysieke leefomgeving.

Integraliteit

Met drie thema's met daarin de aspecten van de leefomgeving verwerkt is het document redelijk integraal opgezet. De thema's richten zich op sectoraal gebied. Maar toch zijn de thema's ook zijn gebiedsgericht. Het thema wonen en leefbaarheid richt zich voornamelijk op de kernen. Het thema werk en economie richt zich op de bedrijventerreinen en de infrastructuurnetwerken en het thema recreatie en toerisme richt zich op de Kraaijenbergse Plassen, de Maas en het buitengebied. In de thema's worden ook onderlinge invloeden met andere thema's en uitgangspunten besproken. Ook wordt er per thema onderscheid gemaakt welke beleidsdoelen gelden voor vitaal Cuijk en welke juist voor dynamisch Cuijk. Dit maakt de visie redelijk integraal.

Gericht op

De structuurvisie van Cuijk richt zich in beperkte mate op het beheer van de ontwikkelingen. In de visie wordt aangegeven dat er voor de Kraaijenbergse Plassen een integrale, samenhangende visie opgesteld moet worden. Deze visie moet zich gaan richten op de inrichting en het beheer van het plassengebied, en moet gezamenlijk met belanghebbenden opgesteld worden. In de omgevingsvisie zal het beheer van dit gebied meegenomen moeten worden.

Initiatiefnemers

Het juridisch mogelijk maken van functiemenging zorgt voor meer ruimte voor initiatiefnemers. Zeker initiatiefnemers op het gebied van recreatie en toerisme krijgen meer ruimte. Huidige bedrijven krijgen ruimte om zich verder te kunnen ontwikkelen en nieuwe initiatiefnemers krijgen ruimte om zich te willen vestigen, ook grootschalige recreatievoorzieningen hebben de mogelijkheid om zich in gemeente Cuijk te kunnen vestigen. Zo wordt er bijvoorbeeld gewerkt met het principe 'ja, mits' in plaats van 'nee, tenzij'. Dit biedt meer speelruimte voor initiatiefnemers, voor in dit geval de recreatie- en toerisme sector.

Echter is meer ruimte geen garantie voor het ook daadwerkelijk aantrekken van meer voorzieningen of bedrijvigheid. Er zal zowel op maatschappelijk vlak, als op economisch vlak een (gezamenlijke) bijdrage geleverd moeten worden. Hier wordt ook kort op ingegaan in de structuurvisie. Zo wordt er voor ruimtelijke ontwikkelingen een financiële bijdrage van private partijen verwacht.

Invloed op instrumenten

De structuurvisie benoemt dat de mogelijkheid gemaakt moet worden voor het toestaan van functiemenging. Dit moet gebeuren in het bestemmingsplan. Verder worden bestemmingsplanwijzigingen getoetst met onder meer deze structuurvisie. Verdere invloeden en samenhangende instrumenten worden niet in de structuurvisie benoemt.

Taken en verantwoordelijkheid

Veel taken, rollen en verantwoordelijkheden van de gemeente worden in de structuurvisie benoemt. Zo gaan de meeste hiervan over de samenwerking, de financiën en de rol die de gemeente in zal nemen. Zo wordt er geschreven dat de projecten of ontwikkelingen die in de structuurvisie benoemt worden, door de gemeente in de komende 10 jaar zullen worden opgepakt. Voor andere projecten of ontwikkelingen zal de markt het initiatief moeten nemen en zal de gemeente hierin een participerende- en een beperkt sturende rol in spelen.

Samenwerking

Samenwerking met onder andere burgers en bedrijven wordt steeds belangrijker. De gemeente Cuijk ziet ook de noodzaak hier in. In de structuurvisie heeft de gemeente dan ook het doel gesteld om door middel van samenwerking met gemeenten (binnen en buiten de regio), het bedrijfsleven, onderwijs en andere maatschappelijke partners van de gemeente Cuijk een duurzame- en innovatieve kennisregio te maken, met recreatie en toerisme als economische trekker. De samenwerking moet leiden tot een uitwisseling van kennis, de afstemming van beleid en het gezamenlijk uitvoeren van acties. Doordat samenwerking een uitgangspunt van de structuurvisie is, komt het in elk thema aan bod. In de structuurvisie wordt ook de rol van de gemeente met betrekking tot deze samenwerking benoemt.

Participatie

In de structuurvisie wordt benoemd dat (burger)participatie en het creëren van maatschappelijk draagvlak van belang is. Een beleidsdoel is daarom ook dat burgers betrokken moeten worden bij de herinrichting van de openbare ruimte van hun eigen leefomgeving. Echter wordt er in de structuurvisie verder niet benoemd op welke manier dit, en andere vormen van participatie, uitgevoerd gaat worden. Bij het opstellen van de structuurvisie zelf is er echter geen gebruik gemaakt van participatie. Er zijn geen participatieavonden geweest om burgers en belanghebbenden de kans te geven om hun mening te geven.

Wél hebben die voorontwerp- en ontwerp structuurvisie ter inzage gelegen, terwijl dit geen verplichting is. Inspraakreacties op het voorontwerp hebben tot aanpassingen geleid. Verder verwijst de structuurvisie wel naar een centrumvisie die in stand is gekomen door de inbreng van belanghebbenden. Hierbij is dus wel burgerparticipatie toegepast. Echter moet een omgevingsvisie de enige gemeentelijke visie op gebied van de fysieke leefomgeving zijn. De inhoud van deze centrumvisie moet dus worden geïntegreerd in de omgevingsvisie.

4. Conclusie

In de onderstaande tabel wordt er met een kleur aangegeven in hoeverre de structuurvisie overeenkomt met de eigenschappen van een omgevingsvisie. Groen betekent dat er duidelijk overeenkomsten zijn van de desbetreffende eigenschap. Bij oranje zijn er enkele overeenkomsten, maar ook verschillen en bij rood is er geen sprake van enige overeenkomst.

Tabel 1. Verschillen structuurvisie Cuijk met een omgevingsvisie

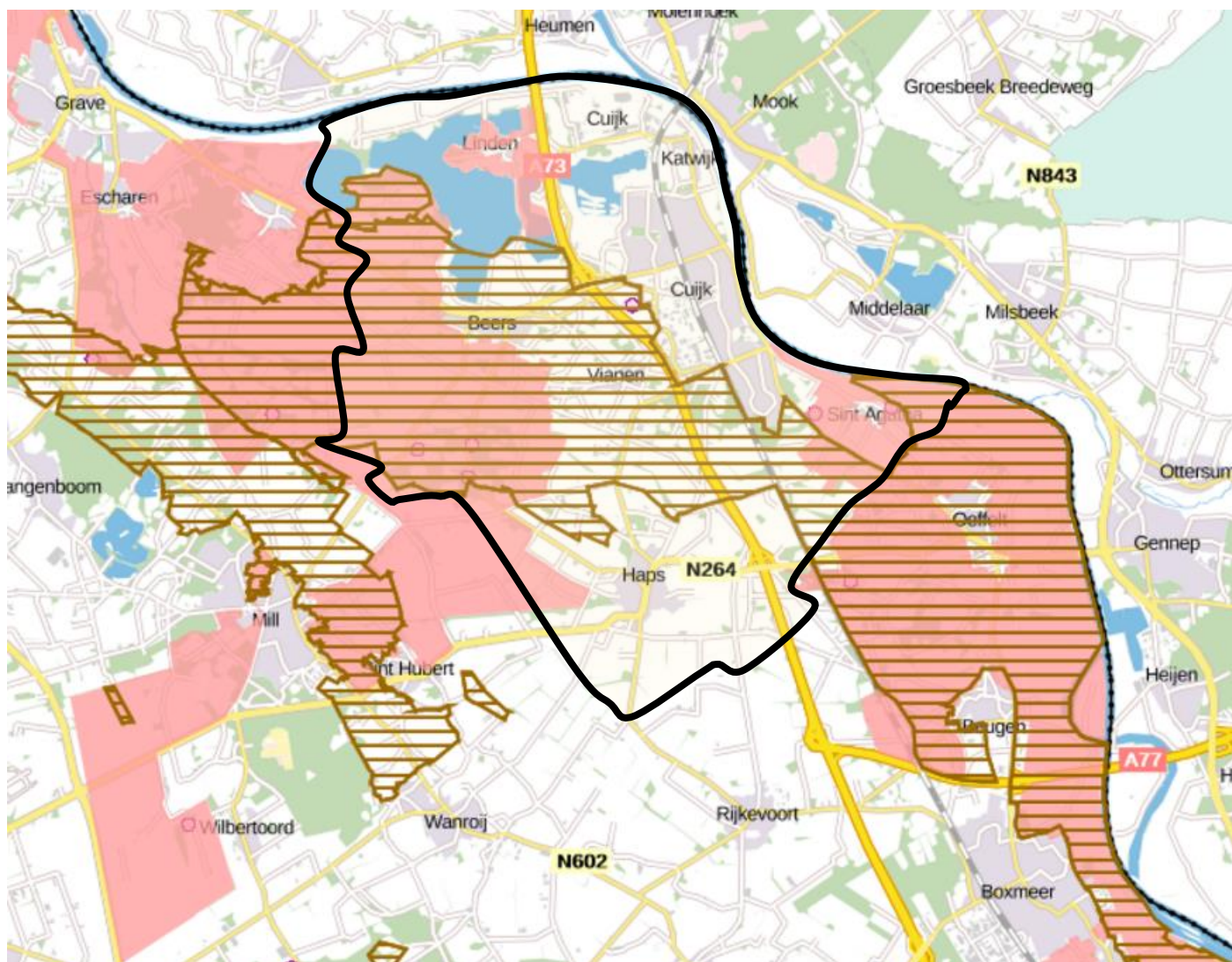
	Omgevingsvisie	Structuurvisie Cuijk
Doel	Een goede kwaliteit van de fysieke leefomgeving	
Integraliteit	Eén integrale visie	
Gericht op	Ontwikkeling én beheer	
Initiatiefnemers	Uitnodigingsinstrument, ruimte voor initiatief	
Invloed op instrumenten	Dwingt tot samenhang tussen de nieuwe ruimtelijke instrumenten	
Taken en verantwoordelijkheid	Moeten wel worden benoemd	
Samenwerking	Samenwerking tussen gemeente en actoren essentieel	
Participatie	Belanghebbenden hebben inspraak, gemeenten worden verplicht om burgers, bedrijven en andere belanghebbende te betrekken	

Geconcludeerd kan worden dat de structuurvisie de eerste stappen naar een omgevingsvisie heeft gemaakt. Zo wordt het instrument gebruikt om initiatiefnemers ruimte te geven en te stimuleren in ontwikkelingen. De rol die de gemeente hierin speelt en de samenwerking tussen verschillende partijen komen ook aan bod. Echter zijn er een aantal punten waarop de structuurvisie verschilt met een omgevingsvisie.

Om van de structuurvisie een omgevingsvisie te kunnen maken zullen er stappen richting de fysieke leefomgeving en de integraliteit gemaakt moeten worden. Ook zal het beheer een grotere rol in de visie moeten spelen en zal er benoemt moeten worden op welke manier burgerparticipatie toegepast zal gaan worden. Ook voor het document zelf zullen burgers en andere belanghebbenden moeten kunnen participeren.

Bijlage 5.

Verordening ruimte, themakaart cultuurhistorie
(Provincie Noord-Brabant, 2015)

Figuur 1. Uitsnede themakaart cultuurhistorie van de verordening ruimte ter hoogte van de gemeente Cuijk (Provincie Noord-Brabant, 2015).